

RAPORT Z BADANIA
DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ
SPOŁECZNYCH

WILKOWICE 2019

Spis treści

WSTĘP	5
Cel badania	5
Problematyka badania.....	5
Przebieg badania oraz metodologia	7
Charakterystyka próby badawczej.....	7
CZĘŚĆ I: Ogólna charakterystyka gminy Wilkowice	8
Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne.....	8
Zasoby w obszarze pomocy społecznej w gminie Wilkowice	10
Stan bezpieczeństwa na terenie gminy	21
CZĘŚĆ II: Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Wilkowice.....	24
Cel badania	24
Grupa badawcza	24
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	24
Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu.....	28
Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków.....	31
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym.....	33
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców	34
Relacje rodziców z dziećmi - postawy wobec wychowywania	34
Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów.....	35
Postawy mieszkańców wobec przeciwdziałaniu uzależnieniom	37
CZĘŚĆ III: Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych.....	39
Cel badania	39
Grupa badawcza	39
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym	40
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi	47
Palenie papierosów	47
Picie alkoholu.....	49

Zażywanie narkotyków	51
Uczniowie a inne zagrożenia	52
Komputer i Internet w życiu uczniów	52
Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy	54
CZĘŚĆ IV: Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych	57
Cel badania	57
Grupa badawcza	57
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym	57
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi	65
Palenie papierosów	65
Picie alkoholu	69
Zażywanie narkotyków	73
Zażywanie dopalaczy	77
Młodzież a inne zagrożenia	80
Komputer i Internet w życiu uczniów	80
Młodzież a cyberprzemoc	82
CZĘŚĆ V: Analiza ankiet przeprowadzonych w klasach 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych w porównaniu do badania ESPAD 2015	84
Cel badania	84
Grupa badawcza	84
Konsumpcja napojów alkoholowych	85
Narkotyki i dopalacze	89
Dostępność substancji psychoaktywnych	90
CZĘŚĆ VI: Problemy społeczne w świadomości sprzedawców napojów alkoholowych	93
Grupa badawcza	93
Cel badania	93
Wyniki badania	93

CZĘŚĆ VII: Podsumowanie – diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych.....	98
Problem alkoholizmu w świadomości dorosłych mieszkańców i sprzedawców napojów alkoholowych.....	98
Problem narkomanii w świadomości dorosłych mieszkańców	99
Problem nikotynowy w świadomości dorosłych mieszkańców i sprzedawców wyrobów tytoniowych	100
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi	101
Przemoc w doświadczeniach młodzieży	106
BIBLIOGRAFIA	110
Spis publikacji	110
Źródła internetowe.....	111
Spis wykresów	112
Spis tabel.....	116

WSTĘP

W związku z szybkimi przemianami ekonomicznymi, technologicznymi czy społeczno-kulturowymi, które miały miejsce w XX wieku doszło do zmian w niemalże każdej dziedzinie naszego życia, a tym samym do powstania nowych problemów społecznych oraz przekształcenia już istniejących.

Mianem problemu społecznego określa się zjawisko niekorzystne dla społeczności, w której występuje i które oceniane jest przez tę zbiorowość jako zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. Problem społeczny angażuje emocjonalnie i intelektualnie szerszą zbiorowość, wywołuje społeczne przekonanie i gotowość do podejmowania działań mających na celu zwalczanie lub przynajmniej ograniczanie zasięgu i skutków problemu społecznego.

Cel badania

Celem przeprowadzonego badania była diagnoza problemów społecznych dla gminy Wilkowice, których charakterystykę dokonano poprzez realizację następujących działań badawczych:

- ◆ zidentyfikowanie problemów dotyczących między innymi uzależnień w różnych grupach wiekowych oraz przemocy, w tym przemocy na terenie szkoły oraz przemocy domowej;
- ◆ uchwycenie czynników prowokujących do powstawania sytuacji problemowych;
- ◆ oszacowanie skali oraz zakresu tych problemów;
- ◆ rozpoznanie i zdiagnozowanie skutków występujących problemów.

Problematyka badania

Różnice w ankietach przygotowanych dla poszczególnych grup respondentów pozwoliły na głębsze i wieloaspektowe potraktowanie badanej tematyki.

1. W badaniu wśród osób dorosłych uwzględnione zostały takie obszary, jak:

- a) problem alkoholowy (alkoholizm), w tym wzorce konsumpcji alkoholu oraz przejawy alkoholizowania się mieszkańców, ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym;

- b) problem nikotynowy, w tym częstotliwość palenia tytoniu i świadomość negatywnych skutków;
- c) problem narkotykowy, w tym dostępność i znajomość osób zażywających narkotyki;
- d) problem przemocy, w tym występowanie przemocy domowej oraz perspektywa ofiary;
- e) problem uzależnień behawioralnych, w tym uzależnienie od gier hazardowych;
- f) inne problemy społeczne, w tym bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne.

2. W badaniu wśród uczniów zostały uwzględnione zostały takie obszary, jak:

- a) problem alkoholowy – okoliczności inicjacji alkoholowej, częstotliwość spożywania napojów wysokokowych i ich dostępność;
- b) problem nikotynowy – dostępność i częstotliwość palenia tytoniu, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
- c) problem narkotykowy – częstotliwość i rodzaj używanych substancji psychoaktywnych, dostępność, świadomość konsekwencji prawnych i zdrowotnych;
- d) problem nowych substancji psychoaktywnych (dopalacze) – dostępność i częstotliwość ich zażywania;
- e) problem przemocy – perspektywa ofiary i świadka przemocy, uczestnictwo w czynnym akcie przemocy, występowanie przemocy rówieśniczej i domowej;
- f) problem uzależnień behawioralnych – uzależnienie od komputera czy Internetu.

3. W badaniu wśród pracowników punktów sprzedaży zostały poruszone takie kwestie, jak:

- a) problem dostępu do substancji legalnych, w tym częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe i niepełnoletnie, próby zakupu papierosów, leków bez recepty i napojów energetyzujących przez nieletnich;
- b) postawy osób będących w stanie silnego upojenia alkoholem;
- c) znajomość przypadków sprzedaży papierosów i alkoholu nieletnim;
- d) przestrzeganie zasad sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych.

W stosunku do uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z terenu gminy Wilkowice rozszerzono badania o podstawowe pytania z kwestionariusza badań ESPAD 2015, które pozwoliły pogłębić wiedzę na temat stopnia nasilenia doświadczeń z różnego rodzaju substancjami psychoaktywnymi.

Przebieg badania oraz metodologia

Niniejszy raport opiera się na wynikach badania ilościowego. Do przeprowadzenia badań wśród dorosłych mieszkańców i sprzedawców z punktów sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych wykorzystano metodę PAPI (ang. *Paper & Pen Personal Interview*). W przypadku uczniów najbardziej dogodną metodą była ankieta w formie aplikacji internetowej. Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z zasadami etyki, bowiem wszyscy uczestnicy badania zostali poinformowani o zachowaniu anonimowości i poufności, w związku z czym oddzielono dane odnośnie tożsamości pojedynczych badanych od informacji, jakich udzielili. Ponadto, ankietując uczniów za każdym razem uzyskiwano zgodę Dyrektora szkoły na przeprowadzenie badań w ich placówce.

Badania ankietowe zostały przeprowadzone w marcu 2019 roku.

Charakterystyka próby badawczej

Dla określenia postaw mieszkańców wobec potencjalnych problemów społecznych badania ankietowe przeprowadzono w trzech grupach respondentów zróżnicowanych pod względem takich zmiennych, jak płeć, wiek, wykształcenie.

Dorośli mieszkańcy gminy

- badania przeprowadzone na reprezentatywnej grupie 100 osób, w tym 83 kobiet i 17 mężczyzn;

Uczniowie szkół podstawowych

- 203 uczniów (w tym 103 chłopców oraz 100 dziewcząt) - II etap edukacji, to jest z klas 5, 6 szkół podstawowych
- 217 uczniów (w tym 122 chłopców oraz 95 dziewcząt) - III etap edukacji, to jest z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych

Sprzedawcy napojów alkoholowych

- badania przeprowadzone w 18 punktach sprzedaży

Ze względu na zamieszczenie w raporcie wyników z badań ESPAD 2015 przeprowadzono dodatkowe badania ankietowe wśród 117 uczniów (w tym 52 dziewcząt i 65 chłopców) klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice.

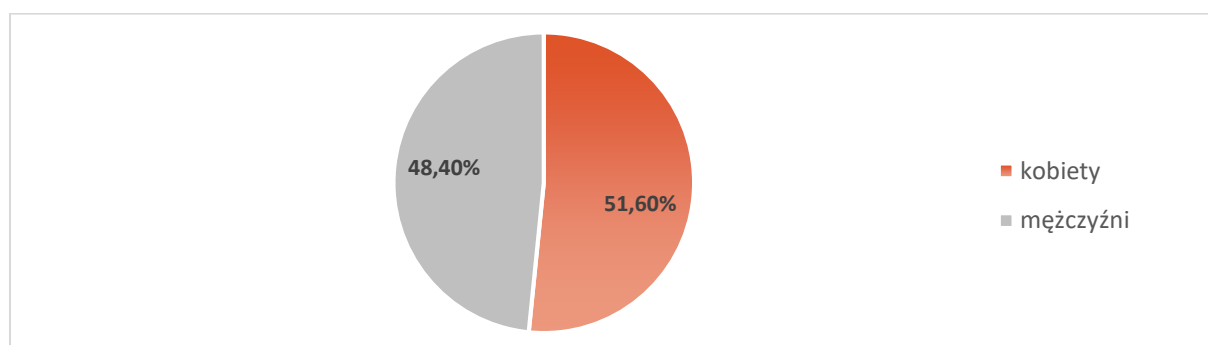
CZĘŚĆ I: Ogólna charakterystyka gminy Wilkowice

Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne¹

Gmina Wilkowice to gmina miejska o powierzchni 34,4 km² należąca do województwa śląskiego i powiatu bielskiego. Siedzibą gminy jest miejscowość Wilkowice. Gmina stanowi 7,5% powierzchni powiatu. Do gminy Wilkowice należą wsie Bystra, Mieszna, Wilkowice.

W sąsiedztwie gminy Wilkowice znajdują się gminy: Łodygowice, Buczkowice, Czernichów, Kozy, Lipowa, Porąbka, Jaworze, Łękawica, Brenna, Gilowice.

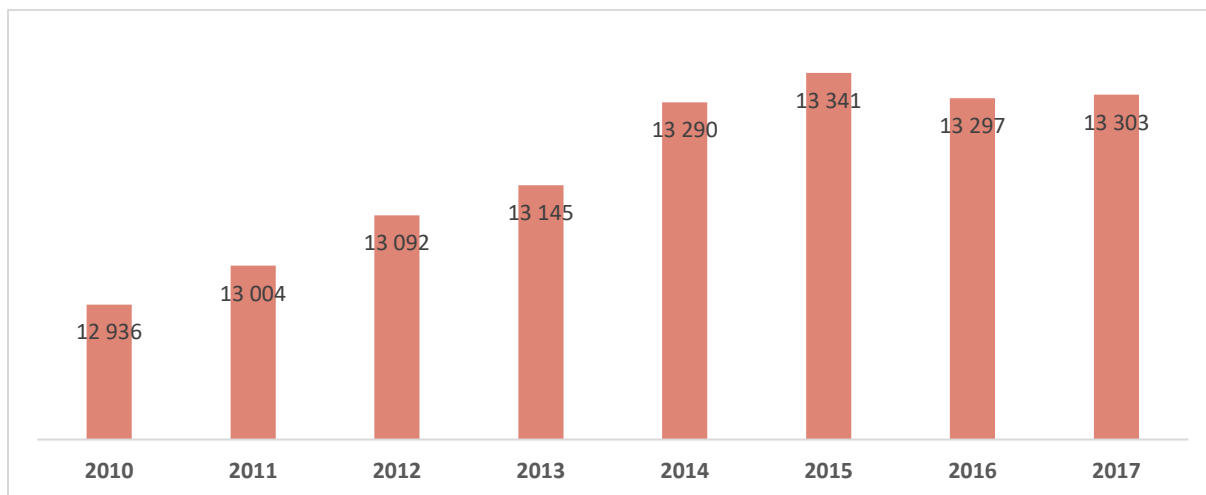
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego stan ludności gminy Wilkowice na koniec 2017 roku wyniósł 13 303 mieszkańców, z czego 51,60% stanowiły kobiety, a 48,40% mężczyźni. Współczynnik feminizacji wynosił 107, co oznacza, że w 2017 roku na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet.

Wykres 1. Podział mieszkańców gminy Wilkowice ze względu na płeć

Gminę Wilkowice cechuje ujemny przyrost naturalny, który na koniec 2017 roku wyniósł -44. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,31 na 1000 mieszkańców. Uściślając, w 2017 roku w gminie urodziło się 100 dzieci (w tym 49,00% chłopców i 51,00% dziewczynek). Na 1000 ludności gminy przypada 10,43 zgonów. W skali kilku ostatnich lat liczba mieszkańców gminy Wilkowice sukcesywnie rośnie.

¹ Niniejszy podrozdział został opracowany na podstawie danych BDL GUS.

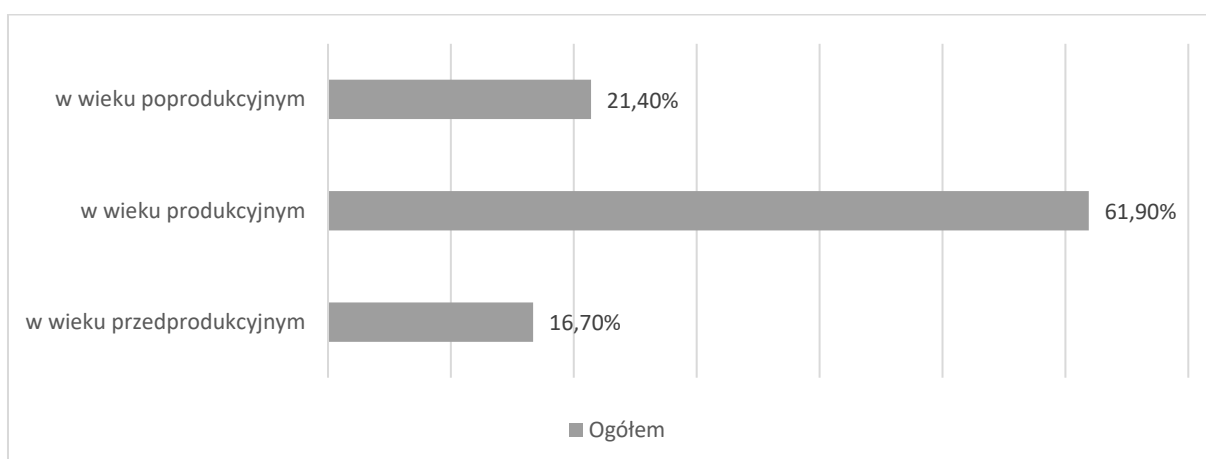

Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Wilkowice w latach 2010-2017

Ze statystyk na 2017 rok możemy odczytać, iż w gminie Wilkowice zawarto 64 małżeństw, co z kolei odpowiada 4,8 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Warto dodać, iż liczba małżeństw zawieranych w gminie Wilkowice jest porównywalna do wartości odnotowanej dla powiatu. Z drugiej strony w rozpatrywanym okresie czasu na 1000 mieszkańców gminy Wilkowice przypadło 1,5 rozwodów.

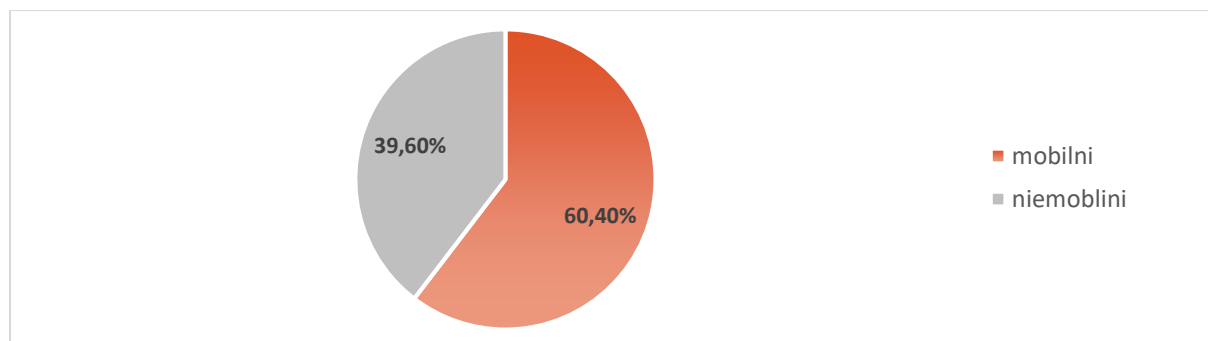
Ponadto w 2017 roku zarejestrowano 200 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 119 wymeldowań, w związku z czym saldo migracji wewnętrznych dla gminy Wilkowice wynosi 81.

Wśród mieszkańców gminy Wilkowice dominują osoby w wieku produkcyjnym, czyli 61,90%. W wieku przedprodukcyjnym w 2017 roku było 16,70% mieszkańców, zaś w wieku poprodukcyjnym 21,40%.

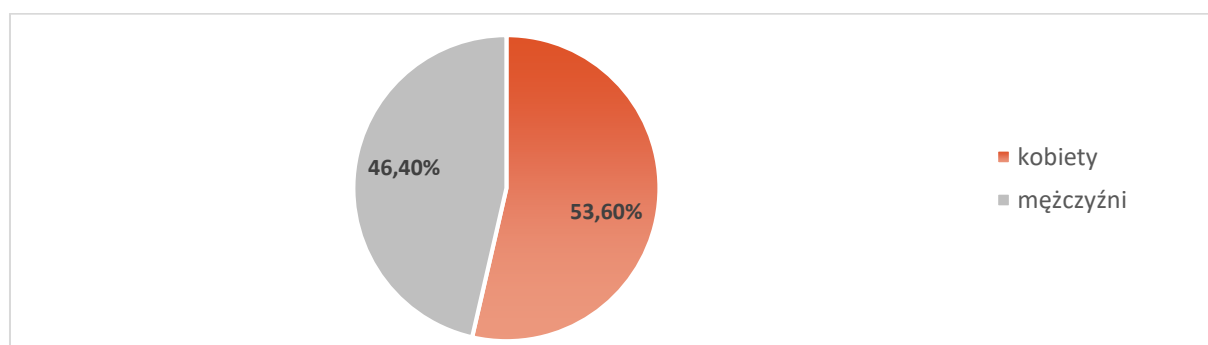
Wykres 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym

W 2017 roku w wieku produkcyjnym było mobilnych 60,40% mieszkańców, w tym 63,30% kobiet i 57,70% mężczyzn. Z kolei w wieku produkcyjnym niemobilnym było ogółem 39,60% mieszkańców, z czego 42,30% stanowili mężczyźni, a 36,70% kobiety.

Wykres 4. Mobilne i niemobilne grupy w wieku produkcyjnym

W gminie Wilkowice na 1000 mieszkańców pracuje 148 osób. 63,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 36,7% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Wilkowice wyniosło w 2017 roku 4,2%.

Wykres 5. Bezrobotni zarejestrowani według płci

Zasoby w obszarze pomocy społecznej w gminie Wilkowice

DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ, ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY DS. PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY ORAZ GMINNĄ KOMISJĘ ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

1) GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

A. Pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej:

- rok 2016 (liczba rodzin ogółem: **410**)
rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień: **7**
- rok 2017 (liczba rodzin ogółem: **412**)
rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień: **12**

- rok 2018 (liczba rodzin ogółem: **316**)
rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień: **11**

B. Świadczenia udzielone przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej:

Świadczenia rzeczowe dla rodzin:

- 2016 rok – 75
- 2017 rok – 64
- 2018 rok – 52

Świadczenia pieniężne dla rodzin:

- 2016 rok – 138
- 2017 rok – 117
- 2018 rok – 93

Świadczenia porady dla rodzin:

- 2016 rok – 410
- 2017 rok – 412
- 2018 rok – 316

C. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej:

Powody przyznawania pomocy społecznej	2016 rok	2017 rok	2018 rok
niepełnosprawność	97	85	68
bezrobocie	71	53	40
osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
ubóstwo	95	87	70
bezzadność opiekuńczo-wychowawcza	38	33	41
długotrwałe choroby	71	72	54
przemoc w rodzinie	2	4	3
inne	31	34	31

Tabela 1. Powody przyznawania pomocy społecznej

D. Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową:

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową	2016 rok	2017 rok	2018 rok
pracuje	21	25	16
pracuje dorywczo	5	21	17
nie pracuje	51	58	61
studiuje	0	0	0
na rencie/emeryturze	56	89	69
na zasiłku dla bezrobotnych	0	0	0
bezrobotny, bez prawa do zasiłku	49	30	22

Tabela 2. Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową

E. W związku z procedurą „Niebieskie Karty”:

- 2016 rok - wszczęcie 5 procedur
- 2017 rok - wszczęcie 31 procedur
- 2018 rok - wszczęcie 23 procedur

Powyższe statystyki, prowadzone przez gminę Wilkowice, obrazują, iż od 2016 do 2018 roku odnotowano spadek w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2016 roku udzielono wsparcia pieniężnego dla 138 rodzin, w 2017 roku dla 117, a w 2018 roku dla 93, które znalazły się w trudnej sytuacji materialno-bytowej. Co więcej, na przestrzeni 2016-2018 roku nieznacznie spadła liczba rodzin korzystających ze świadczeń z powodu niepełnosprawności, ubóstwa, bezrobocia oraz długotrwałej choroby. Wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności opiekunów wychowawczych. Stosunkowo liczną grupą odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową są nie pracujące oraz pobierające rentę lub emeryturę.

2) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

1. W związku z procedurą „Niebieskie Karty”:

W związku z procedurą „Niebieskie Karty”	2016 rok	2017 rok	2018 rok
wpłynęło ogółem formularzy NK	5	31	23
wpłynęło z Ośrodka Pomocy Społecznej	0	6	2
wpłynęło z Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	1	0
wpłynęło z Placówek Służby Zdrowia	0	1	1
wpłynęło z policji	4	16	18
wpłynęło z placówek oświatowych	0	5	2
wpłynęło z innego Ośrodka Pomocy Społecznej	1 OIK	2- OIK	0

Tabela 3. Procedura „Niebieskie Karty”

2. Osoby doświadczające i stosujące przemoc w rodzinie w związku z procedurą NK:

	2016 rok	2017 rok	2018 rok
liczba kobiet <u>doświadczających</u> przemocy w rodzinie	9	29	35
liczba mężczyzn <u>doświadczających</u> przemocy w rodzinie	2	6	9
liczba dzieci <u>doświadczających</u> przemocy w rodzinie	2	6	3
liczba kobiet <u>stosujących</u> przemoc w rodzinie	0	4	7
liczba mężczyzn <u>stosujących</u> przemoc w rodzinie	5	29	29
liczba nieletnich <u>stosujących</u> przemoc w rodzinie	0	0	0

Tabela 4. Osoby doświadczające i stosujące przemoc w rodzinie

3. Liczba procedur NK skierowanych do prokuratury:

- 2016 – 0
- 2017 – 3
- 2018 – 2

4. Liczba NK skierowanych do sądu dla nieletnich:

- 2016 – 3

- 2017 – 7
- 2018 – 3

5. Liczba NK skierowanych na policję:

- 2016 – 0
- 2017 – 1
- 2018 – 2

6. Liczba NK skierowanych do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z przemocą w rodzinie, w której występuje problem alkoholu:

- 2016 – 2
- 2017 – 5
- 2018 – 10

7. Liczba rodzin, w których stwierdzono występowanie przemocy w rodzinie i które otrzymały pomoc zmierzającą do wyeliminowania niepożądanych zjawisk przemocowych:

- 2016 ogółem (w tym prawną, psychologiczną, inną) – 5
- 2017 ogółem (w tym prawną, psychologiczną, inną) – 31
- 2018 ogółem (w tym prawną, psychologiczną, inną) – 23

8. Liczba osób skierowanych do udziału w programie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie:

- 2016 – 8
- 2017 – 4
- 2018 – 16

9. Zasoby instytucjonalne działające na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilkowicach;
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny;
- Grupy Robocze;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wilkowicach;
- Gabinet psychologa dziecięcego;
- Gabinet psychologa dla dorosłych.

Powyższe statystyki dotyczące działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie prezentują, że sprawcami przemocy domowej są najczęściej mężczyźni, a jej ofiarami kobiety i dzieci. Warto zaznaczyć, że na przestrzeni 2016-2018 roku liczba kobiet doświadczających przemocy zwiększyła się z 9 do 35. Z kolei liczba dzieci doświadczających przemocy wzrosła z 2 w 2016 roku do 6 osób w 2017 roku, rok później wynosiła 3. W 2016 roku pomocą zmierzającą do wyeliminowania niepożądanych zjawisk przemocowych objęto 5 rodzin, w 2017 roku 31 rodzin, a w 2018 roku 23 rodziny. Oprócz tego, od 2016 do 2018 roku łącznie wypełniono 59 formularzy w związku z procedurą „Niebieskie Karty”, których najwięcej wpłynęło z policji.

3) Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w gminie Wilkowice

A. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- 2018 rok / Posiedzenia KRPA (ogółem 20) w tym:
 - ogólne posiedzenia – **12**
 - posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej – **8**
 - przeprowadzono rozmowy – **6**
 - kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych – **6**
 - postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem **2**), w tym:
 - postanowienia negatywne – **0**
- 2017 rok / Posiedzenia KRPA (ogółem 23), w tym:
 - ogólne posiedzenia – **12**
 - posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej – **11**
 - przeprowadzono rozmowy – **15**
 - kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych – **8**
 - postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem **12**), w tym:

- postanowienia negatywne – **0**

• 2016 rok / Posiedzenia KRPA (ogółem 12), w tym:

- ogólne posiedzenia – **12**
- posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywuującej – **0**
- przeprowadzono rozmowy – **brak danych**
- kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych – **0**
- postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (ogółem 9), w tym:
 - postanowienia negatywne – **0**

B. Działalność Podkomisji interwencyjno-motywuującej:

▪ w 2018 roku do Komisji wpłynęło:

wniosków o leczenie odwykowe – **12**

zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych – **10**

wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego – **8**

▪ w 2017 roku do Komisji wpłynęło:

wniosków o leczenie odwykowe – **22**

zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych – **8**

wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego – **1**

▪ w 2016 roku do Komisji wpłynęło:

wniosków o leczenie odwykowe – **29**

zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych – **brak danych**

wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego – **1**

C. Szkolenia, w których uczestniczyli członkowie KRPA:

- 2018 rok – szkolenie dla sprzedawców, warsztaty dla członków GKRPA z prawnikiem Grzegorzem Wroną, „Realizacja i finansowanie gminnych programów profilaktyki uzależnień”;

- 2017 rok – szkolenie dla członków GKRPA „Praktyczne aspekty funkcjonowania Komisji RPA i Zespołów Interdyscyplinarnych”, szkolenie dla sprzedawców, szkolenie dla nauczycieli „Środki psychoaktywne - zagrożenia występujące u dzieci i młodzieży”;
- 2016 rok – 0.

D. Ważniejsze oddziaływania profilaktyczne dla młodzieży:

- 2018 (zajęcia w ramach profilaktyki uniwersalnej dotyczące cyberprzemocy, zagrożeń związanych z substancjami psychoaktywnymi, alkoholem, narkotykami, dopalaczami)

Liczba osób uczestniczących:

- uczniów – **600**
- nauczycieli – **95**
- rodziców – **295**

- 2017 (zajęcia w ramach profilaktyki uniwersalnej: „Alkohol, papierosy i e-papierosy”, „Napoje energetyzujące – nadużywanie”, program „Postaw na rodzinę”, „ Przemoc boli. Cyberprzemoc”, „Smart, znaczy mądrze” – cyberprzemoc, uzależnienie od Internetu)

Liczba osób uczestniczących:

- uczniów – **380**
- nauczycieli – **95**
- rodziców – **295**

- 2016 (zajęcia w ramach profilaktyki uniwersalnej dotyczącej używek, przemocy rówieśniczej)

Liczba osób uczestniczących:

- uczniów – **brak danych**
- nauczycieli – **20**
- rodziców – **brak danych**

E. Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży:

2018 rok

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób – **20**)

- Akcja lato – zajęcia sportowe (ilość osób – **25**)

2017 rok

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób – **30**)
- Akcja lato – zajęcia sportowe (ilość osób – **25**)

2016 rok

- Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych (ilość osób – **30**)
- Akcja lato – zajęcia sportowe (ilość osób – **25**)

F. Świetlice środowiskowe:

liczba placówek – **3**

dzieci – **50**

w tym z rodzin alkoholowych – **25**

liczba wychowawców – **3**

G. Grupy samopomocowe:

liczba klubów – **2** (Kluby AA)

dla uzależnionych – **2**

dla współuzależnionych – **0**

H. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- 2018

liczba konsultacji w punkcie – **111**

- 2017

liczba konsultacji w punkcie – **119**

- 2016

liczba konsultacji w punkcie – **151**

I. Gabinet Psychologiczny dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Wilkowice, zadania, ilość konsultacji i porad:

- Indywidualne porady dla rodziców i psychoedukacja w zakresie trudności wychowawczych i problemów emocjonalnych dzieci, trudności dydaktycznych i problemów rodzinnych;
- Praca z rodzicami dzieci, diagnoza sytuacji rodzinnej i pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji;
- Indywidualna praca z dziećmi z rodzin z problemami;
- Kierowanie dzieci do specjalistycznych placówek;
- Współpraca z pedagogami szkolnymi.

- 2018

liczba konsultacji – **167**

- 2017

liczba konsultacji – **178**

- 2016

liczba porad – **180**

J. Gabinet psychologiczny dla dorosłych (funkcjonuje od czerwca 2017 roku):

- 2017

liczba konsultacji – **78** (36 osób w tym 28 kobiet i 8 mężczyzn)

- 2016

liczba konsultacji – **27** (10 osób w tym 10 kobiet i 3 mężczyzn)

K. Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny, zakres działań:

W Punkcie Konsultacyjno-Terapeutycznym dyżurują dwie osoby: psycholog oraz specjalista psychoterapii uzależnień.

Zakres działań:

- Rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta;
- Motywowanie osoby uzależnionej i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnień;
- Motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzorca picia;
- Udzielanie wsparcia osobom uzależnionym po zakończonym leczeniu odwykowym;
- Udzielanie konsultacji i wsparcia rodzicom młodzieży upijającej się.

L. W związku z procedurą „Niebieskie Karty”:

- w 2018 wszczęto 0 procedur
- w 2017 wszczęto 1 procedurę
- w 2016 wszczęto 0 procedur

M. Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych:

- ogółem – **40**
- do spożycia poza miejscem sprzedaży – **26**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu)
 - do 4,5% – **4**
 - od 4,5% – **10**

Zgromadzone dane na temat rozwiązywania problemów społecznych sygnalizują, iż na terenie gminy Wilkowice realizowane są programy profilaktyczne, które mają na celu ochronę dzieci i młodzieży przed szeroko pojętymi patologiami, to jest agresją, uzależnieniami, przemocą i tym samym kształtowanie odpowiednich postaw. Do programów tych włączani są także rodzice. Co więcej gmina Wilkowice organizuje także kolonie, obozy, zajęcia sportowe związane z profilaktyką uzależnień od alkoholu, promowaniem zdrowego stylu życia oraz alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu.

Na przestrzeni ostatnich 3 lat nieznacznie spadła liczba konsultacji w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, niemniej jednak jest to ponad 100 konsultacji rocznie. Gmina zapewnia również wsparcie psychologiczne dla dzieci, młodzieży, gdzie specjaliści wspierają w zakresie trudności wychowawczych i problemów emocjonalnych dzieci. Od 2017 istnieje również gabinet psychologiczny dla dorosłych. Na terenie gminy Wilkowice działają 3 świetlice dla dzieci i młodzieży, w których realizowane są różnego rodzaju programy profilaktyczne i socjoterapeutyczne w zakresie:

- profilaktyki uzależnień,
- wzmacniania asertywności,
- radzenia sobie z agresją i rozwiązywania konfliktów
- kształtowania silnej osobowości.

W związku z powyższym, dzięki tym działaniom dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym czy niedostosowaniem społecznym ma możliwość rozwiązywania problemów natury psychicznej, korzystając z pomocy profesjonalistów i będąc pod ich opieką.

Stan bezpieczeństwa na terenie gminy

Negatywne zdarzenia zarejestrowane przez Komendę Powiatową Policji w latach 2016 - 2018

1. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu:

Liczba interwencji:	2016 rok	2017 rok	2018 rok
prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	21	10	16
prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie po spożyciu alkoholu	12	2	4
zakłócanie porządku publicznego	7	37	80
podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	0	1	1
liczba wypadków pod wpływem alkoholu	brak danych	brak danych	brak danych
przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających	brak danych	brak danych	brak danych
osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	69	71	75
osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	brak danych	brak danych	brak danych

Tabela 5. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu

2. Przestępstwa na terenie gminy:

	2016 rok	2017 rok	2018 rok
kradzież z włamaniem	8	4	3
fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	2	7	5
pobicie	2	2	9
uszkodzenie mienia	6	9	16
kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	brak danych	brak danych	brak danych
kradzież mienia	37	26	39
Inne	124	52	35

Tabela 6. Przestępstwa na terenie gminy Wilkowice

3. Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych / stwierdzonych / zakończonych

- 2016 rok:
 - znęcanie się nad rodziną - 2 / brak danych / brak danych
 - groźba karalna - 10 / brak danych / brak danych
 - rozpijanie małoletniego - 0 / brak danych / brak danych
 - uchylanie się od płacenia alimentów - 3 / brak danych / brak danych
 - inne - brak danych / brak danych / brak danych

- 2017 rok:
 - znęcanie się nad rodziną - 7 / brak danych / brak danych
 - groźba karalna - 3 / brak danych / brak danych
 - rozpijanie małoletniego - 0 / brak danych / brak danych
 - uchylanie się od płacenia alimentów - 7 / brak danych / brak danych
 - inne - brak danych / brak danych / brak danych

- 2018 rok:
 - znęcanie się nad rodziną - 5 / brak danych / brak danych
 - groźba karalna - 5 / brak danych / brak danych
 - rozpijanie małoletniego - 1 / brak danych / brak danych
 - uchylanie się od płacenia alimentów - 2 / brak danych / brak danych
 - inne - brak danych / brak danych / brak danych

4. W związku z procedurą „Niebieskie Karty”:

- 2016 rok – wszczęcie 1 procedury
- 2017 rok – wszczęcie 7 procedur
- 2016 rok – wszczęcie 9 procedur

Negatywne zdarzenia zarejestrowane przez Straż Gminną w latach 2016 - 2018

1. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu:

Liczba interwencji:	2016 rok	2017 rok	2018 rok
zakłócanie porządku publicznego	1x Mkk art. 140 KW	1x Mkk art. 140 KW 2x Mkk art. 431 ust.1 10x pouczenie art. 43	1x Mkk art. 140 KW 14x pouczenie art. 43 1x pouczenie art. 140 KW
osoby zatrzymane do wytrzeźwienia	brak danych	3	2

Tabela 7. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu - dane Straży Gminnej

Powyższe dane dotyczące interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu zarejestrowanych przez Komendę Powiatową wskazują, iż łącznie najwięcej interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu dotyczy zakłócania porządku publicznego oraz prowadzenia pojazdów w stanie po spożyciu alkoholu. Uściślając, od 2016 do 2018 roku drastycznie wzrosła liczba interwencji policji w związku z zakłócaniem porządku publicznego, w 2016 roku było to 7 interwencji, w 2017 już 37, w 2018 liczba ta zwiększyła się prawie dwukrotnie do 80. Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości było odnotowane w 2016 roku w liczbie 21, w 2017 – 10, w 2018 – 16 interwencji.

CZĘŚĆ II: Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców gminy Wilkowice

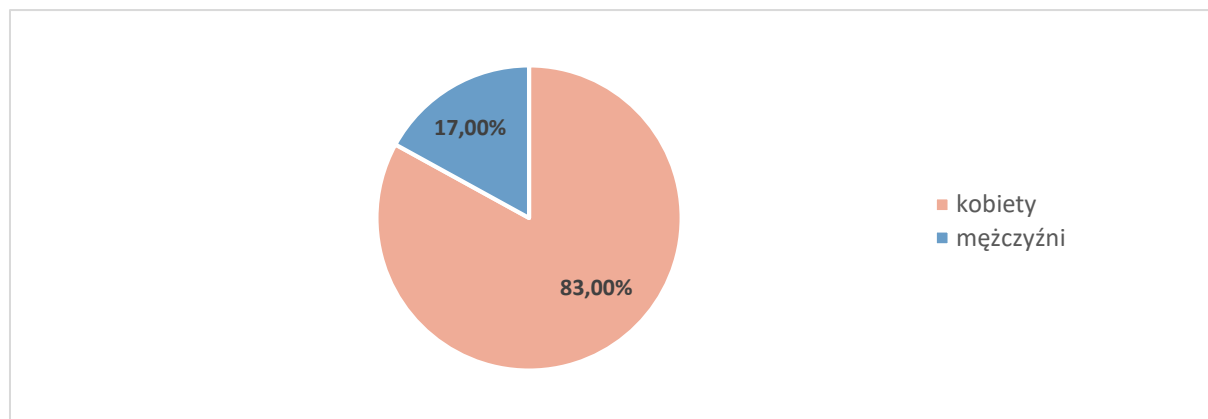
Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród dorosłych mieszkańców gminy Wilkowice miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności takich, jak:

- 1) bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- 2) spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu;
- 3) rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku lokalnym;
- 4) przemoc w rodzinie, zachowania agresywne;
- 5) problem uzależniania od gier na pieniądze, uczestnictwo w grach loteryjnych;
- 6) postawy wobec palenia papierosów.

Grupa badawcza

Badanie zostało przeprowadzone na grupie reprezentatywnej 100 dorosłych mieszkańców z gminy Wilkowice. W badaniu wzięło udział 17 mężczyzn (17,00%) i 83 kobiety (83,00%) w wieku od 19 do powyżej 60 lat.

Wykres 6. Struktura próby badawczej z podziałem na płeć

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym mieszkańców gminy Wilkowice. Przyjętą w tym pytaniu miarą ważności różnych problemów społecznych był odsetek respondentów wskazujących

dany problem jako „istotny”. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców.

Problemy społeczne	Bardzo istotny	Istotny	Przeciętny	Mało istotny	Nieistotny
alkoholizm	1,00%	23,00%	63,00%	11,00%	2,00%
narkomania	0,00%	6,00%	74,00%	18,00%	2,00%
wzrost przestępczości	0,00%	0,00%	55,00%	19,00%	26,00%
nowe substancje psychoaktywne - dopalacze	0,00%	16,00%	60,00%	19,00%	5,00%
bezrobocie	0,00%	0,00%	37,00%	19,00%	44,00%
inny bardzo istotny (niskie emerytury, wysokie ceny)	2,00%	0,00%	1,00%	0,00%	0,00%

Tabela 8. Ocena ważności problemów społecznych na terenie gminy

Spośród wymienionych problemów społecznych za istotne na terenie gminy Wilkowice:

- 23,00% ankietowanych mieszkańców uznało alkoholizm;
- 6,00% badanych mieszkańców oceniło narkomanię;
- 16,00% badanych mieszkańców uznało nowe substancje psychoaktywne - dopalacze;

Względnie wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu w grupie istotnych problemów społecznych jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinna podejmować Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Zauważalny problem narkomanii również sygnalizuje konieczność prowadzenia działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie nasilaniu się tego zjawiska w środowisku lokalnym.

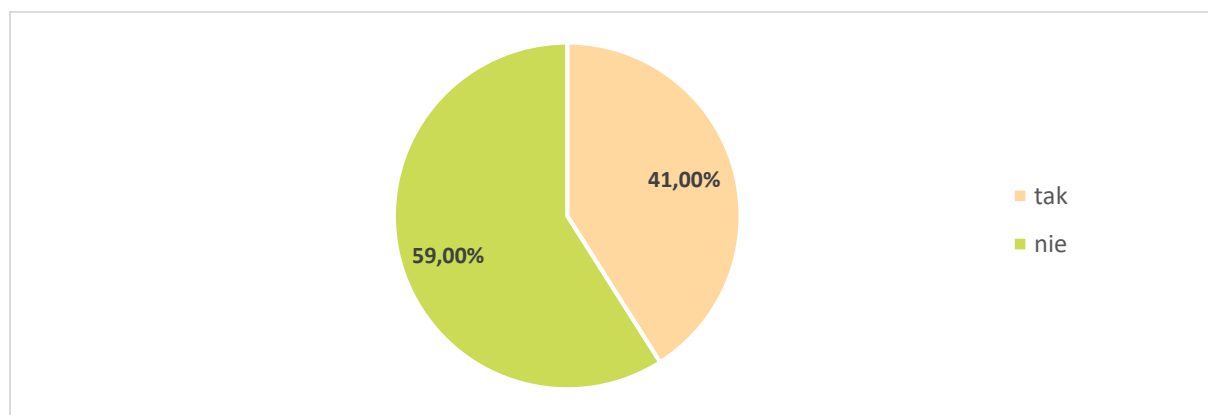
Pozostałe problemy społeczne nie zostały wskazane przez respondentów. Między innymi postrzeganie bezrobocia jako problemu mało istotnego i nieistotnego można ugruntować danymi wskazującymi na to, iż na przestrzeni lat 2010-2017 udział bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Wilkowice spadł o 6,3 punktu procentowego². Niemniej jednak, brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych,

² <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica>

powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Bardzo istotnymi problemami społecznymi w świadomości mieszkańców gminy Wilkowice okazały się być także problemy niskich emerytur i wysokich cen wskazane przez samych mieszkańców.

W obszarze zagadnień dotyczących zjawiska alkoholizmu zapytaliśmy badanych o to, czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w ich środowisku lokalnym. W ocenie 41,00% ankietowanych mieszkańców takie osoby stanowią zagrożenie. Natomiast 59,00% było przeciwnego zdania. Zdaniem 21,00% ankietowanych problem alkoholizmu na terenie gminy jest bardzo powszechny, prawie połowa (46,00%) uważa jednak, że są to nieliczne przypadki. Dla 9,00% respondentów nie ma takiego problemu, a 24,00% nie ma zdania na ten temat.

Wykres 7. Czy osoby spożywające alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w środowisku lokalnym?

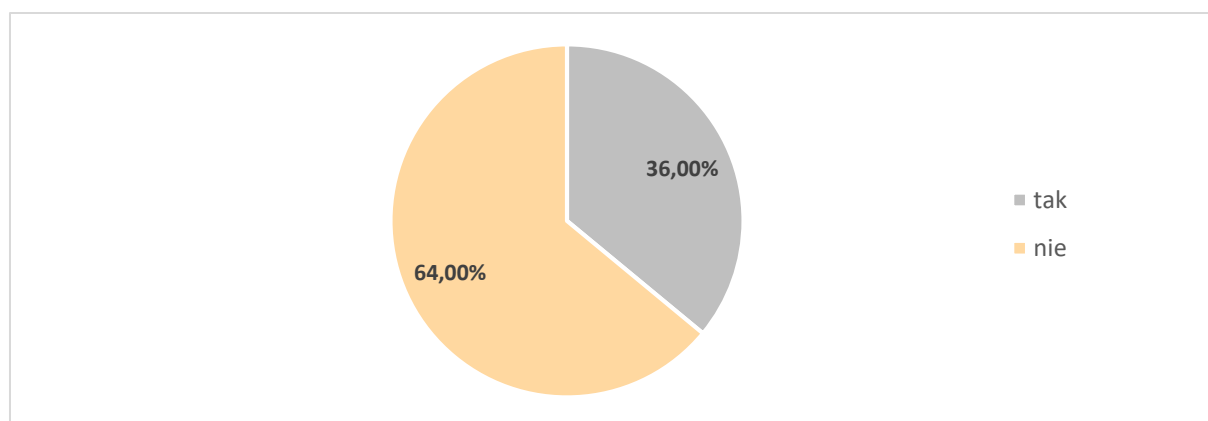
Wśród 41 badanych mieszkańców odczuwających zagrożenie ze strony osób spożywających alkohol było 38 kobiet (45,78%) i 3 mężczyzn (17,65%). Kobiety zdecydowanie częściej deklarowały naruszenie sfery bezpieczeństwa przez osoby spożywające alkohol. Prawdopodobnie przekonanie to warunkuje obawa przed agresją ze strony osób będących w stanie upojenia alkoholowego bądź swoistego rodzaju lęk wynikający z bezbronności w momencie spotkania się z osobą nadużywającą alkohol.

Badając skalę zjawiska alkoholizmu na terenie gminy Wilkowice dowiedzieliśmy się, że mieszkańcy na ogół nie spotykają się ze sprzedażą alkoholu nieletnim (25,00%) albo nie

zwracają uwagi na takie sytuacje (65,00%). 9,00% badanych mieszkańców spotkało się z taką sytuacją kilka razy, a jeden z mieszkańców nawet bardzo często.

Bardzo podobnie rozkładały się odpowiedzi gdy zapytaliśmy o zjawisko nietrzeźwości wśród kierowców na terenie gminy oraz zjawisko picia alkoholu przez kobiety w ciąży. Najczęściej mieszkańcy odpowiadali, że nie zwracają na to uwagi, albo nie spotkali się z taką sytuacją. Jedna osoba była kilkakrotnie świadkiem spożywania alkoholu przez kobietę w ciąży. Natomiast 4 osoby kilka razy spotkały się ze zjawiskiem nietrzeźwości wśród kierowców.

Według przeprowadzonych badań 36,00% mieszkańców (w tym 42,17% kobiet i 5,88% mężczyzn) zna osobiście kogoś, kto w ich ocenie nadużywa alkohol. Pozostali ankietowani, to jest 64,00%, zadeklarowali brak posiadania takich znajomości.

Wykres 8. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby nadużywające alkohol?

Kolejno ankietowani mieszkańcy skłaniali się ku stwierdzeniu, iż spożywanie alkoholu w miejscach publicznych na przestrzeni ostatnich 10 lat stało się zjawiskiem rzadszym. Takiego zdania było 84,00% badanych. Pozostałe 6,00% zadeklarowało, że obecnie jest to częstsze porównywalne do lat ubiegłych. Zdania na ten temat nie miało 10,00% respondentów.

80,00% badanych stwierdziło, że coraz rzadziej spotyka się z osobami pijącymi lub awanturującym się pod wpływem alkoholu. 10,00% twierdziło, że zjawisko to utrzymuje się na podobnym poziomie, również 10,00% mieszkańców nie wiedziało jak odpowiedzieć na to pytanie.

Z kolei zdaniem 40,00% mieszkańców spożywanie alkoholu przez osoby dorosłe oraz nieletnie na przestrzeni ostatnich 10 lat jest widokiem coraz rzadszym. Według 19,00% mieszkańców dorośli piją częściej a 29,00% jest zadnia, że podobnie. Nieletni natomiast

zdaniem 26,00% ankietowanych piją częściej, a według 22,00% podobnie w porównaniu do lat ubiegłych.

Rzadziej według mieszkańców gminy zauważa się osoby pijące w miejscu pracy, takiego zdania jest 35,00% ankietowanych. Natomiast 65,00% nie wie jak odnieść się to tego pytania.

Przejawy alkoholizmu	Częściej	Podobnie	Rzadziej	Nie wiem
osoby pijące alkohol w miejscach publicznych	0,00%	6,00%	84,00%	10,00%
osoby pijane lub awanturujące się pod wpływem alkoholu	0,00%	10,00%	80,00%	10,00%
spożywanie alkoholu przez dorosłych	19,00%	29,00%	40,00%	12,00%
spożywanie alkoholu przez nieletnich	26,00%	22,00%	40,00%	12,00%
Spożywanie alkoholu w miejscu pracy	0,00%	0,00%	35,00%	65,00%

Tabela 9. Ocena zjawiska alkoholizmu w czasie ostatnich 10 lat

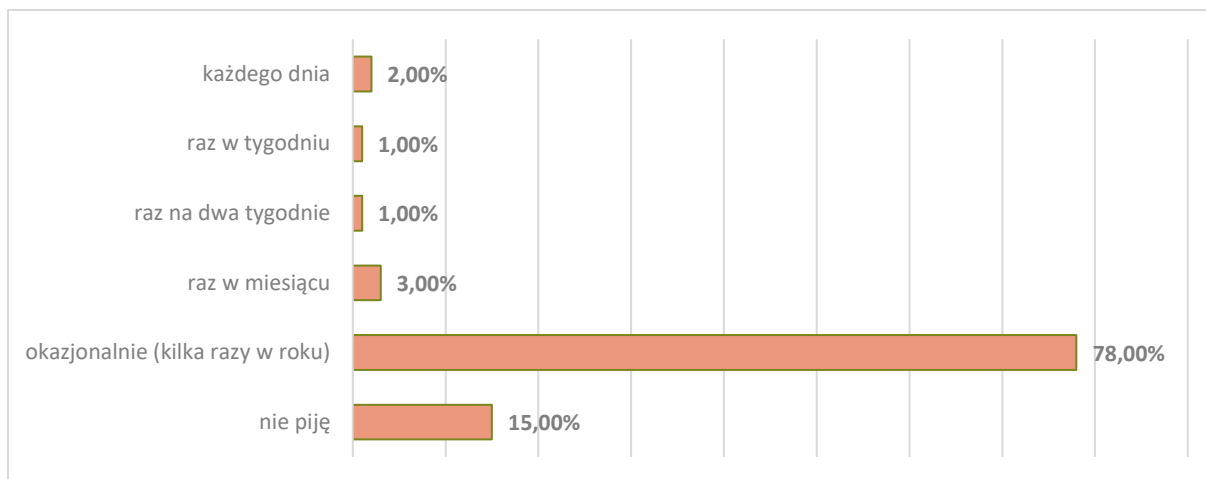
Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu

Struktura spożycia napojów alkoholowych w Polsce na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza daje podstawę do przyjęcia, iż nadużywanie alkoholu w naszym kraju mimo wszystko staje się coraz większym problemem społecznym³. Postawioną tezę warto ugruntować sondażem alkoholowym RARHA SEAS z 2016 roku, z którego wynika, iż 92,1% Polaków i 80,7% Polek sięga po alkohol. Wobec tego, Polska nie jest krajem abstynentów, gdyż odsetek osób nieszęgających po alkohol wynosił wówczas zaledwie 13%⁴.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Wilkowice dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że częstotliwość spożywania alkoholu przez badanych mieszkańców jest najczęściej okazjonalna. Taką odpowiedź wskazało 78,00% badanych. Spożycie alkoholu raz w miesiącu zadeklarowało 3,00%. Kolejno po 1,00% ankietowanych zaznaczyło, że ma to miejsce raz w tygodniu i raz na dwa tygodnie, a 2,00% odpowiedziało, że pije alkohol każdego dnia. Pozostałe 15,00% zadeklarowało abstynencję.

³ <http://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>

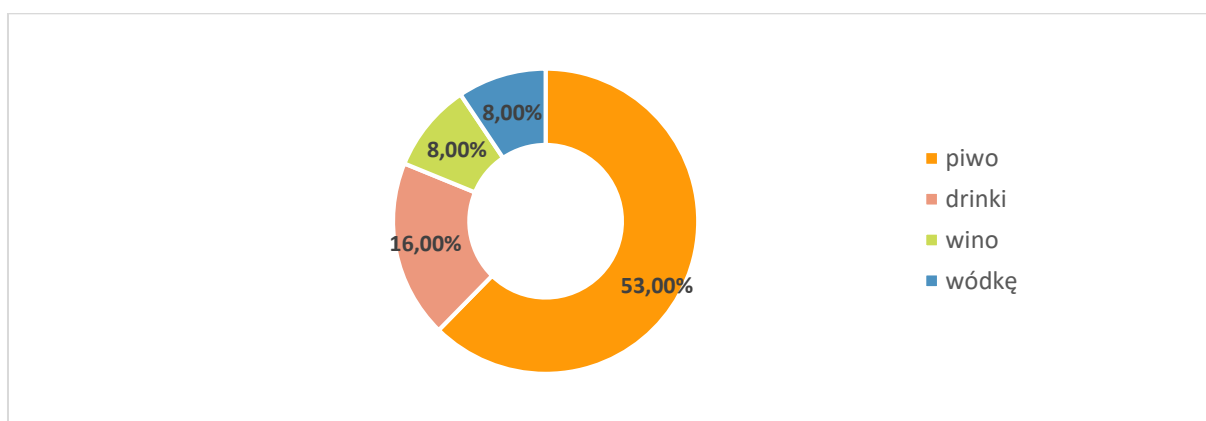
⁴ RARHA, *Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the UE*, 2016, s. 1-368, <http://www.parpa.pl/images/file/Comparative%20monitoring%20of%20alcohol%20epidemiology%20across%20the%20EU.pdf>, data dostępu: 12.04.2019, s. 75.

Wykres 9. Jak często spożywa Pan/Pani napoje alkoholowe?

Uwzględniając płeć respondenta okazuje się, że zarówno kobiety (81,93%) jak i mężczyźni (58,82%) najczęściej odpowiadali, że piją alkohol okazjonalnie. Spożycie alkoholu z częstotliwością inną niż kilka razy w roku zadeklarowali w niewielkiej liczbie mężczyźni i kobiety.

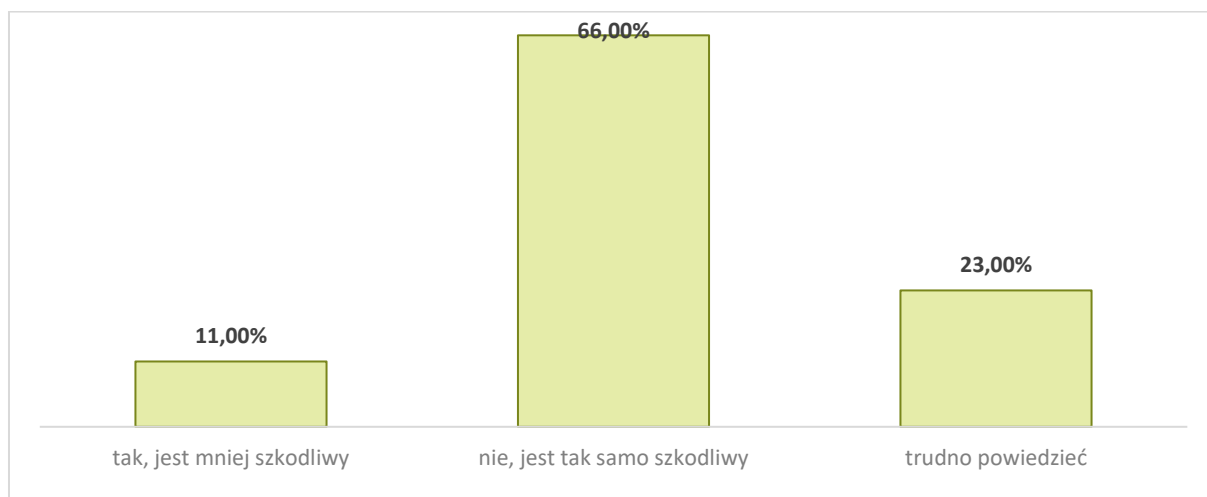
W odpowiedzi na pytanie odnośnie rodzaju spożywanego alkoholu, respondenci najczęściej wskazywali, że piją piwo (53,00%). Następnie 16,00% ankietowanych przyznało, że sięgają po drinki. Kolejno 8,00% zadeklarowało picie wina i tyle samo procent (8,00%) zaznaczyło wódkę. Pozostałe 15,00% nie pije żadnego alkoholu ze względu na zadeklarowaną abstynencję.

Wykres 10. Jaki rodzaj alkoholu spożywasz najczęściej?

Analizując to pytanie z podziałem na płeć respondenta widzimy, że preferencje co do rodzaju spożywanego alkoholu są podobne. Wśród kobiet i mężczyzn najczęściej wybieranym alkoholem jest piwo.

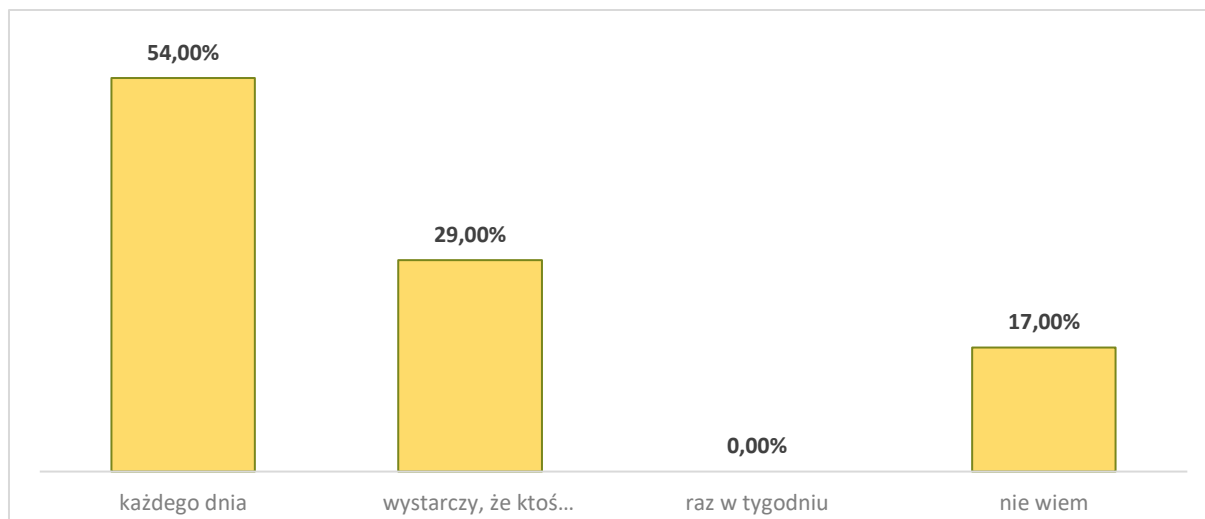
Ważną informacją z pozyskanych wyników okazuje się wiedza badanych mieszkańców na temat szkodliwości alkoholu zawartego w piwie, winie i wódce. 66,00% uczestników badania ma świadomość, iż alkohol zawarty w piwnie bądź winie jest tak samo szkodliwy, jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Z drugiej strony 11,00% zadeklarowało, że alkohol zawarty w piwie lub winie jest mniej szkodliwy dla zdrowia niż ten zawarty w wódce. Pozostałe 23,00% nie miało zdania na temat szkodliwości alkoholu zawartego w piwie, winie i wódce.

Wykres 11. Czy alkohol zawarty w piwie i winie jest mniej groźny od tego zawartego w wódce?

Co ważniejsze, większość mieszkańców, to jest 54,00%, jest zdania, że piwo i wino są tak samo uzależniającymi napojami alkoholowymi jak wódka. Jednak 31,00% ankietowanych stwierdziło, że są to za słabe alkohole, żeby się było można od nich uzależnić. 15,00% ankietowanych nie miało zdania na ten temat.

W części poświęconej problematyce alkoholu pojawiło się także pytanie dotyczące tego jak często trzeba spożywać napoje alkoholowe, żeby się od nich uzależnić. Jak się okazuje, 54,00% badanych było zdania, iż trzeba spożywać alkohol codziennie. Kolejno 29,00% uznało, że nie musi być to każdego dnia, raz w tygodniu lub nawet raz w miesiącu wystarczy, że ktoś odczuwa potrzebę napicia się, a to już jest sygnał ostrzegawczy. 17,00% ankietowanych nie miało zdania na ten temat.

Wykres 12. Jak często trzeba spożywać napoje alkoholowe, żeby się od nich uzależnić?

Postawy badanych mieszkańców wobec spożywania alkoholu warto podsumować przekonaniami na temat alkoholu posiadającego bądź też nie posiadającego właściwości redukujących stres. Choć żaden z respondentów jednoznacznie nie przyznał, że alkohol pomaga w radzeniu sobie ze stresem, to jednak 19,00% badanych zadeklarowało, iż spożywanie alkoholu może mieć charakter odstresowujący, w zależności od sytuacji. Stąd też sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykownego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Pozostałe 78,00% respondentów stwierdziło, że alkohol nie pomaga w rozwiązywaniu takich problemów, a 3,00% nie miało zdania na ten temat.

Dodatkowo badanych mieszkańców gminy zapytano czy w ich rodzinach jest przyzwolenie na spożywanie napojów energetyzujących, piwa bezalkoholowego, cydru bądź alkopopu przez osoby nieletnie. 34,00% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. W domach pozostałych (66,00%) nie ma przyzwolenia na takie zachowanie niepełnoletnich osób. Wśród badanych, w rodzinach których niepełnoletni mają takie przyzwolenie najczęściej spożywane są napoje energetyzujące.

Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków

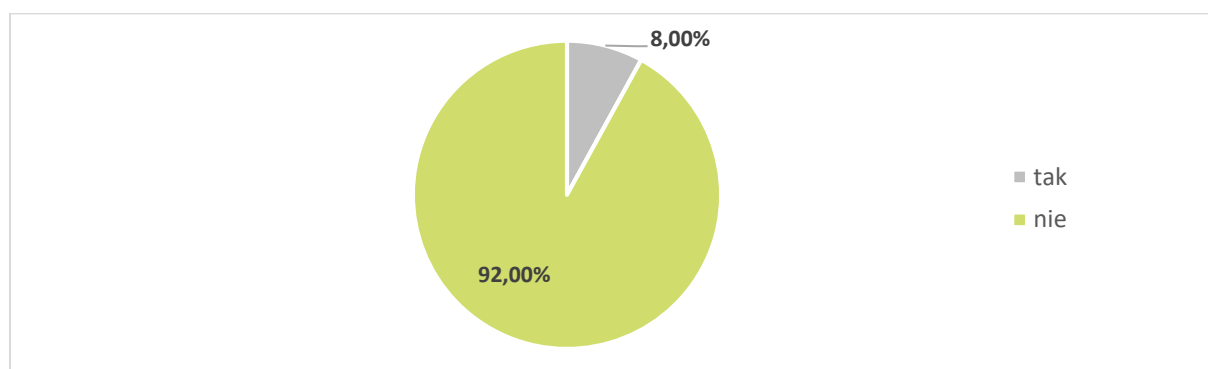
Zjawisko narkomanii jest coraz bardziej powszechne, bowiem szacuje się, iż w Polsce jest obecnie od 100 do 120 tys. uzależnionych od tego typu substancji psychoaktywnych⁵. Jak wynika z badań CBOS problem narkomanii dotyczy szczególnie środowisk młodych ludzi

⁵ Za: T. Gdaniec, *W Polsce jest ponad 100 tys. osób uzależnionych od narkotyków*, 2015, <https://wiadomosci.wp.pl/w-polsce-jest-ponad-100-tys-osob-uzalezniionych-od-narkotykow-6027418525160065a>, data dostępu: 12.04.2019.

(liczba uczniów w polskich szkołach używających narkotyków w latach 2003-2016 utrzymywała się w granicach 20%)⁶. Mimo to warto było także poznać, jakie są postawy dorosłych mieszkańców wobec substancji psychoaktywnych.

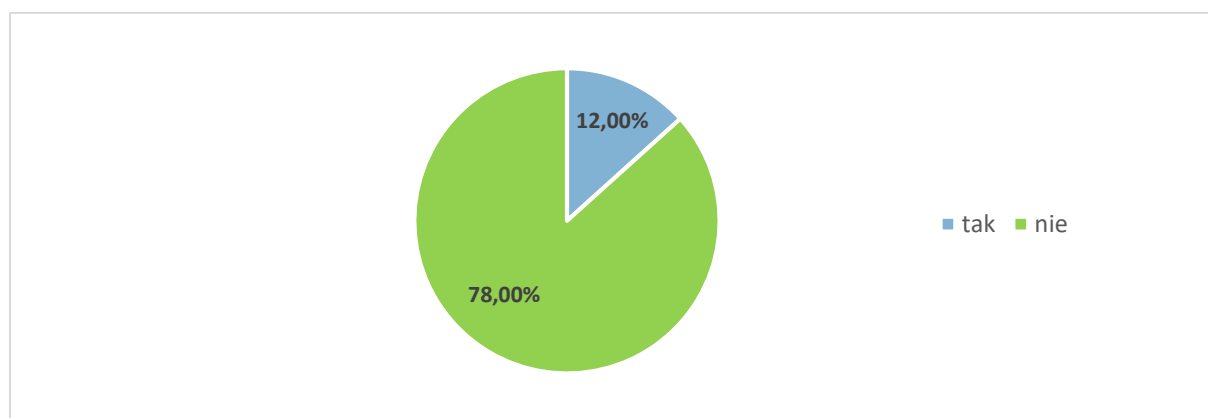
Według opinii 25,00% ankietowanych mieszkańców gminy Wilkowice problem narkomanii w gminie nie istnieje, również 25,00% uważa, że jeśli już to są to nieliczne przypadki. Jednak w ocenie 4,00% mieszkańców narkomania jest problemem powszechnym. Nie ma zdania na ten temat aż 46,00% badanych.

Spośród badanych mieszkańców gminy, 8,00% przyznało, że zna do pięciu osób, które według nich sięgają po narkotyki. Były to deklaracje ośmiu kobiet (9,64%). Pozostałe 92,00% zadeklarowało, że nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto zażywałby narkotyki.

Wykres 13. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby, które zażywają narkotyki?

Następnie zapytaliśmy mieszkańców o to, czy znają w swoim otoczeniu miejsca, w których można zdobyć narkotyki. 12,00% przyznało, że posiada taką wiedzę. Warto dodać, iż taką wiedzę posiadały tylko kobiety (14,46%).

Wykres 14. Czy wie Pan/Pani, gdzie można zdobyć narkotyki?

⁶ CBOS, *Młodzież 2016*, 2016, <http://www.cinn.gov.pl/portals?id=166545>, data dostępu: 12.04.2019.

Sięganie po narkotyki w sytuacjach kryzysowych również nasila ich uzależniające działanie. Podobnego zdania byli niemal wszyscy ankietowani. 95,00% zadeklarowało, że taka używka nie pomoże w rozwiązaniu problemu i poradzeniu sobie ze stresem, a 5,00% badanych nie miało zdania w tym temacie.

Ponadto badani mieszkańcy z gminy Wilkowice są radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 83,00% ankietowanych było zgodnych w twierdzeniu, że dopalacze są równie szkodliwe jak narkotyki. Pozostałe 17,00% zadeklarowało brak wiedzy w tym temacie i tym samym nie potrafiło oszacować szkodliwości tych substancji psychoaktywnych.

Ankieter zapytał mieszkańców gminy czy kiedykolwiek zażywali narkotyki lub inne środki odurzające. Zdecydowana większość (77,00%) zaprzeczyła, jednak znalazła się grupa badanych, którzy przyznała się do zażywania tego rodzaju środków. 8,00% ma za sobą kilkukrotne zażywanie substancji odurzających a 15,00% badanych próbowała je tylko raz.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy zarówno domowej, jak i w środowisku lokalnym. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej, jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się intymnymi i osobistymi doświadczeniami. Postrzeganie przemocy jako sytuacji poniżającej i wstydlivej rodzi ogromne bariery przez przyznawaniem się do tego typu incydentów.

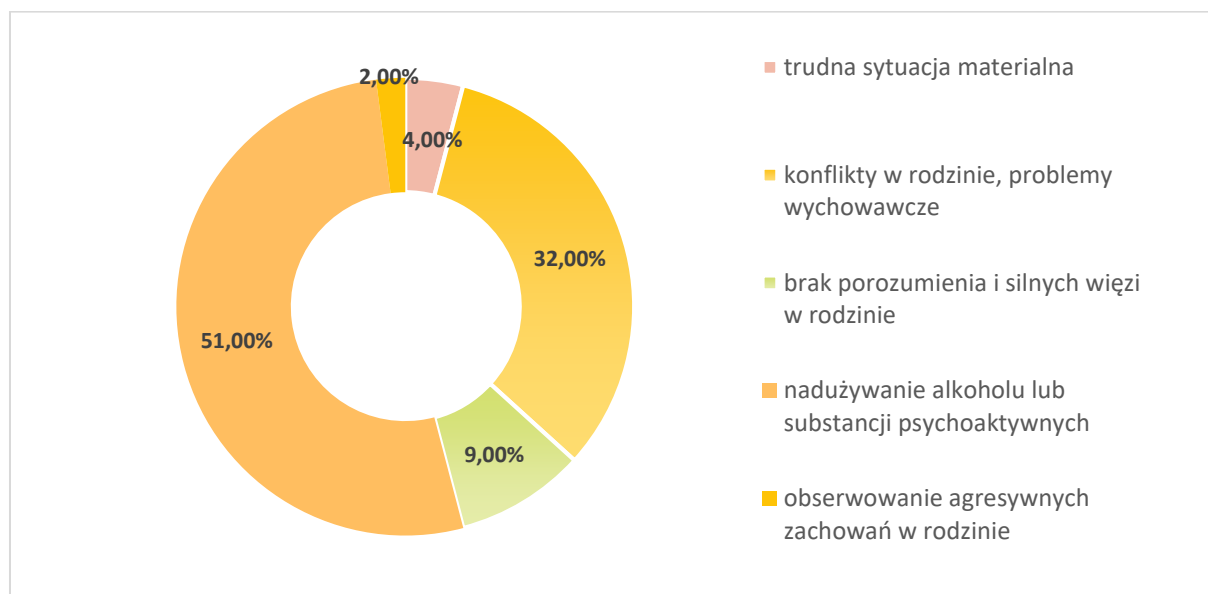
Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, czy też środkach komunikacji miejskiej.

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu

dziecka. Niemniej jednak, sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców

Gdy zapytaliśmy mieszkańców gminy Wilkowice o to jakie jest najpoważniejsze źródło występowania przemocy w rodzinie, 51,00% (w tym 54,22% kobiet i 35,29% mężczyzn) wskazało, że jest to nadużywanie alkoholu lub substancji psychoaktywnych. Zdaniem 32,00% respondentów powodem przemocy są konflikty w rodzinie i problemy wychowawcze, 9,00% upatruje źródło przemocy w braku porozumienia i braku silnych więzi w rodzinie. Według niewielkiej liczby badanych za przemoc w rodzinie odpowiada trudna sytuacja materialna (4,00%), doświadczenie przemocy w dzieciństwie (2,00%) oraz obserwowanie agresywnych zachowań w rodzinie (2,00%).

Wykres 15. Jak w Pana/Pani opinii jest najpoważniejsze źródło występowania przemocy w rodzinie?

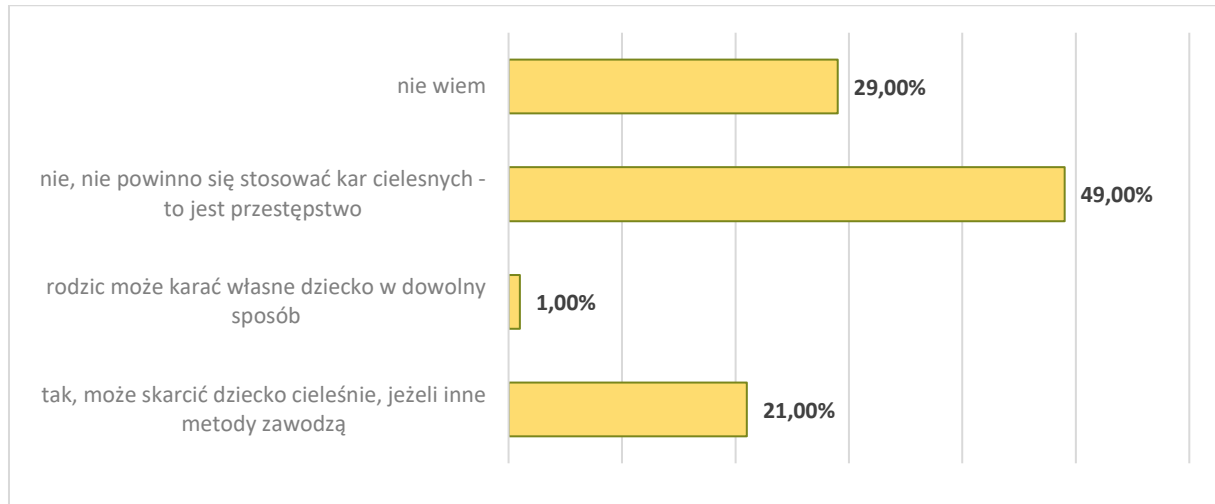
Wśród ankietowanych mieszkańców, 15,00% zna przypadki stosowania przemocy w rodzinie, wie o 1-2 rodzinach, w których stosowana jest przemoc. Z kolei 85,00% zaznaczyło, że nie zna takich rodzin. Warto dodać, iż znajomość rodzin stosujących przemoc domową zadeklarowały w zasadzie tylko badane kobiety.

Relacje rodziców z dziećmi - postawy wobec wychowywania

Dorośli mieszkańcy gminy Wilkowice w większości są przekonani, co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowi dobrej metody wychowawczej. Warto

jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące stosowania przemocy wobec dzieci.

Respondenci zapytani o to, czy rodzic może uderzyć swoje dziecko. 21,00% jest zdania, że tak, rodzic może skarcić dziecko cieleśnie, jeżeli inne metody zawodzą. Jedna osoba jest nawet zdania, że rodzic może karać swoje dziecko w dowolny sposób. Dla 49,00% jest to jednak przestępstwo. Nie ma zdania na ten temat 29,00% badanych mieszkańców gminy.

Wykres 16. Czy uważa Pan/Pani, że rodzic może uderzyć swoje dziecko?

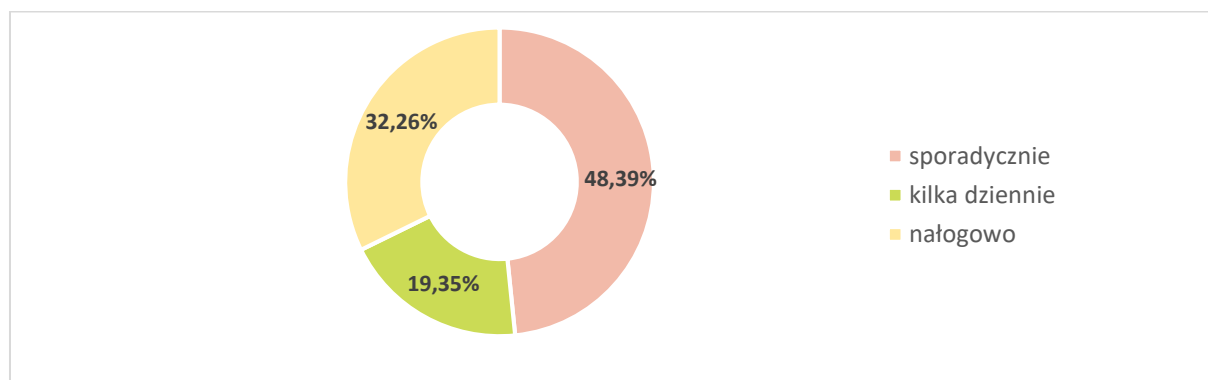
Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów

Badania Omnibus z 2017 roku⁷ na temat postaw wobec palenia tytoniu pokazują, iż niemal jedna czwarta Polaków, to jest 24%, pali papierosy nałogowo, a więc każdego dnia. Wynik ten utrzymuje się na podobnym poziomie od 2015 roku. Mimo to warto dodać, iż na przestrzeni 2011-2015 roku spadła liczba palących nałogowo. Choć była to niewielka ilość, to w 2013 roku udział osób palących nałogowo spadł o 4 punkty procentowe w porównaniu do roku 2011 i o 3 punkty procentowe od 2013 do 2015 roku. Ponadto badania pokazują, iż palenie papierosów jest uwarunkowane od płci, gdyż częściej mężczyźni sięgają po papierosy niż kobiety (29% wobec 20%).

W naszych badaniach nie zabrakło więc pytania o to, czy ankietowani mieszkańcy palą papierosy. Wśród badanych z terenu gminy Wilkowice, 31,00% (w tym 70,59% mężczyzn i 22,89% kobiet) przyznało się do palenia. Pozostałe 69,00% zaprzeczyło temu.

⁷ A. Trzasańska i in., *Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego na temat postaw wobec palenia tytoniu, 2017*, <https://gis.gov.pl/wp-content/uploads/2018/04/Postawy-Polak%C3%B3w-do-palenia-tytoniu-Raport-2017.pdf>, data dostępu: 12.04.2019, s. 6.

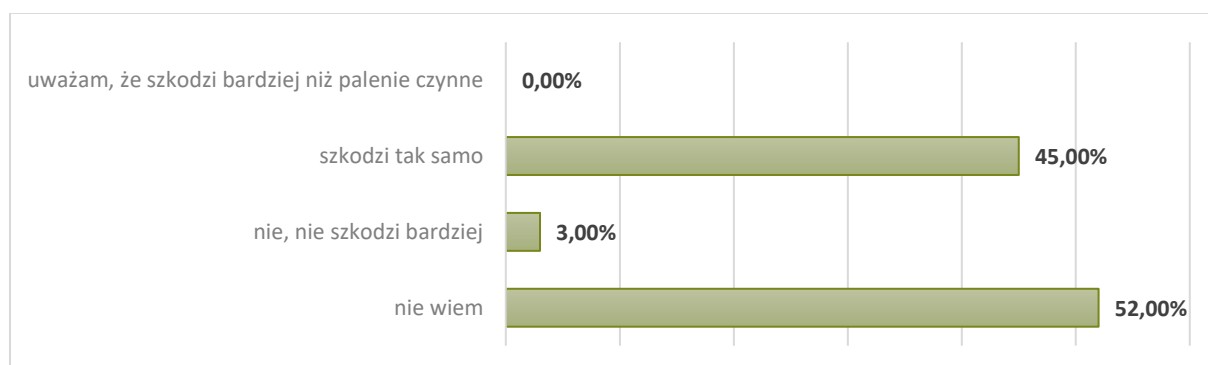
Wśród mieszkańców, którzy przyznali się do palenia najczęściej osób pali sporadycznie, dla towarzystwa. Takiej odpowiedzi udzieliło 48,39% palących mieszkańców. Kolejne 32,26% zadeklarowało, że pali nałogowo. Natomiast pozostałe 19,35% przyznało, że sięga po papierosy kilka razy dziennie i co uzależnia od danej sytuacji.

Wykres 17. Częstotliwość palenia papierosów przez mieszkańców gminy Wilkowice

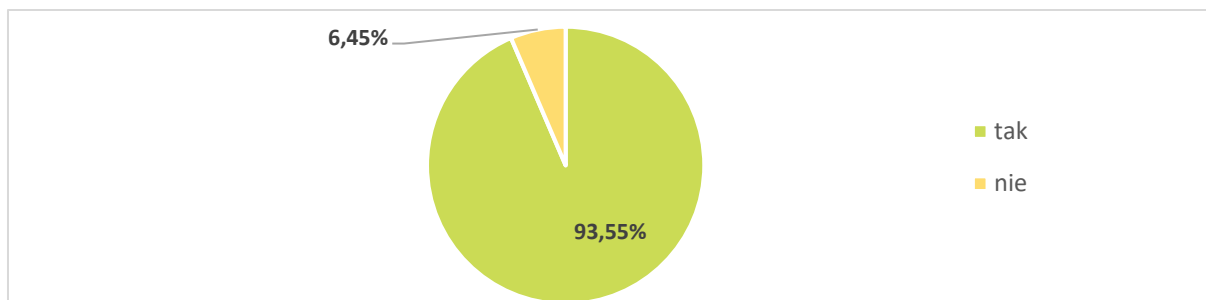
Warto dodać, iż zarówno w gronie kobiet jak i mężczyzn najczęściej badanych zaznaczyło, że sięga po papierosy dla towarzystwa.

W kontekście konsekwencji zdrowotnych, jakie powoduje palenie zapytaliśmy badanych, czy ich zdaniem palenie bierne szkodzi tak samo jak czynne. 45,00% palących, jak i niepalących było zdania, iż palenie bierne szkodzi tak samo zdrowiu, jak palenie czynne. Przeciwnego zdania było 3,00% badanych, a 52,00% nie miało zdania na ten temat.

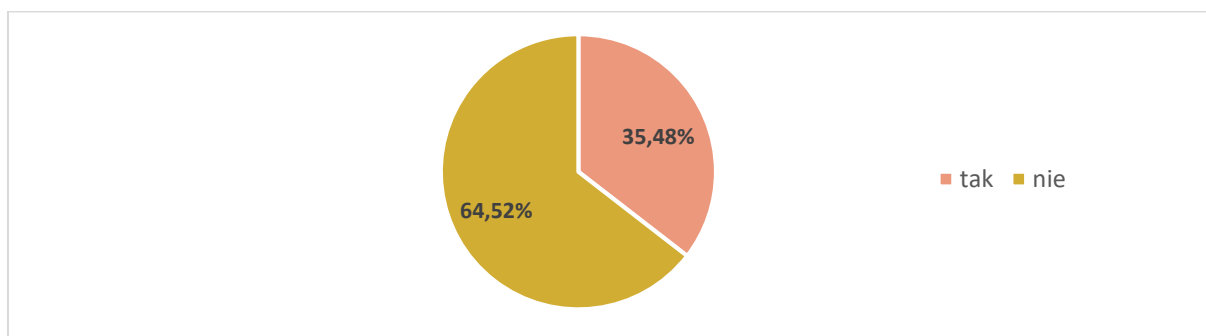
Wykres 18. Czy uważa Pan/Pani, że palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne?

Osobno zbadaliśmy także postawy palących ankietowanych wobec wpływu palenia papierosów na ich zdrowie. Jak się okazuje, 93,55% z nich ma świadomość tego, że papierosy wpływają w sposób negatywny na zdrowie człowieka. Z kolei 6,45% było zdania, że palenie nie szkodzi ich zdrowiu.

Wykres 19. Czy uważa Pan/Pani, że palenie papierosów szkodzi Pana/Pani zdrowiu?

Ponadto wśród palących ankietowanych, 35,48% zdarza się zapalić papierosa w obecności dzieci. Taką deklarację złożyło 21,05% palących kobiet i 58,33% palących mężczyzn. Pozostałe 64,52% z grona osób palących zaznaczyło, iż nigdy nie paliło w obecności dzieci.

Wykres 20. Czy pali Pan/Pani w obecności dzieci?

Postawy mieszkańców wobec przeciwdziałaniu uzależnieniom

W trakcie przeprowadzania badania okazało się, że tylko 4,00% mieszkańców zna instytucje na terenie gminy, które pomagają osobom uzależnionym. 96,00% pozostałych badanych deklaruje brak takiej wiedzy.

Badani zostali również postawieni przed ważnym pytaniem, które zarazem pozwoli im współtworzyć politykę społeczną w gminie. Zadano mieszkańcom pytanie jakie działania powinny podjąć władze gminy, aby skutecznie przeciwdziałać uzależnieniom. Zdaniem badanych działania, które należy podjąć to (w kolejności od tego, które zyskało największą przychylność):

1. prowadzenie zajęć profilaktycznych w szkołach;
2. organizowanie spotkań informacyjnych o możliwościach pomocy osobom uzależnionym;
3. organizowanie spotkań informacyjno-profilaktycznych dotyczących szkodliwości alkoholu, na ostatnim miejscu znalazło się tworzenie centrów integracji społecznej dla młodzieży.

Otrzymane wyniki w rozdziale dotyczącym problemów społecznych w opinii badanych mieszkańców zamieszkujących gminę Wilkowice obrazują, iż dla 23,00% istotnym problemem społecznym w ich środowisku lokalnym jest alkoholizm.

Dalsza część badania przedstawiająca spostrzeżenia respondentów, co do kultury picia napojów procentowych na przestrzeni ostatnich 10 lat obrazuje, że najczęściej mieszkańcy gminy Wilkowice są zdania, iż obecność osób pijących alkohol w miejscach publicznych jest zjawiskiem rzadszym (84,00). Zdaniem 40,00% mieszkańców spożywanie alkoholu przez osoby dorosłe oraz nieletnie na przestrzeni ostatnich 10 lat jest widokiem coraz rzadszym. Z kolei, patrząc na środowisko lokalne badanych mieszkańców okazuje się, że 36,00% zna przypadki nadużywania alkoholu i o których zdecydowanie częściej posiadają wiedzę kobiety.

Analizując dane odnośnie postaw mieszkańców względem alkoholu odczytujemy, że mieszkańcy spożywają napoje procentowe okazjonalnie, pijąc najczęściej piwo i drinki. Rozpatrując te dane ze względu na płeć respondenta zauważamy, że preferowanym alkoholem zarówno w gronie kobiet jak i mężczyzn jest piwo.

Większość mieszkańców wykazała się wiedzą dotyczącą szkodliwości alkoholu w piwnie, winie i wódce. 66,00% słusznie zauważyła, iż alkohol zawarty w piwnie bądź winie jest tak samo szkodliwy, jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Co ważniejsze, większość mieszkańców (54,00%,) jest zdania, że piwo i wino są tak samo uzależniającymi napojami alkoholowymi jak wódka.

W części badania poświęconej tematyce narkomanii dowiedzieliśmy się, iż większość mieszkańców nie posiada znajomych zażywających tego typu substancje psychoaktywne. Niemniej jednak, w gronie badanych mieszkańców 8,00% twierdzi, że posiada takie kontakty, a ponadto 12,00% uważa, że zna także miejsca, w których można byłoby kupić narkotyki.

W próbie badawczej znalazło się 31,00% palących mieszkańców. Co ważniejsze, blisko połowa palących mieszkańców twierdzi, że palenie bierne szkodzi tak samo, jak palenie czynne. Co więcej, wśród palących 35,48% przyznaje, że pali papierosy przy dzieciach.

W pytaniach opisujących tematykę przemocy domowej, odnotowaliśmy, iż najpoważniejszym źródłem występowania przemocy w rodzinie jest nadużywanie alkoholu lub substancji psychoaktywnych oraz konflikty rodzinne i wychowawcze.

CZĘŚĆ III: Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych

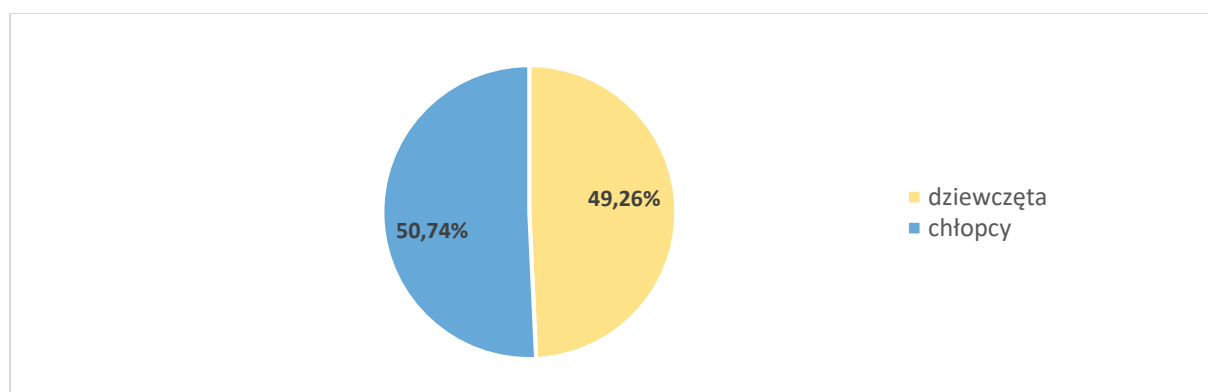
Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety wśród uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych była analiza następujących problemów społecznych:

- 1) przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- 2) używania substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu i wyrobów tytoniowych;
- 3) używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

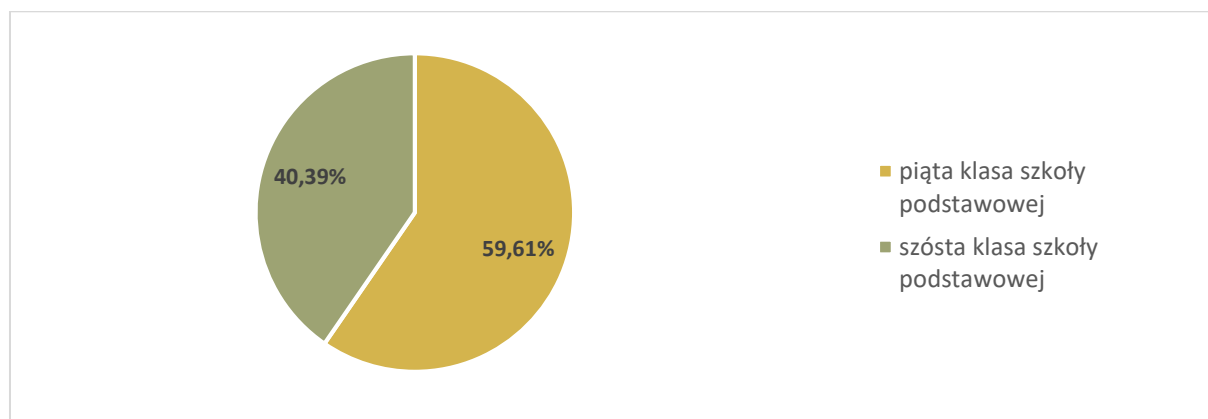
Grupa badawcza

W badaniu ankietowym łącznie wzięło udział 203 uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych z gminy Wilkowice, w tym 49,26% dziewcząt i 50,74% chłopców.

Wykres 21. Struktura próby badawczej ze względu na płeć

Z klasy piątej szkoły podstawowej było 121 uczniów (62,00% dziewcząt i 57,28% chłopców), a z klasy szóstej 82, w tym 38,00% dziewcząt i 42,72% chłopców.

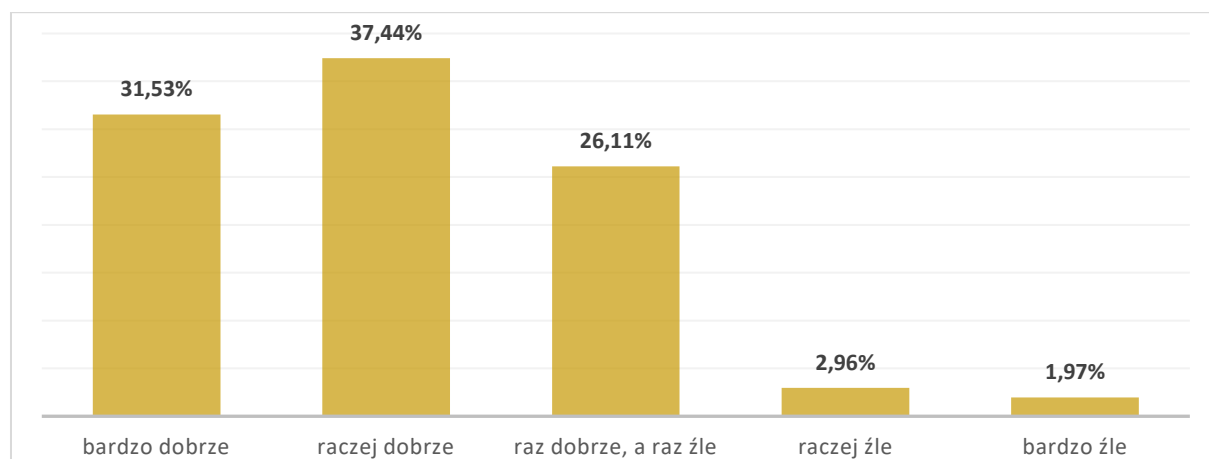

Wykres 22. Struktura próby badawczej ze względu na klasę

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym

Dom rodzinny i szkoła to z jednej strony dwa podstawowe środowiska wychowawcze kształtujące osobowość dzieci i młodzieży, z drugiej zaś obszary, w których dochodzi do negatywnych zachowań społecznych, jakimi są agresja i przemoc, w tym fizyczna, słowna, społeczna i elektroniczna. W związku z tym, to właśnie w tych środowiskach niezwykle znaczące okazują się klimat, życzliwa atmosfera i relacje interpersonalne, które wpływają na poczucie przynależności, akceptacji i bezpieczeństwa⁸.

Analizując środowisko szkolne, w którym funkcjonują uczniowie klas 5, 6 szkół podstawowych z terenu gminy Wilkowice dowiedzieliśmy się, że 31,53% ankietowanych czuje się w swojej szkole bardzo dobrze, a 37,44% raczej dobrze. Kolejno 26,11% zadeklarowało, że nie zawsze dobrze czuje się w szkole, do której uczęszcza. 2,96% stanowili badani, którzy czują się w swojej szkole raczej źle, a pozostałe 1,97% badanych uznało, że w swojej szkole czują się bardzo źle.

Wykres 23. Jak się czujesz w swojej szkole?

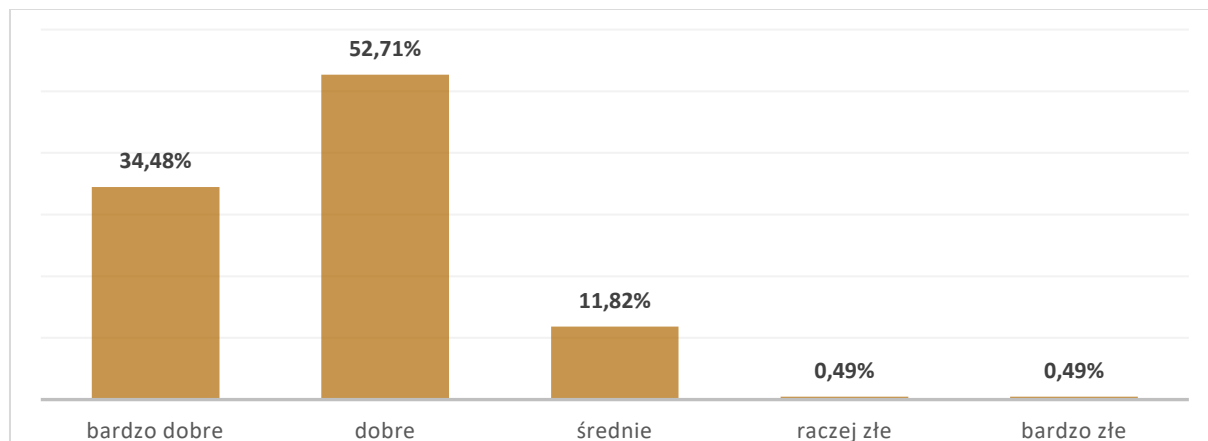
W przypadku analizy powyższego pytania ze względu na płeć respondenta okazuje się, że chłopcy najczęściej oceniali swoje samopoczucie w szkole jako bardzo dobre (33,98%) i raczej dobre (34,95%). Natomiast dziewczęta najczęściej odpowiadały, że czują się w swojej szkole raczej dobrze (40,00%).

W kontekście oceny samopoczucia w szkole warto zwrócić uwagę na podejście uczniów do szkolnych obowiązków. 6,90% uczniów, w tym 10,68% chłopców i 3,00%

⁸ J. Tracz-Dral, *Agresja i przemoc w szkołach*, 2012, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/34/plik/ot-613_2.pdf, data dostępu: 14.04.2019.

dziewcząt, przyznało się do celowego opuszczania zajęć lekcyjnych. Pozostałe 93,10% zaprzeczyło takiemu działaniu.

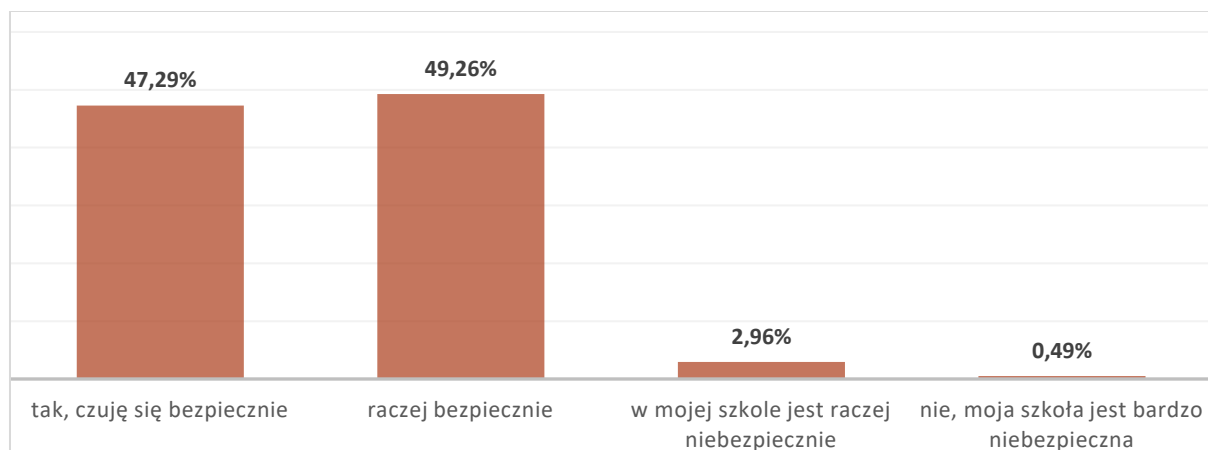
Następnie poprosiliśmy uczniów o ocenę swojego zachowania na lekcjach i przerwach w szkole. Jako bardzo dobre postrzegało je 34,48% ankietowanych, a jako dobre 52,71%. Przeciętne noty wystawiło sobie 11,82% uczniów. 0,49% oceniło swoje zachowanie jako raczej złe i tyle samo badanych (0,49%) odpowiedziało, że jest ono bardzo złe.

Wykres 24. Jak oceniasz swoje zachowanie w szkole?

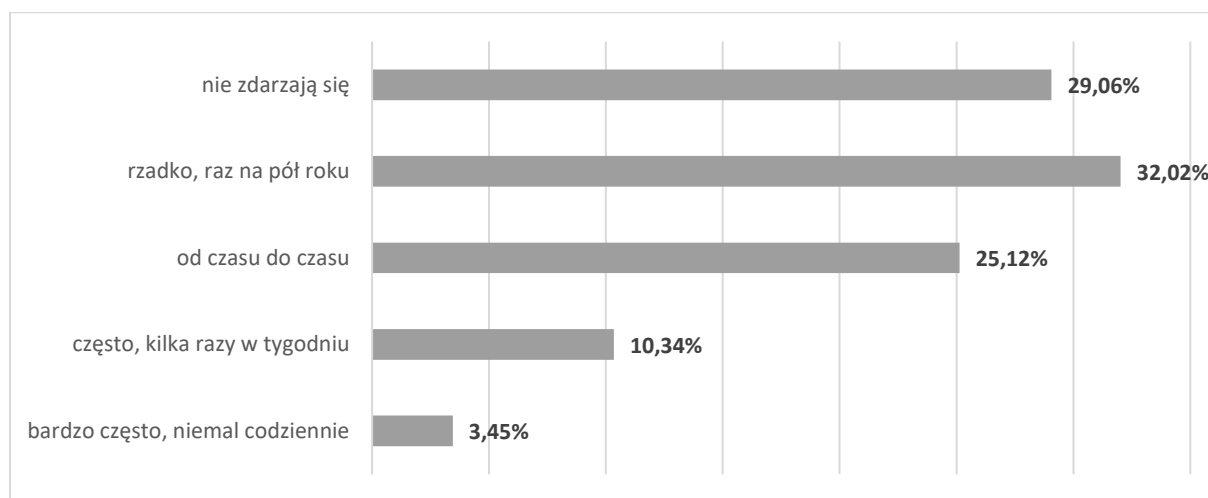
Uwzględniając płeć respondenta okazuje się, że dziewczęta najczęściej określały swoje zachowanie w szkole jako bardzo dobre (47,00%) i dobre (44,00%), zaś chłopcy jako dobre (61,17%).

Wyniki przeprowadzonej ankiety wskazują, że w ocenie 47,29% badanych uczniów szkoła, do której uczęszczają jest miejscem bezpiecznym. Kolejno 49,26% odpowiadających czuje się w swojej szkole raczej bezpiecznie. Dla 2,96% jest to miejsce raczej niebezpieczne, a pozostałe 0,49% zadeklarowało, że ich szkoła jest miejscem bardzo niebezpiecznym.

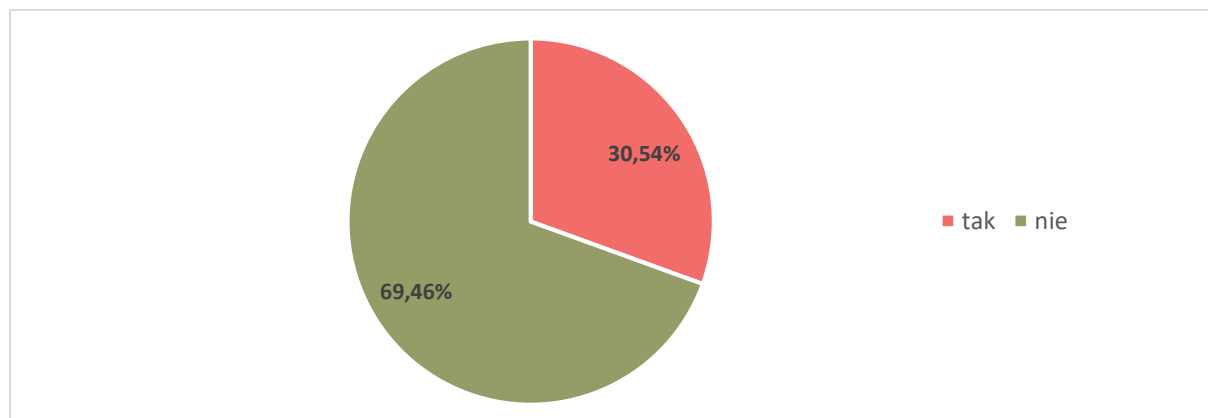
Wykres 25. Czy w swojej szkole czujesz się bezpiecznie?

W odniesieniu do poziomu bezpieczeństwa w szkole zadaliśmy badanym szereg pytań z obszaru przemocy. W ten sposób dowiedzieliśmy się po pierwsze, że 3,45% uczniów spotyka się ze zjawiskiem przemocy w szkole niemal codziennie. Następnie 10,34% przyznało, że zjawisko przemocy zdarza się często, kilka razy w tygodniu, a 25,12% było świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. Z kolei 32,02% ankietowanych stwierdziło, że takie sytuacje mają miejsce stosunkowo rzadko, raz na pół roku. Pozostałe 29,06% badanych zaznaczyło brak występowania zjawiska przemocy w ich szkole.

Wykres 26. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?

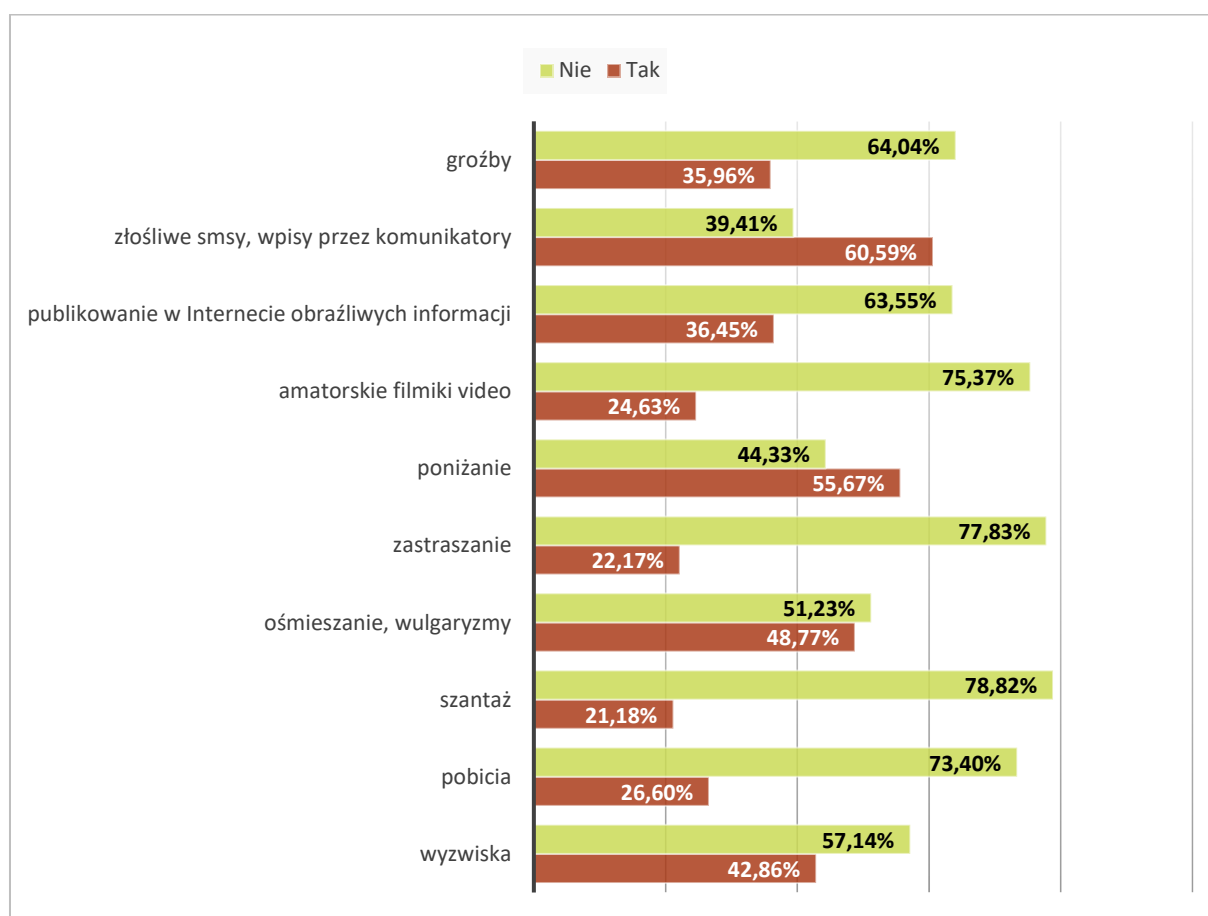
Kolejno poprosiliśmy uczniów o odpowiedź, czy w ich opinii byli ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy. Jak się okazuje, osobiście doświadczyło jej 30,54% uczniów, w tym 33,98% chłopców i 27,00% dziewcząt.

Wykres 27. Czy uważasz, że byłeś/eś ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy?

Następnie zapytaliśmy uczniów o występowanie konkretnych form przemocy w ich szkole. 42,86% ankietowanych spotkało się z taką formą przemocy, jak złośliwe smsy oraz

wpisy przez komunikatory Facebook, Skype i inne. Z publikowaniem w Internecie obraźliwych informacji zetknęło się 26,60% badanych uczniów, a z amatorskimi filmami video 21,18%. 60,59% badanych uczniów było świadkami stosowania wyzwisk pod adresem innej osoby, a 55,67% miało styczność z ośmieszaniem i wulgaryzmami. Co więcej, 48,77% uczniów spotkało się z poniżaniem, 22,17% ze zjawiskiem zastraszania, a 24,63% z próbami szantażu. Z kolei pobicia znane były 36,45% badanych uczniów. Z groźbami, pokazywaniem nieprzyzwoitych gestów spotkało się 35,96% ankietowanych.

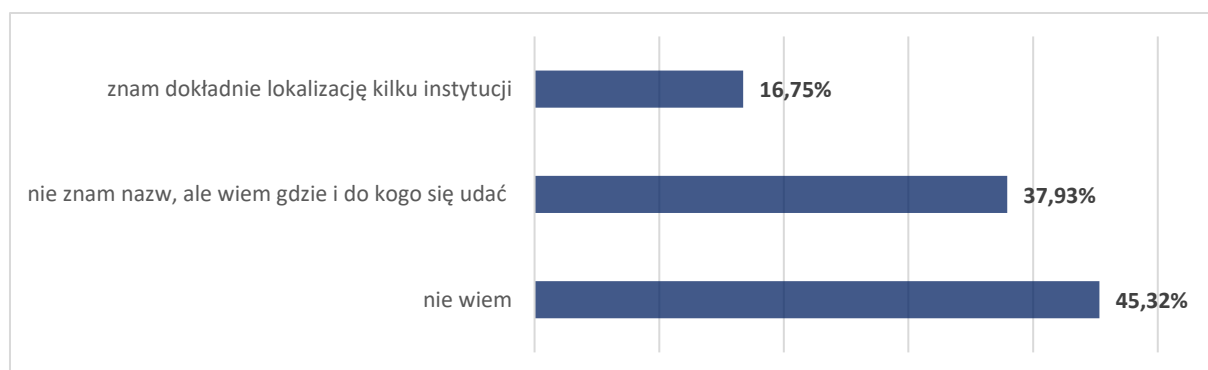
Wykres 28. Czy znasz przypadki stosowania którejś z wymienionych form przemocy?

Przynajmniej jednej z wyżej wymienionych form przemocy osobiście doświadczyło 46,80% badanych (w tym porównywalnie 48,54% chłopców i 45,00% dziewcząt), a ponadto 26,60% przyznało, że w szkole są także uczniowie, których się boją. Taką deklarację złożyło 21,36% chłopców i 32,00% dziewcząt.

Wśród ankietowanych uczniów 28,08% spotkało się z przejawami przemocy również poza szkołą. Występowanie przemocy poza murami szkolnymi częściej było znane chłopcom (31,07%) niż dziewczętom (25,00%). Pozostałe 71,92% udzieliło odpowiedzi, że nie spotkało się nigdy z aktem przemocy poza terenem szkoły.

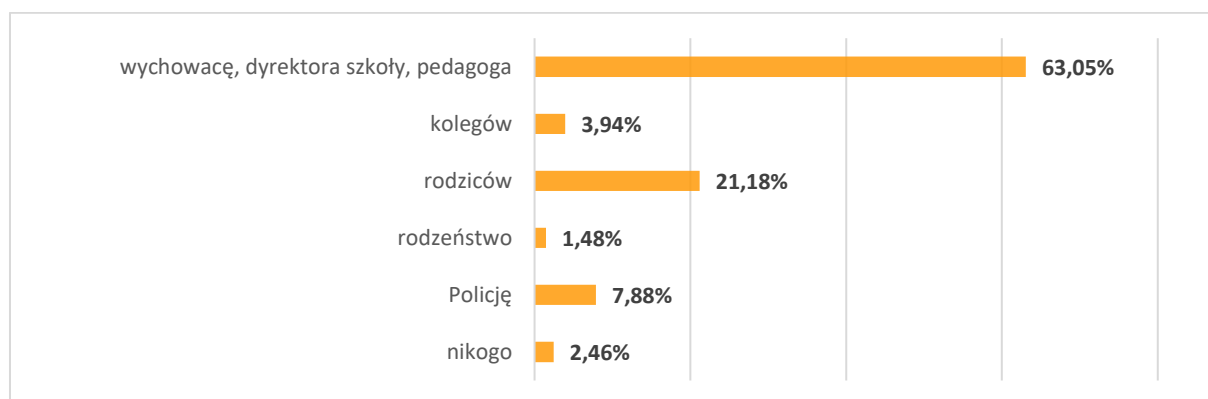
Chcieliśmy także dowiedzieć się, czy ktokolwiek z ankietowanych uczniów brał czynny udział w akcie przemocy. Wśród badanych znalazło się 14,29% uczniów (20,39% chłopców i 8,00% dziewcząt), którzy przyznali się do stosowania przemocy. Pozostali badani, to jest 85,71%, odpowiedzieli, że nigdy nie brali udziału w czynnym akcie przemocy.

W związku z powyższym, zapytaliśmy badanych o to, czy w swoim środowisku znają instytucje zajmujące się pomocą osobom dotkniętym przemocą. 16,75% przyznało, że zna dokładną nazwę i lokalizację kilku takich instytucji. Kolejne 37,93% odpowiedziało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie, gdzie i do kogo można udać się po pomoc. Pozostałe 45,32% uczniów zaznaczyło, że nie znają w swoim środowisku instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy osobom dotkniętym przemocą. Brak takiej wiedzy zadeklarowało 46,60% chłopców i 44,00% dziewcząt.

Wykres 29. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom w potrzebie?

Z kolei na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią, jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 63,05% odpowiedziało, że wychowawcę, dyrektora szkoły lub pedagoga. 21,18% powiedziałyby o tym rodzicom, a 3,94% uczniów w sytuacji zagrożenia przemocą szukałoby wsparcia wśród swoich kolegów. 7,88% wskazało na policję a 1,48% na rodzeństwo. 2,46% ankietowanych uczniów nie powiadomiłoby w takiej sytuacji nikogo.

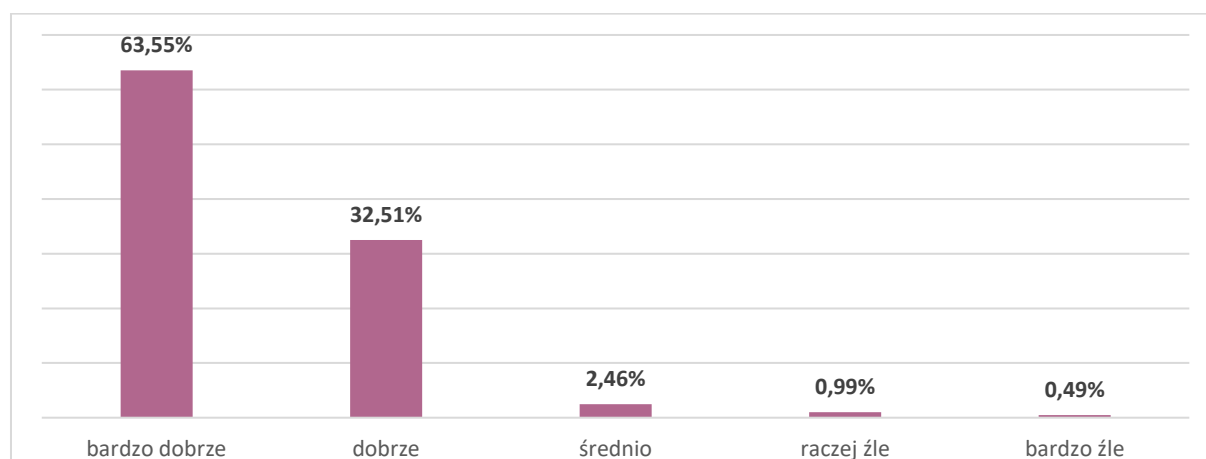
Wykres 30. Kogo zawiadomisz, jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Ponadto spytaliśmy badanych o to, czy mają kontakt z pedagogiem bądź psychologiem szkolnym. 58,62% ankietowanych uczniów odpowiedziało na to pytanie twierdząco, 40,39% zaprzeczyło posiadaniu takiego kontaktu, a 0,99% zadeklarowało, że w szkole nie ma pedagoga lub psychologa. Natomiast, gdy poprosiliśmy badanych o odpowiedź, czy potrzebują nawiązać kontakt z pedagogiem szkolnym, to 8,87% wyraziło tym zainteresowanie (w tym 6,80% chłopców i 11,00% dziewcząt).

Wynik mówiący o tym jak wielu badanych wybierze dyrektora, wychowawcę czy pedagoga jako osobę, którą zawiadomi, jeśli będzie świadkiem lub ofiarą przemocy jest niezmiernie pozytywny. To z kolei świadczy o tym, że uczniowie ufają swoim nauczycielom, dzięki temu w sytuacji zagrożenia grono pedagogiczne będzie mogło podpowiedzieć takiej osobie najlepszą ścieżkę rozwiązania problemu.

W kwestionariuszu ankiety pojawiły się również pytania z zakresu atmosfery panującej w domu badanych i sposobów wychowywania dzieci w uznaniu ankietowanych.

Badani uczniowie w przeważającej większości pozytywnie ocenili swoje relacje z rodzicami, bowiem 63,55% postrzega je jako bardzo dobre, a 32,51% jako dobre. Kolejno 2,46% zadeklarowało, że ich relacje z rodzicami są średnie. Pozostałe 0,99% uznało, że są one raczej złe, a 1,49% stwierdziło, że te relacje są wręcz bardzo złe.

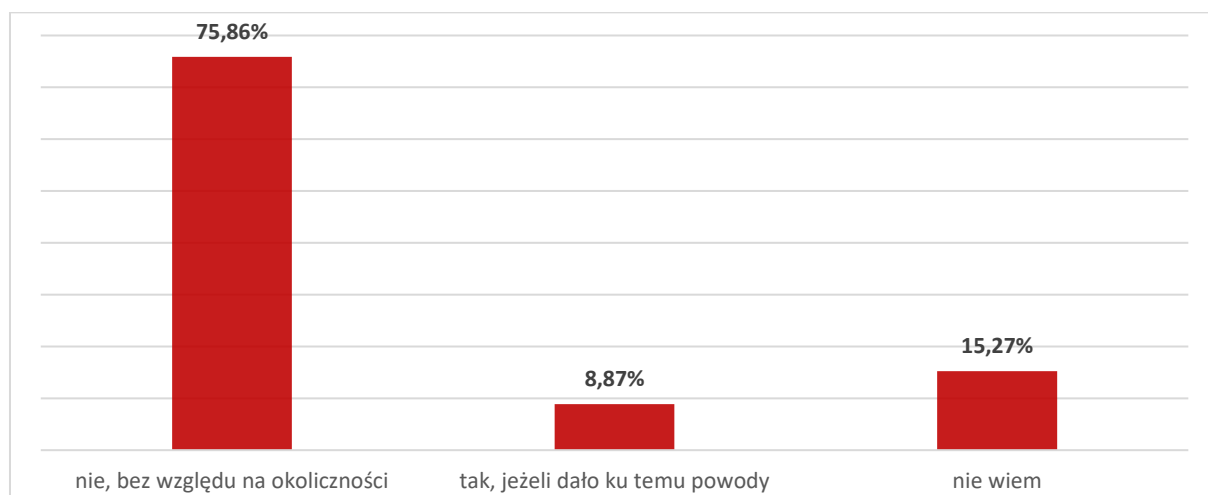
Wykres 31. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?

Pytając uczniów o to, czy mogą porozmawiać na temat swoich problemów z rodzicami, 64,04% odpowiedziało, że darzy pełnym zaufaniem swoich najbliższych. Była to odpowiedź najczęściej wskazywana zarówno przez chłopców (69,90%), jak i dziewczęta (58,00%). Kolejno 29,06% badanych zadeklarowało, że czasem zdarza im się powiedzieć rodzicom o swoich zmartwieniach, ale nie zawsze. 5,42% stanowili ankietowani, którzy raczej

nie rozmawiają z rodzicami o swoich problemach, 1,48% uczniów zaznaczyło, że nigdy nie mówi rodzicom o tym, jakie ma problemy.

Z kolei, gdy zapytaliśmy uczniów klas 5 i 6 szkół podstawowych, czy w swoim domu czują się bezpiecznie, 98,03% odpowiedziało twierdząco na to pytanie, a pozostałe 1,97% (w tym 0,97% chłopców i 3,00% dziewcząt) zaprzeczyło temu.

Badani zostali także poproszeni o ustosunkowanie się wobec prawa rodziców do stosowania kar cielesnych. 75,86% odpowiedziało, że rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka bez względu na okoliczności. Niemniej jednak, w ocenie 8,87% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Natomiast pozostałe 15,27% uczniów nie miało zdania na ten temat.

Wykres 32. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?

Wyniki dotyczące samopoczucia w szkole pokazują, że uczniowie klas 5, 6 szkół podstawowych z gminy Wilkowice z reguły czują się w swojej szkole raczej dobrze (37,44%) i bardzo dobrze (31,53%) oraz bezpiecznie (47,29%) oraz raczej bezpiecznie (49,26%).

W części badania opisującej zjawisko przemocy odczytujemy, że uczniowie przeważnie są świadkami przemocy w swojej szkole nie częściej niż raz na pół roku (32,02%). Niemniej jednak, nie należy lekceważyć odpowiedzi wskazujących na obecność różnego rodzaju form przemocy w szkole, w tym najczęściej występującej agresji słownej. Oprócz tego, co trzeci badany (30,54%) uważa, że był ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy, 26,60% odczuwa lęk przed niektórymi uczniami i 28,08% spotyka się z przemocą poza murami szkolnymi. Warto dodać, iż ankietowani chłopcy nierzadko doświadczają przemocy, ale też dwa razy częściej uczestniczą w czynnym akcie przemocy niż dziewczęta. Ponadto należy

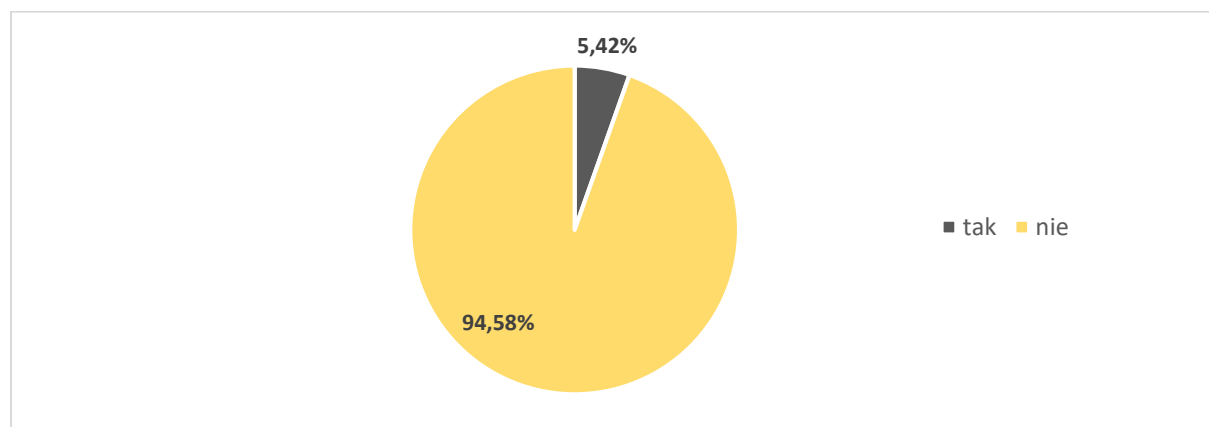
zwrócić uwagę na to, że 45,32% badanych nie posiada wiedzy na temat instytucji zajmujących się udzielaniem pomocy osobom dotkniętym przemocą.

Z kolei dane dotyczące relacji uczniów z rodzicami obrazują, iż ankietowani najczęściej postrzegają je jako bardzo dobre (63,55%) i tym samym mają pełne zaufanie do swych opiekunów (64,04%). Co więcej, dla zdecydowanej większości ankietowanych uczniów dom to miejsce, w którym czują się bezpiecznie (98,03%).

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

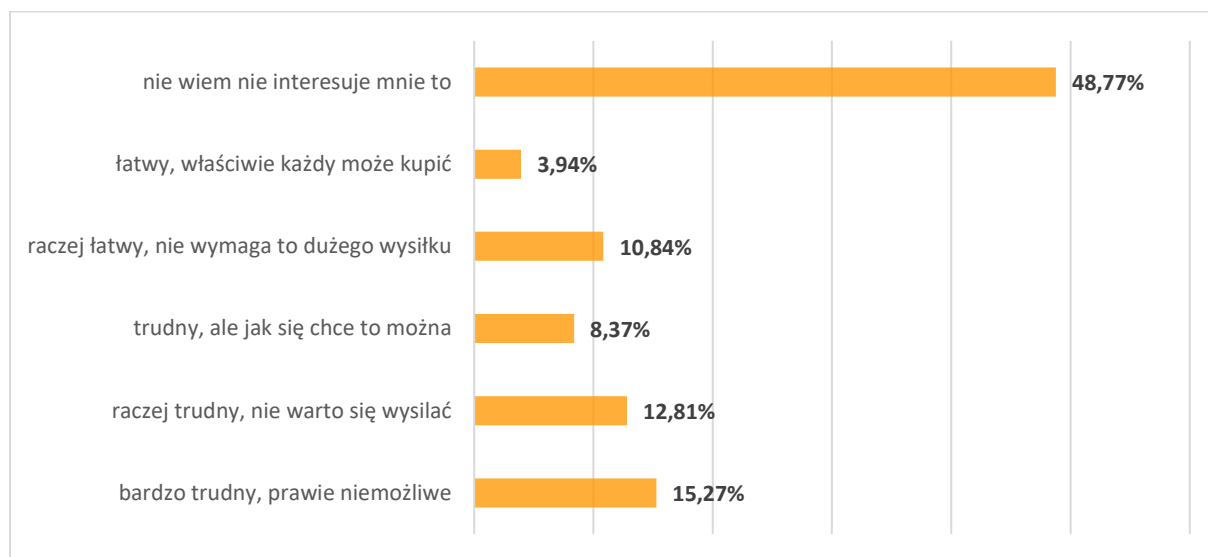
Kolejna część ankiety dotyczyła doświadczeń uczniów z wyrobami nikotynowymi. Stąd też najpierw zapytaliśmy badanych o to, czy znają w swoim środowisku osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy. 47,78% badanych przyznało, że zna takie osoby. Jak pokazały badania, takie znajomości zadeklarowało 49,51% chłopców i 46,00% dziewcząt. Pozostałe 52,22% badanych zadeklarowało brak takich znajomości. Z kolei, gdy zadaliśmy badanym pytanie o to, czy mają już za sobą inicjację nikotynową, to 5,42% przyznało się do zapalenia papierosa. Było to 3,88% chłopców i 7,00% dziewcząt. Pozostałe 94,58% uczniów odpowiedziało, że jeszcze nigdy nie zdarzyło im się go zapalić.

Wykres 33. Czy kiedykolwiek zapaliłeś/eś papierosa?

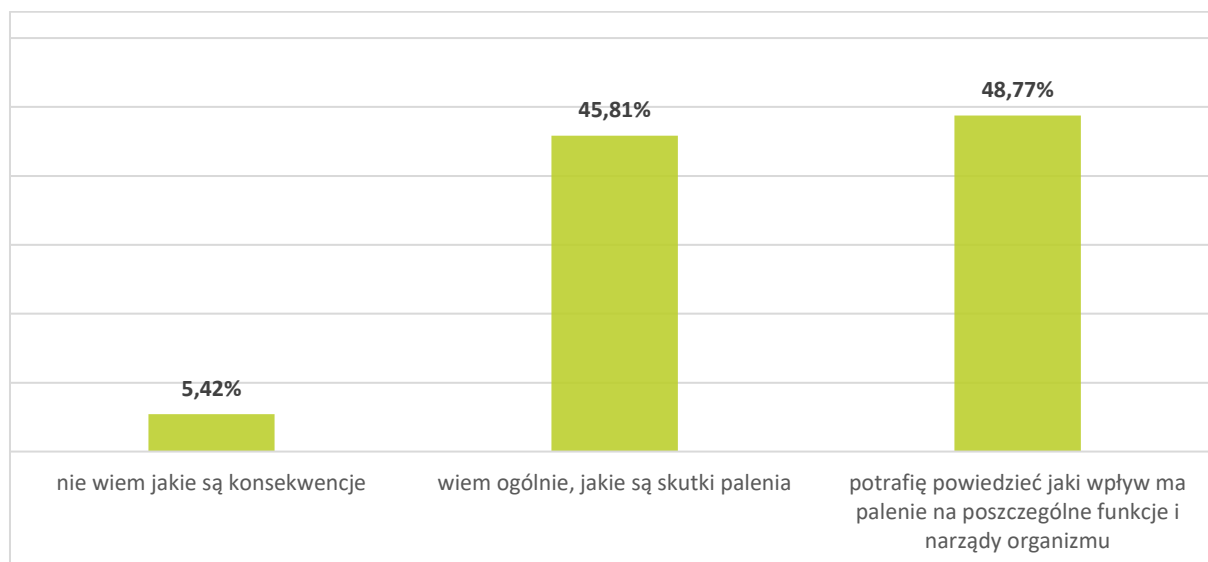
W kolejnym pytaniu poprosiliśmy uczniów o odpowiedź, czy uważają papierosy za produkt trudno dostępny. Dowiedzieliśmy się, że dla 3,94% badanych zakup papierosów jest łatwy i właściwie każdy może je kupić, a dla 10,84% jest on raczej łatwy nie wymagający zbyt dużego wysiłku. 8,37% uczniów stwierdziło, że jest to trudne zadanie, ale jak się chce, to można. Kolejne 12,81% uważało zakup papierosów za raczej trudne i niewarte wysiłku

zadanie, a 15,27% odpowiedziało, że jest to zadanie bardzo trudne. Pozostałe 48,77% zadeklarowało, że nie wie jaka jest dostępność papierosów, ponieważ się tym nie interesuje.

Wykres 34. Dostęp do papierosów w środowisku badanych

Co ważniejsze, uczniowie dość wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia, bowiem 45,81% uczniów zaznaczyło, że zna ogólne skutki palenia, a 48,77% stwierdziło, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 5,42% badanych uczniów zaznaczyło brak wiedzy na ten temat.

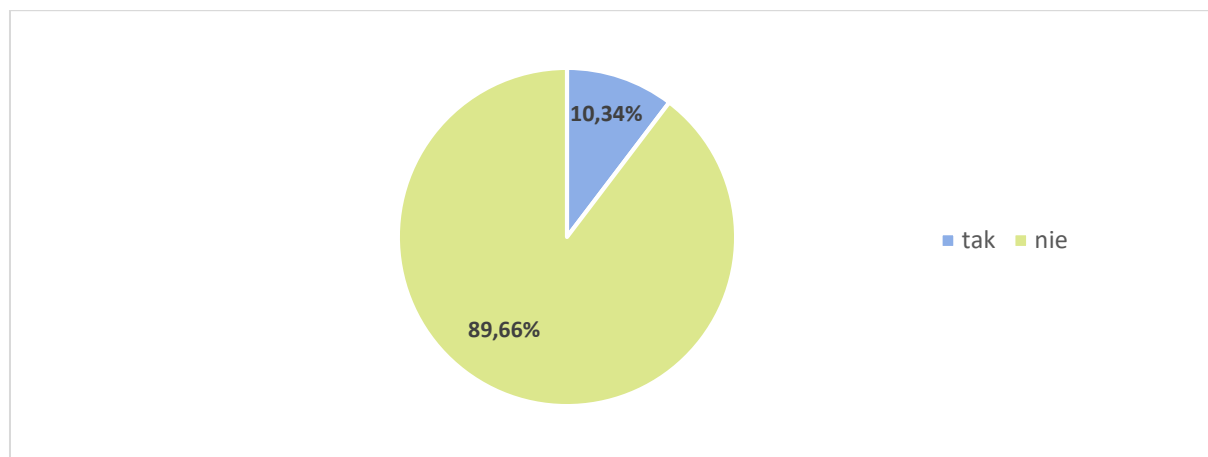
Wykres 35. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

Otrzymane dane przedstawione w podrozdziale opisującym tematykę palenia papierosów pokazują, iż większość ankietowanych uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych

z gminy Wilkowice nie miała styczności z wyrobami nikotynowymi (94,58%). Z drugiej strony ponad połowa badanych, to jest 47,78%, zna osoby niepełnoletnie, które palą papierosy. Niestety posiadanie takich znajomości może przekładać się na wcześniejsze rozpoczęcie palenia. Zatem dobrym wynikiem jest to, że uczniowie w większości (94,58%) znają ogólne lub szczegółowe konsekwencje zdrowotne palenia papierosów.

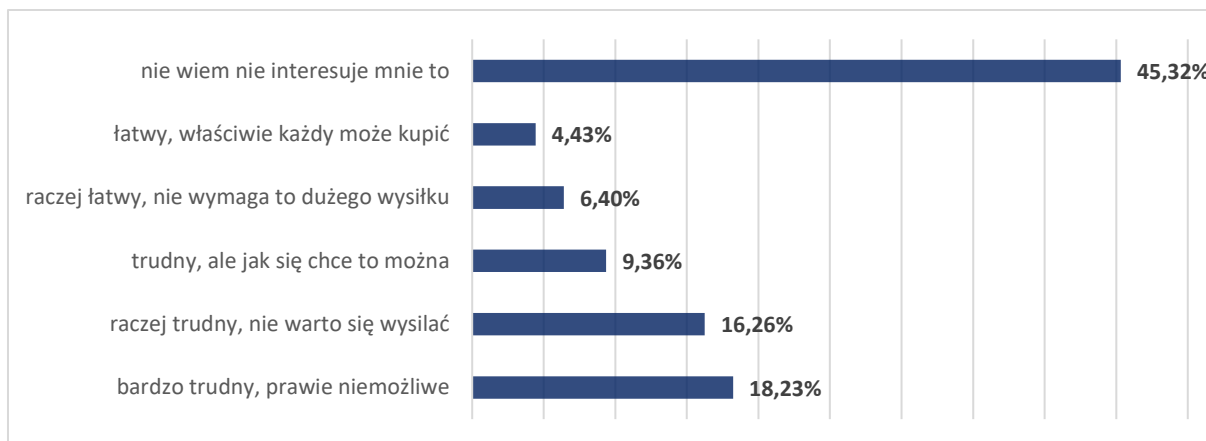
Picie alkoholu

Jeśli chodzi o spożywanie alkoholu w środowisku badanych uczniów, to 38,92% przyznało, że zna osoby poniżej 18 roku życia, które sięgają po alkohol. Było to 35,00% dziewcząt i 42,72% chłopców spośród wszystkich ankietowanych uczniów. Pozostałe 61,08% badanych zadeklarowało brak takich znajomości. Co ważniejsze, wśród uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych z terenu gminy Wilkowice pierwszy kontakt z alkoholem ma już za sobą 10,34% badanych, w tym 10,68% chłopców i 10,00% dziewcząt. Pozostali badani, to jest 89,66%, przyznali, że nie pili jeszcze alkoholu.

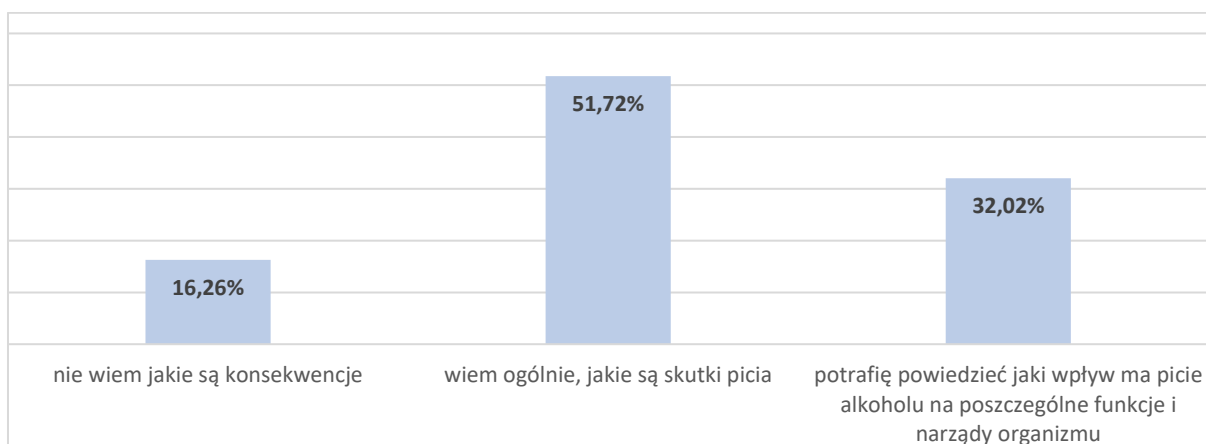
Wykres 36. Czy kiedykolwiek piłeś/ęś alkoholu?

Kolejno poprosiliśmy uczniów o oszacowanie dostępu do alkoholu w ich środowisku. 18,23% ankietowanych było zdania, że kupno alkoholu jest bardzo trudne, wręcz niemożliwe. Kolejno 16,26% stwierdziło, że zakup alkoholu jest raczej trudny, dlatego nie warto nawet podejmować wysiłku, a 9,36% było zdania, iż jest to trudne zadanie, ale prosząc odpowiednie osoby jest to osiągalne. Z kolei 6,40% zadeklarowało, że zakup alkoholu jest raczej łatwy i nie wymaga dużego wysiłku, a 4,43% badanych uznało, że właściwie każdy może swobodnie nabyć napoje alkoholowe. Pozostałe 45,32% odpowiedziało, że nie wie i nie interesuje się tym.

Wykres 37. Dostęp do alkoholu w środowisku badanych

W tej części badania nie zabrakło również pytania o znajomość konsekwencji zdrowotnych picia alkoholu. 51,72% uczniów zadeklarowało posiadanie ogólnej wiedzy na temat skutków picia napojów wysokowych, a 32,02% stwierdziło, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 16,26% przyznało się do braku wiedzy na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

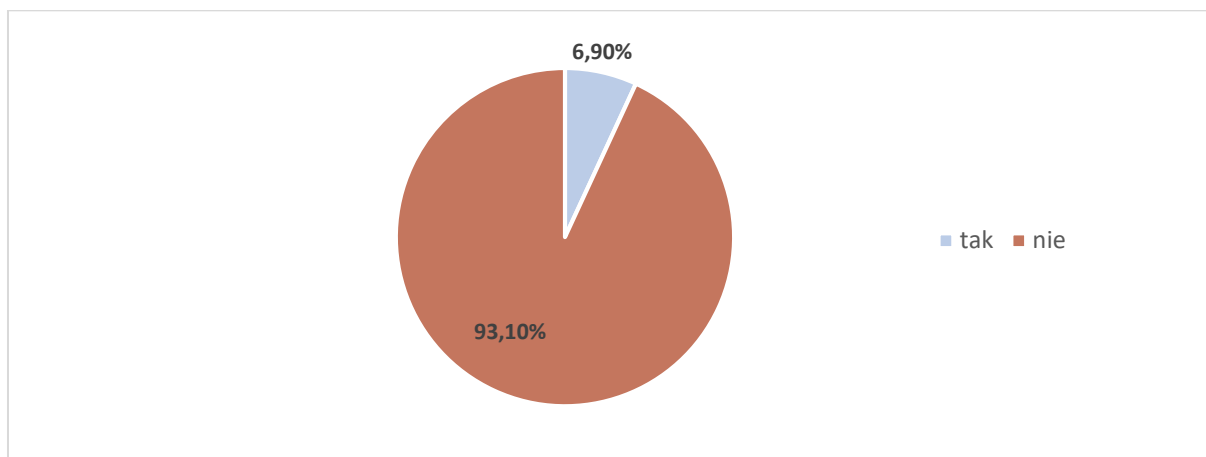

Wykres 38. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Powyższe dane zaprezentowane w podrozdziale opisującym spożywanie napojów wysokowych przedstawiają, iż wśród badanych uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych z gminy Wilkowice 10,34% odbyło inicjację alkoholową. Warto nadmienić, iż pierwszorazowe spożycie alkoholu ma za sobą porównywalna liczba chłopców oraz dziewcząt. Prócz tego, 38,92% badanych zna osoby poniżej 18 roku życia, które sięgają po napoje procentowe. Również i w tym przypadku takie znajomości mogą skutkować wcześniejszym rozpoczęciem spożywania alkoholu. Zatem dobrze, że 45,32% uczniów najczęściej nie interesuje się ich kupnem i 83,74% zna ogólne bądź szczegółowe skutki spożywania alkoholu.

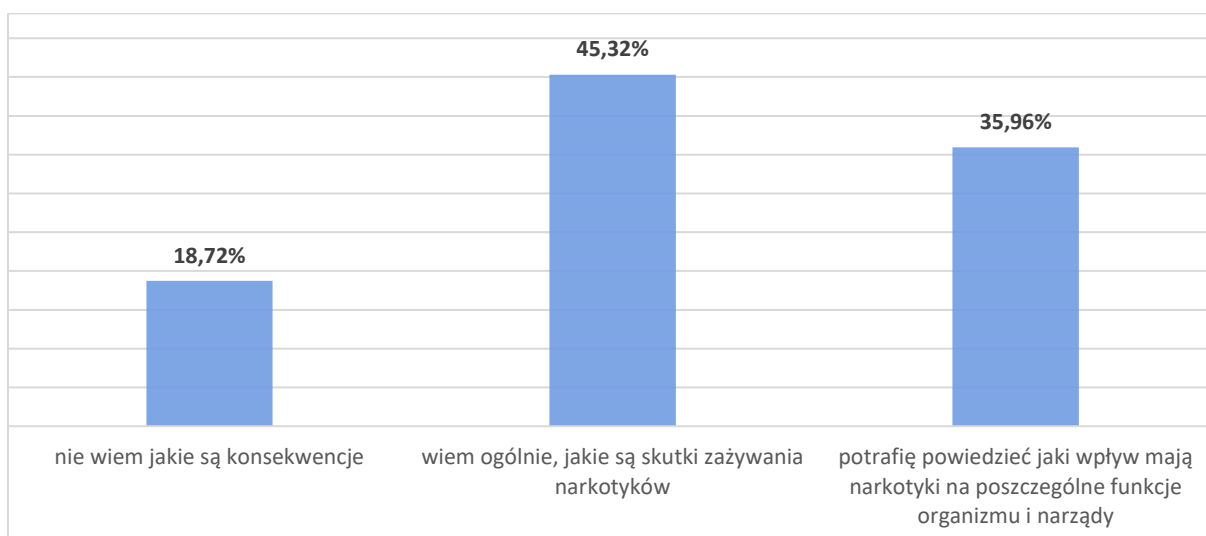
Zażywanie narkotyków

Ze zgromadzonych informacji na temat problemu narkomanii wynika, że 6,90% badanych (w tym 7,77% chłopców i 6,00% dziewcząt) zna w swoim środowisku osoby zażywające tego rodzaju substancje psychoaktywne. Pozostałe 93,10% zanegowało posiadanie takich znajomości.

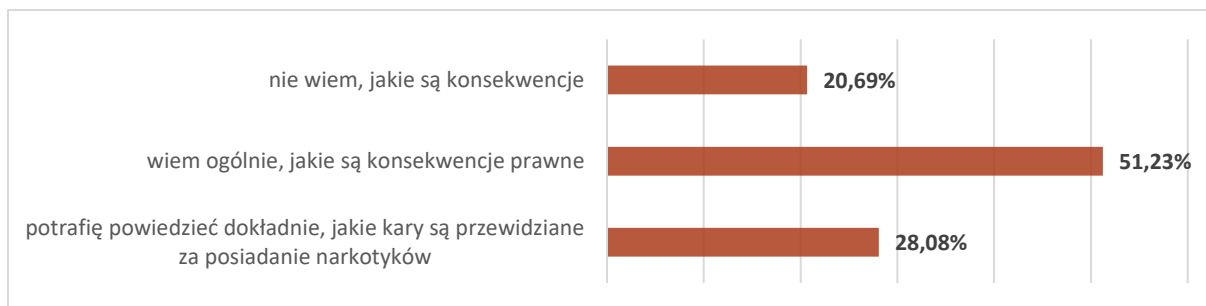

Wykres 39. Czy znasz w swoim środowisku osoby, które zażywają narkotyki?

Gdy zapytaliśmy o konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków, 45,32% badanych uczniów przyznało, że wie ogólnie, jakie są skutki zdrowotne ich zażywania, a 35,96% stwierdziło, że jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 18,72% zaznaczyło, że tych konsekwencji nie zna. Ponadto 20,69% odpowiedziało, że nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Znajomość tych kar w stopniu ogólnym zadeklarowało 51,23% badanych uczniów, a 28,08% uznało, że potrafi powiedzieć dokładnie, jakie grożą za to sankcje.

Wykres 40. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?

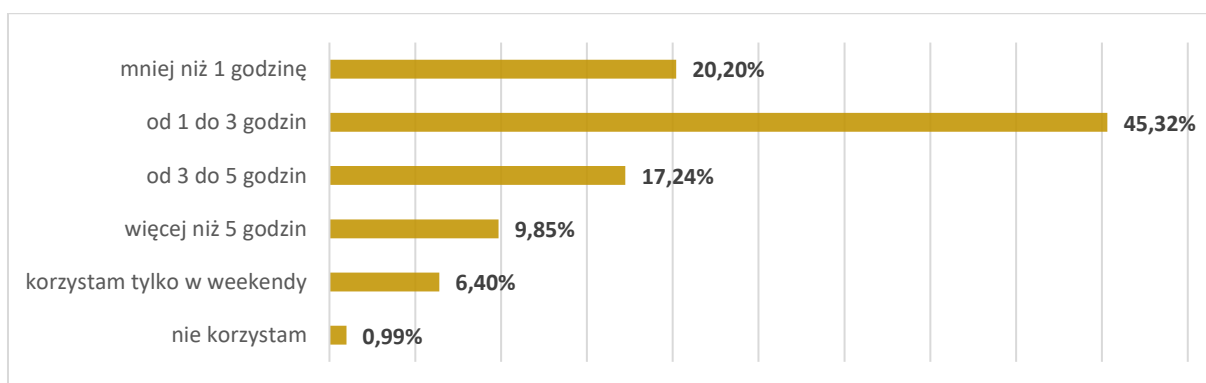
Wykres 41. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?

Wyniki zamieszczone w podrozdziale opisującym problem narkomanii obrazują, iż większość badanych uczniów nie zna w swoim środowisku nikogo, kto zażywałby narkotyki. Posiadanie takich znajomości deklaruje 6,90% ankietowanych, w tym porównywalnie tyle samo chłopców i dziewcząt. Co ważniejsze, 81,28% respondentów twierdzi, że zna konsekwencje zdrowotne używania narkotyków, a ponadto 71,92% deklaruje, że zna także konsekwencje prawne wiążące się z ich posiadaniem.

Uczniowie a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu uczniów

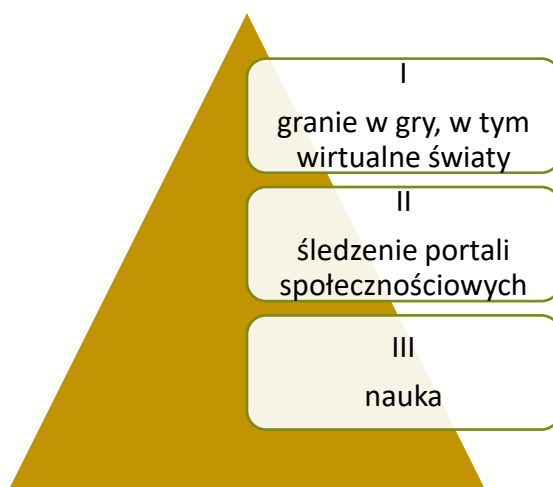
Niemal wszyscy badani uczniowie (99,51%) klas 5, 6 szkół podstawowych z terenu gminy Wilkowice posiadają swój komputer, telefon czy tablet. Badani najczęściej korzystają z tych sprzętów elektronicznych od 1 do 3 godzin na dobę (45,32%). Kolejne 20,20% zadeklarowało, że jest to mniej niż 1 godzina na dobę, a 17,24% odpowiedziało, że jest to od 3 do 5 godzin. Więcej niż 5 godzin przed komputerem, telefonem czy tabletem w ciągu dnia spędza 9,85% uczniów, a 6,40% zadeklarowało, że korzysta z tych sprzętów tylko w weekendy. Pozostałe 0,99% badanych odpowiedziało, że nie korzysta w ogóle z tabletu, komputera lub telefonu.

Wykres 42. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?

Biorąc pod uwagę płeć respondenta, chłopcy najczęściej wskazywali, że użytkują tego typu sprzęty od 1 do 3 godzin na dobę (51,46%), również dziewczęta najczęściej wskazywały od 1 do 3 godzin (39,00%).

Badani, korzystając z komputera, telefonu czy tabletu najczęściej poświęcają czas na granie w gry, w tym wirtualne światy. Kolejno większość czasu z całkowitego użytkowania tych sprzętów elektronicznych przeznaczana jest na śledzenie portali społecznościowych a następnie na naukę. Natomiast stosunkowo rzadko wykorzystują ten czas na czytanie forów i tematycznych stron internetowych.

Wykres 43. Aktywności podejmowane podczas korzystania z urządzeń elektronicznych

Uczniowie zapytani o to, czy często zawierają nowe znajomości w Internecie najczęściej odpowiadali, że nigdy nie poznają nowych osób w ten sposób. Odpowiedzi tej udzieliło 56,65% badanych. Kolejne 34,98% (w tym 40,78% chłopców i 29,00% dziewcząt) zadeklarowało, że od czasu do czasu zdarza im się poznawać nowe osoby przez Internet, a pozostałe 8,37% uczniów przyznało się do częstego zawierania takich znajomości.

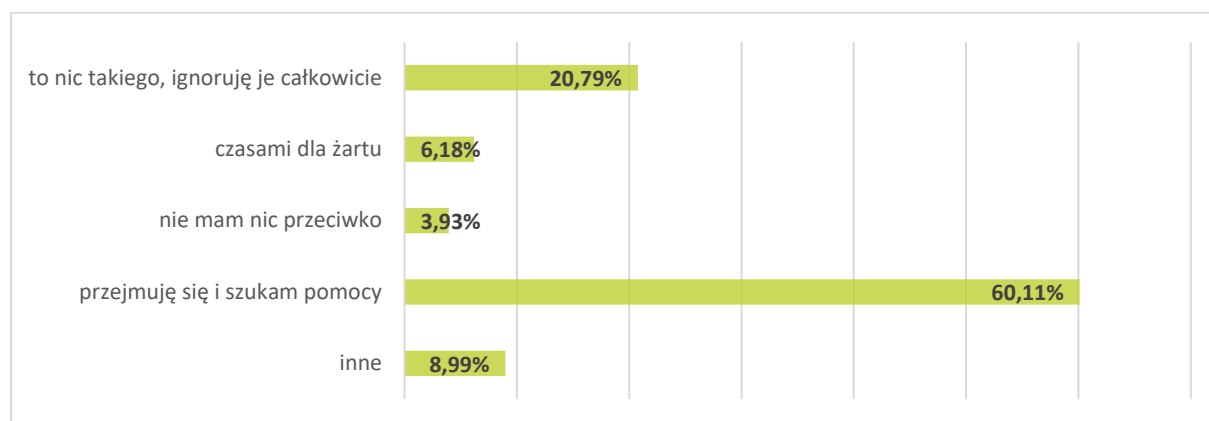
Analiza danych zaprezentowana w części badania poświęconej tematyce używania sprzętów elektronicznych przedstawia, iż prawie wszyscy uczniowie z gminy Wilkowie posiadają swój tablet, telefon czy komputer, z których najczęściej korzystają od 1 do 3 godzin na dobę (45,32%). Co więcej, w czasie użytkowania tych sprzętów elektronicznych najchętniej grają w gry, w tym wirtualne światy.

Stosunkowo wielu uczniów zawiera nowe znajomości w Internecie, w tym 8,37% zdarza się to bardzo często, a 34,98% raz na jakiś czas. Warto mieć na uwadze ten wynik,

z racji tego, że osoby młode często są łatwowierne i zawieranie takich znajomości w świecie wirtualnym może mieć tragiczne konsekwencje.

Uczniowie a problem zjawiska cyberprzemocy

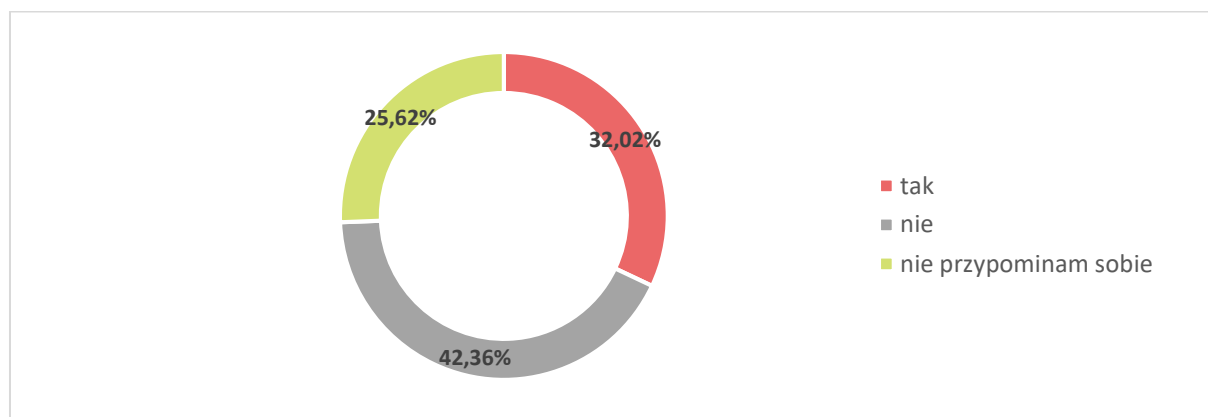
W kwestionariuszu ankiety dla uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych nie zabrakło pytań na temat coraz częściej spotykanego w szkołach zjawiska, jakim jest cyberprzemoc i o którym, jak się dowiedzieliśmy, posiada wiedzę 87,68% ankietowanych uczniów. Niemniej jednak, kolejne pytanie pokazało, że 20,79% uczniów ignoruje to zjawisko i tym samym uważa, że to nic takiego. Co więcej, 6,18% było zdania, że cyberprzemoc jest formą żartu, zaś 3,93% zadeklarowało, że nie ma nic przeciwko temu zjawisku. Z drugiej strony 60,11% przyznało, że przejmują się tym zjawiskiem i stara się szukać pomocy wobec aktów cyberprzemocy. Pozostałe 8,99% badanych uczniów miało inne odczucia na ten temat, w tym pojawiły się odpowiedzi, że cyberprzemoc jest czymś niebezpiecznym, co należy zwalczać i o czym pojedynczy badani informują rodziców. Warto dodać, iż w gronie dziewcząt najczęściej wybieraną odpowiedzią było przejmowanie się tym zjawiskiem i szukanie pomocy (65,88%). Również chłopcy najczęściej przyznawali, że przejmują się i szukają pomocy (54,84%).

Wykres 44. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?

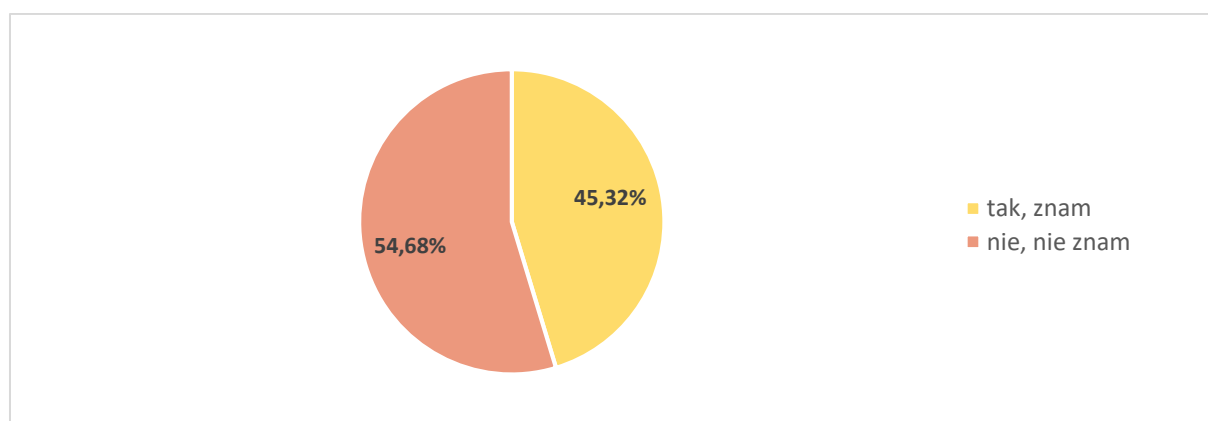
Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest robienie zdjęć i nagrywanie filmów telefonem komórkowym bez zgody osoby będącej obiektem tej formy przemocy. Jak się okazuje, 32,02% ankietowanych uczniów, w tym 37,00% dziewcząt i 27,18% chłopców, przyznało, że znaleźli się w sytuacji, w której ktoś wykonał im zdjęcie lub nakręcił film wbrew ich woli. 42,36% stwierdziło, że taka sytuacja nigdy nie miała miejsca, a pozostałe 25,62% zaznaczyło, że nie przypomina sobie takiego zdarzenia. Wartym podkreślenia jest fakt, że

8,37% uczniów przyznało się do bycia sprawcą oczerniania czy szantażowania kogoś za pomocą urządzeń elektronicznych.

Wykres 45. Czy wbrew Twojej woli wykonano Ci kiedyś zdjęcie lub nakręcono film?

Zapytaliśmy także uczniów o to, czy znają jakieś organizacje lub serwisy internetowe, które udzielają pomocy w sytuacjach zetknięcia się z cyberprzemocą. Jak się okazuje, 45,32% uczniów (w tym 47,00% dziewcząt i 43,69% chłopców) zadeklarowało, że potrafi wskazać choć jedną instytucję lub organizację, która zajmuje się taką pomocą. Najwięcej z nich słyszało o Kampanii „Dziecko w sieci”. Pozostali badani, to jest 54,68%, przyznali, że nie znają ani jednej takiej organizacji.

Wykres 46. Czy słyszałaś/eś o organizacjach i serwisach internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą?

Wyniki zaprezentowane w podrozdziale opisującym problem narastającego zjawiska przemocy cyfrowej przedstawiają, iż prawie wszyscy uczniowie (87,68%) klas 5, 6 szkół podstawowych z gminy Wilkowice wie, czym jest zjawisko cyberprzemocy. Najczęstszą reakcją ankietowanych jest przejmowanie się tym zjawiskiem. Taką odpowiedź wskazywali zarówno chłopcy jak i dziewczęta.

Prócz tego, z odpowiedzi ankietowanych dowiadujemy się, że 32,02% uczniów znalazło się w sytuacji, w której ktoś wykonał im zdjęcie lub nakręcił film bez ich zgody. Wobec tego wynik, iż 54,68% badanych nie zna organizacji ani serwisów internetowych, które udzielają pomocy w sytuacjach zetknięcia się z przemocą cyfrową jest niepokojący. Stąd nauczyciele i rodzice powinni więcej rozmawiać z dziećmi o tym zjawisku, gdyż jest ono coraz bardziej powszechne i wiedza na temat tego, do kogo udać się w tej sytuacji okazuje się niezbędną.

CZĘŚĆ IV: Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych

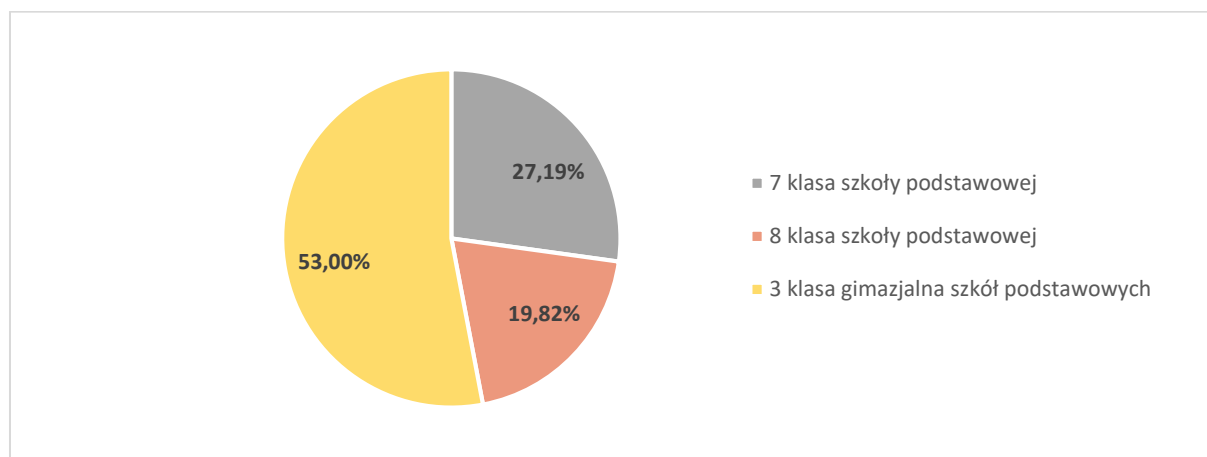
Cel badania

Celem przeprowadzonej ankiety wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych było zbadanie:

- 1) klimatu społecznego szkoły i domu, w tym samopoczucia i bezpieczeństwa w szkole oraz w domu, relacji z rówieśnikami, gronem pedagogicznym i rodzicami;
- 2) negatywnych zachowań społecznych występujących w środowisku szkolnym i domowym oraz zagrożeń związanych z cyberprzemocą;
- 3) sposobów radzenia sobie z problemami agresji i przemocy;
- 4) postaw wobec substancji psychoaktywnych.

Grupa badawcza

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone na próbie reprezentatywnej uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z terenu gminy Wilkowice. W badaniu łącznie wzięło udział 217 uczniów (43,78% dziewcząt i 56,22% chłopców), w tym 102 uczniów klas 7, 8 szkół podstawowych oraz 115 uczniów z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych.

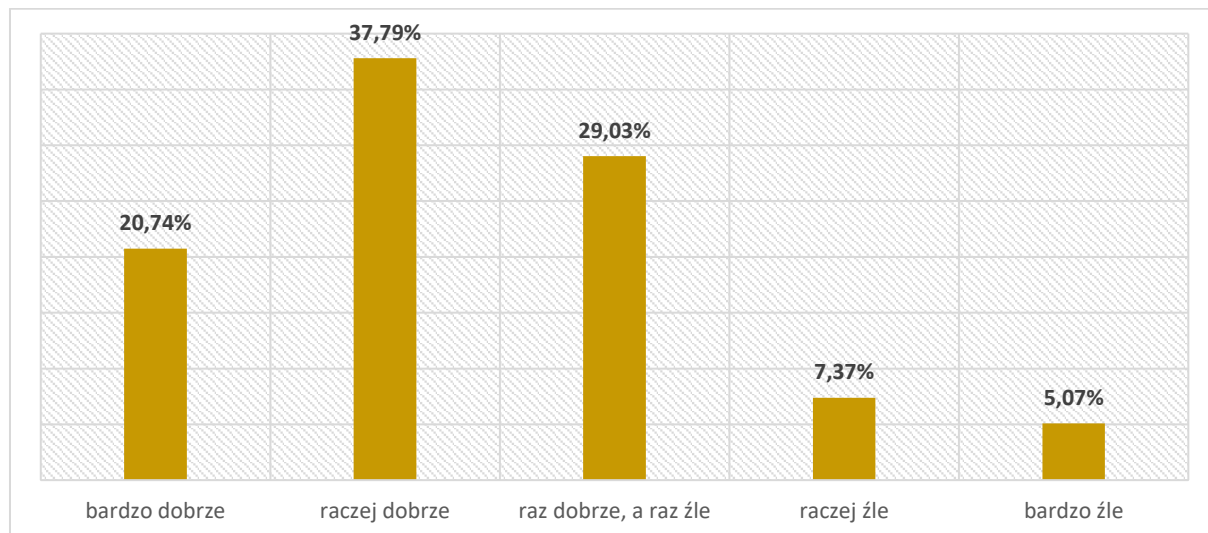

Wykres 47. Struktura próby badawczej ze względu na klasę

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym

W naszym narzędziu badawczym skierowanym do uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zapytaliśmy o to, jak badani czują się w swojej szkole. 20,74% uczniów bardzo dobrze oceniło swoje samopoczucie w szkole, a 37,79% jako

raczej dobre. Istnieje jednak spora grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 29,03% uczniów przyznało, że w szkole czują się raz dobrze, a raz źle. Wśród uczniów było także 7,37% badanych, którzy zadeklarowali, iż czują się w szkole raczej źle i 5,07%, którzy czują się bardzo źle.

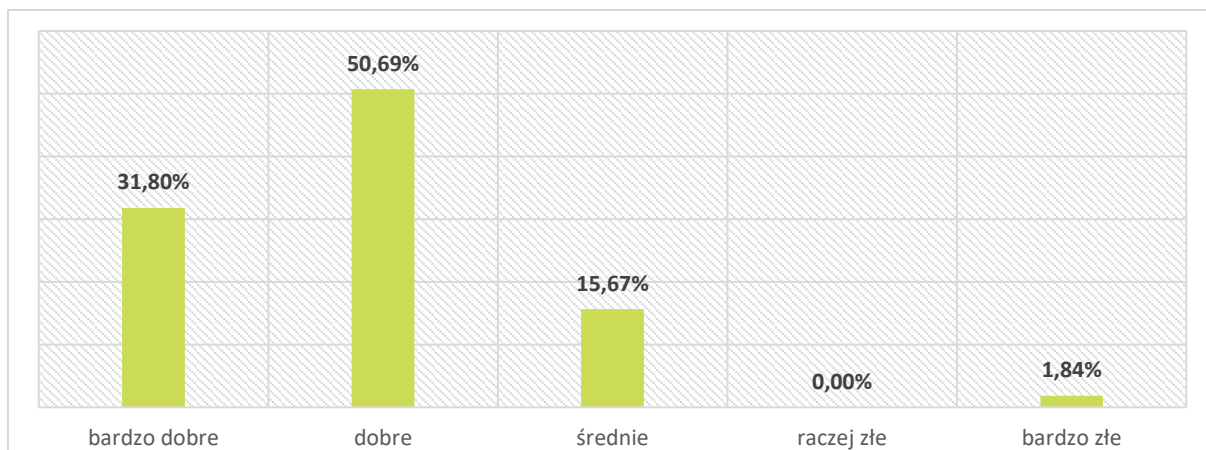

Wykres 48. Jak oceniasz swoje samopoczucie w szkole?

W przypadku analizy powyższego pytania ze względu na płeć respondenta okazuje się, iż chłopcy najczęściej określali swoje samopoczucie w szkole jako raczej dobre (37,70%), również dziewczęta z reguły deklарowały, że czują się w swojej szkole raczej dobrze (37,89%).

Kolejno zapytaliśmy uczniów o to, czy zdarza im się wagarować. 29,02% badanych, to jest 25,41% chłopców i 33,68% dziewcząt, przyznało, że w ciągu ostatnich miesięcy zdarzyło im się celowo opuścić zajęcia lekcyjne. Pozostałe 70,97% badanych zaprzeczyło, aby kiedykolwiek zdarzyło im się pójść na wagary.

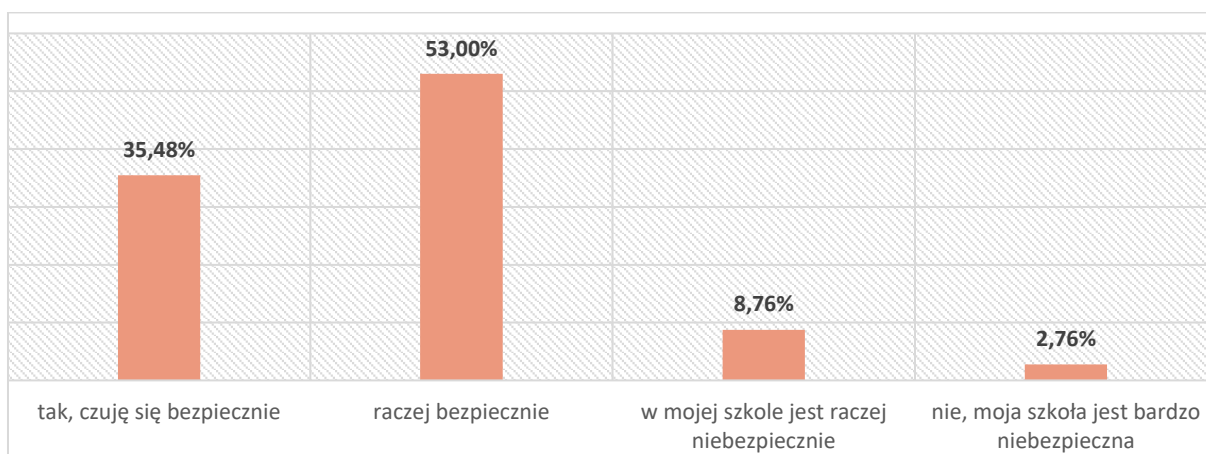
Uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych na terenie gminy Wilkowice dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. bowiem jako bardzo dobre postrzegało je 31,80% ankietowanych. Do dobrego zachowania przyznało się 50,69% uczniów. Przeciętne noty wystawiło sobie 15,67% uczniów. Pozostałe 1,84% badanych udzieliło odpowiedzi, że jest ono bardzo złe.

Wykres 49. Jak oceniasz swoje zachowanie w szkole?

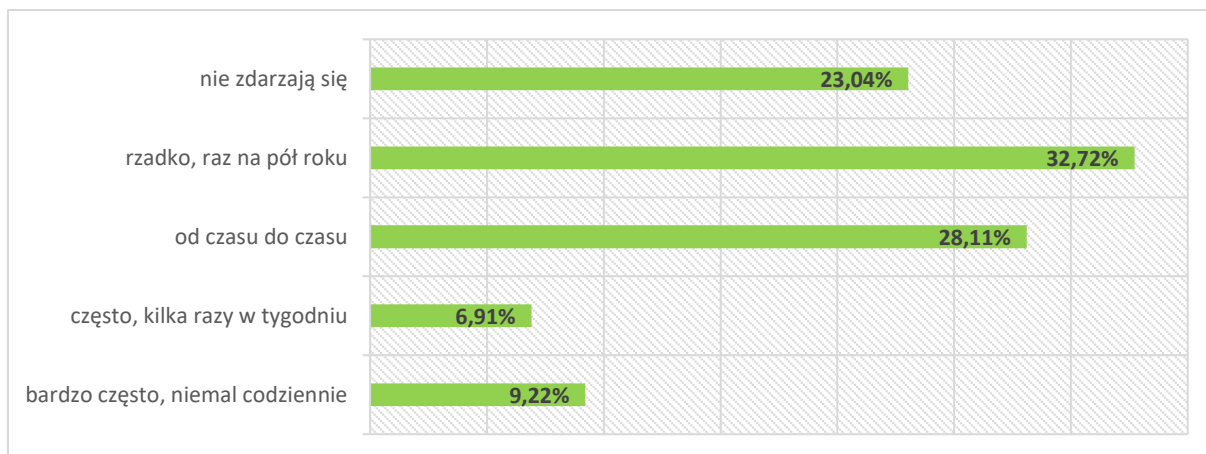
Zarówno dziewczęta, jak i chłopcy najczęściej oceniali swoje zachowanie w szkole jako dobre, na co wskazało odpowiednio 47,37% i 53,28% ankietowanych.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Jak wynika z analizy danych, 35,48% uczniów czuje się w szkole bezpiecznie, a kolejne 53,00% raczej bezpiecznie. W opinii 8,76% ankietowanych ich szkoła to raczej niebezpieczne miejsce, a 2,76% przyznało, że wręcz bardzo niebezpieczne.

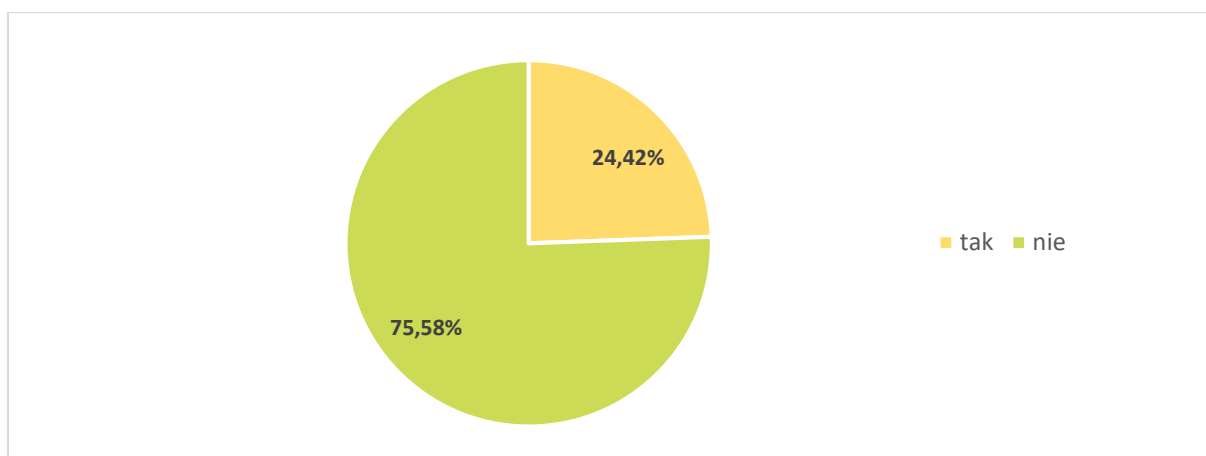
Wykres 50. Czy w swojej szkole czujesz się bezpiecznie?

Pomimo iż uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się kilka razy w miesiącu obserwować zjawisko przemocy rówieśniczej. Taką deklarację złożyło 28,11% ankietowanych uczniów. 6,91% odnotowało takie zjawisko kilka razy tygodniu, a 9,22% zadeklarowało, że zjawisko przemocy rówieśniczej obserwuje bardzo często, niemal codziennie. Z kolei 32,72% stwierdziło, że w ich szkole do przemocy rówieśniczej dochodzi nie częściej niż raz na pół roku. Pozostałe 23,04% uczniów zaznaczyło, że w ich w szkole nie dochodzi do aktów przemocy.

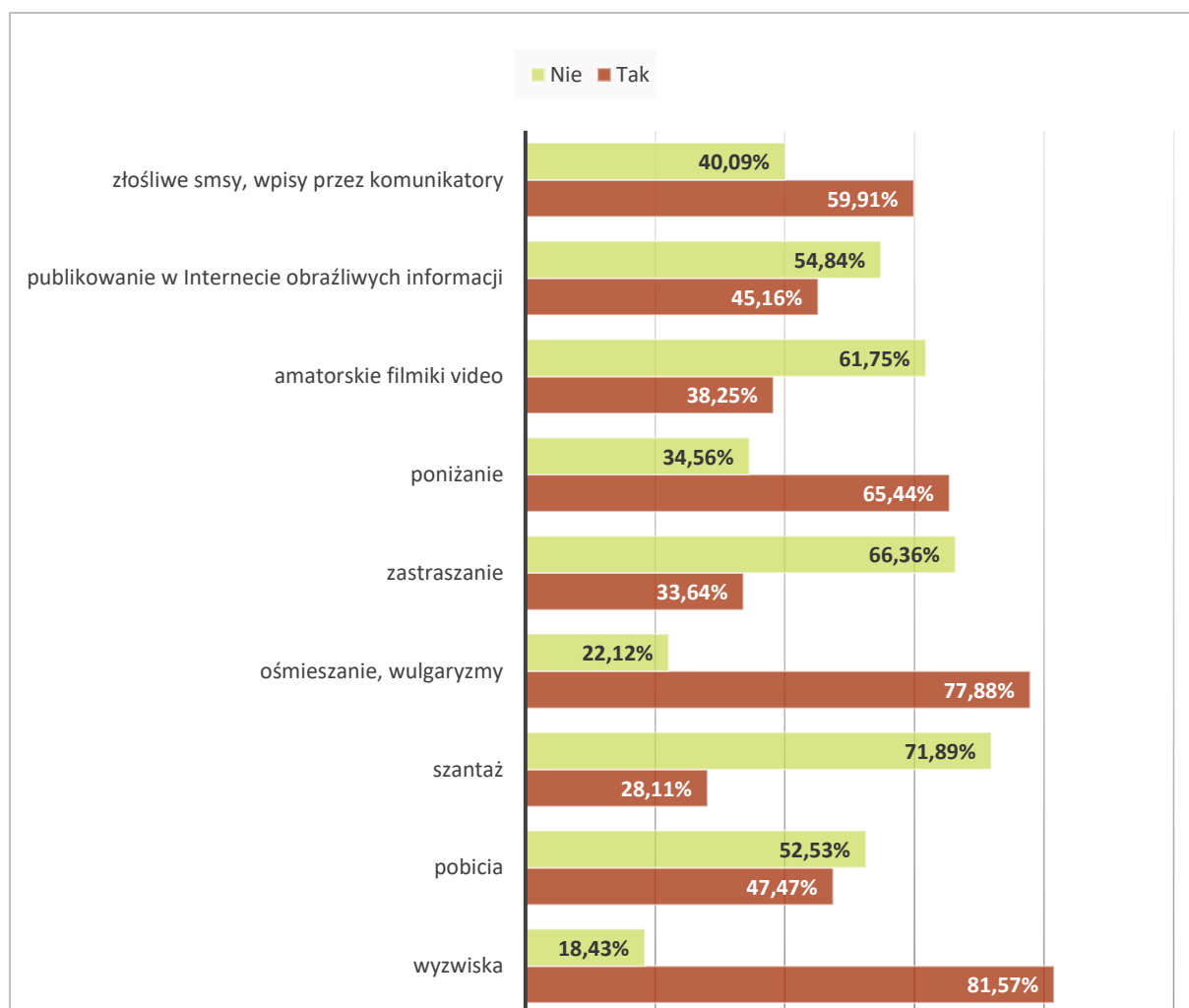
Wykres 51. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?

Z deklaracji uczniów w wieku 13-16 lat wynika, iż przemocy osobiście doświadczyło 24,42% badanych (28,42% dziewcząt i 21,31% chłopców), a ponadto 15,67% (porównywalnie 22,11% dziewcząt i 10,66% chłopców) przyznało także, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Wykres 52. Czy uważasz, że byłeś/eś ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy w szkole?

W kolejnym pytaniu poprosiliśmy uczniów o odpowiedź, z którymi formami przemocy spotkali się w swojej szkole. Jak widać na poniższym wykresie, najczęściej uczniowie zetknęli się z agresją słowną, w tym 81,57% z wyzwiskami, a 77,88% z ośmieszaniem bądź wulgaryzmami. 59,91% respondentów spotkało się z takim zjawiskiem przemocy, jak złośliwe smsy oraz wpisy przez komunikatory np. Skype. Z publikowaniem w Internecie obraźliwych informacji zetknęło się 45,16%, 38,25% miało do czynienia z amatorskimi filmami video. Co więcej, 65,44% było świadkami ponizania, a 33,64% ankietowanych odnotowało w swojej szkole zjawisko zastraszania. Z próbami szantażu spotkało się 28,11%, zaś pobicia znane były 47,47% badanych uczniów. Groźby są znane 56,22% uczniów.

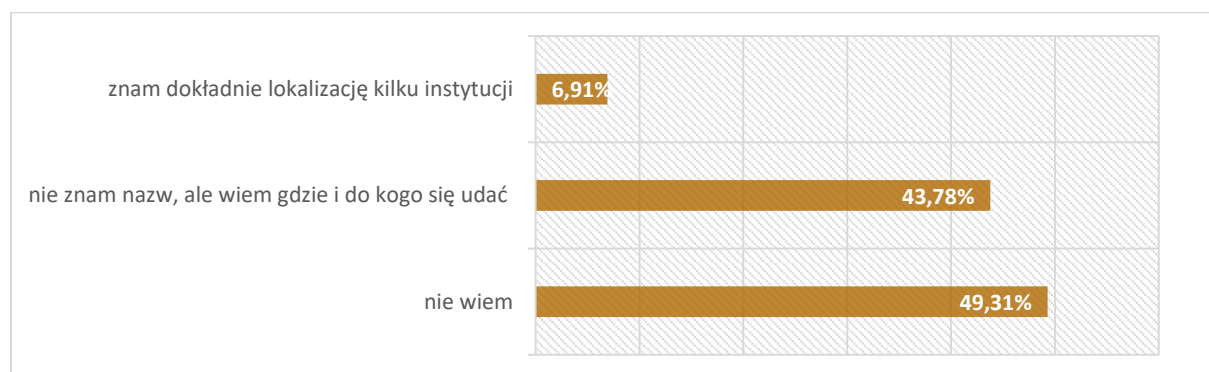
Wykres 53. Czy znasz przypadki stosowania którejs z wymienionych form przemocy?

Poprzez kwestionariusz ankiety chcieliśmy także dowiedzieć się, czy w stosunku do uczniów miało miejsce któreś z powyżej wymienionych zachowań. 50,69% ankietowanych przyznało, że takie zdarzenia miały miejsce. Taką deklarację złożyło 61,05% dziewcząt i 42,62% chłopców. Pozostali badani, to jest 49,31%, odpowiedzieli, że w stosunku do nich takie zachowania nigdy się nie wydarzyły.

Co więcej, poprosiliśmy uczniów o odpowiedź, czy poza terenem szkoły również spotykają się z aktami przemocy. Wśród ankietowanych uczniów, 32,26% (w tym 33,68% dziewcząt oraz 31,15% chłopców) zaznaczyło spotykanie się z przejawami przemocy poza szkołą. Pozostałe 67,74% udzieliło odpowiedzi, że nie spotkało się nigdy z aktem przemocy poza szkołą.

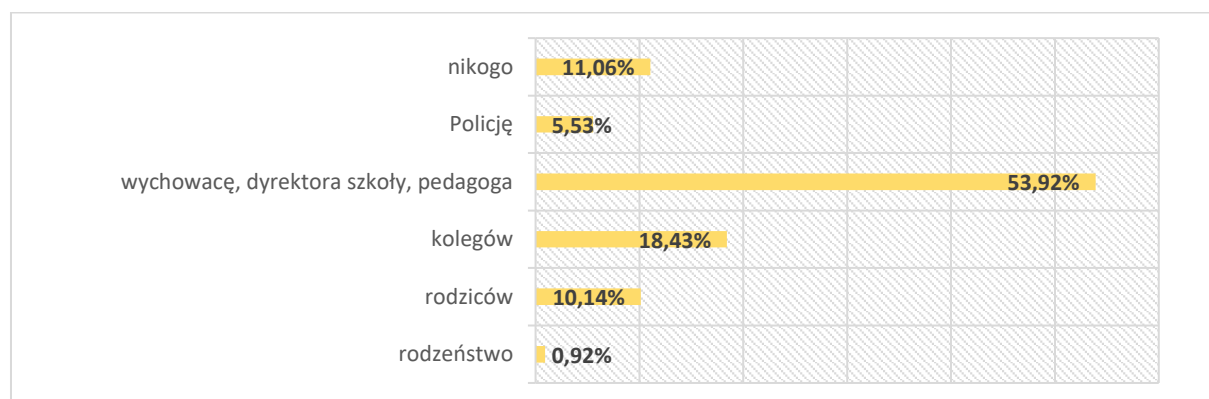
Wśród respondentów znalazła się także grupa uczniów biorących czynny udział w akcie przemocy. Do stosowania przemocy przyznało się 18,43% ankietowanych, w tym 13,68% dziewcząt i 22,13% chłopców.

W części poświęconej agresji i przemocy w szkole zapytaliśmy badanych o znajomość instytucji, które zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą. 6,91% ankietowanych zadeklarowało, że zna dokładną lokalizację kilku instytucji, które zajmują się niesieniem pomocy osobom pokrzywdzonym. 43,78% badanych odpowiedziało, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie, gdzie i do kogo udać się po pomoc. Pozostałe 49,31% stanowili uczniowie nie znający żadnej takiej instytucji. Brak takiej wiedzy zadeklarowało 47,37% dziewcząt i 50,82% chłopców.

Wykres 54. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?

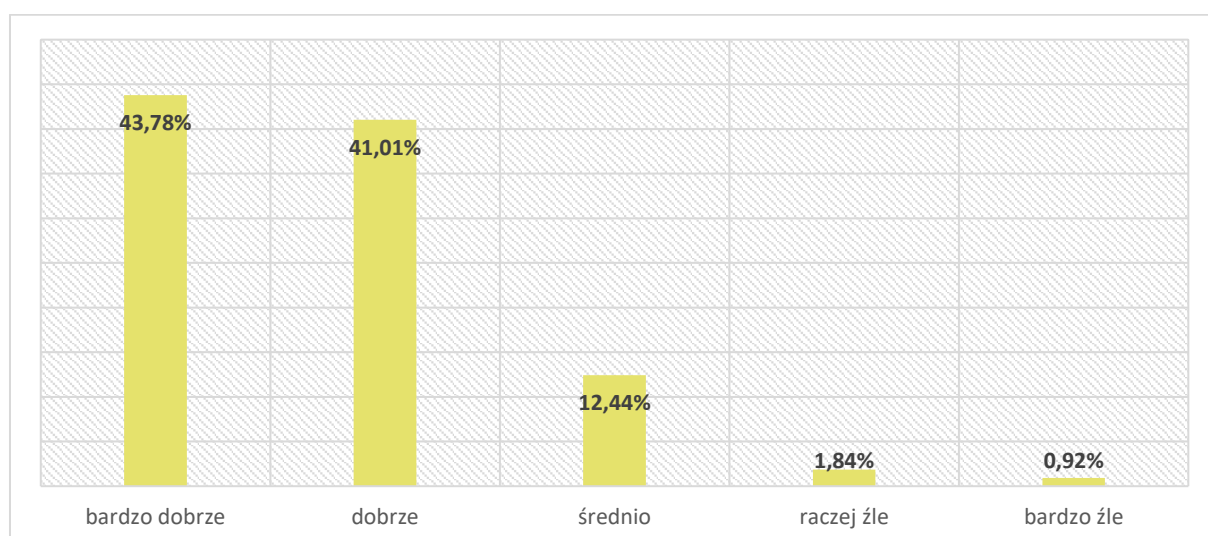
Z kolei na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią, jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy, 53,92% uczniów odpowiedziało, że wychowawcę, dyrektora szkoły lub pedagoga. Kolejno 18,43% uczniów zaznaczyło, że w sytuacji zagrożenia przemocą będzie szukać wsparcia wśród swoich kolegów, a 10,14% zawiadomi swoich rodziców. 0,92% wskazało na rodzeństwo, 5,53% Policję. 11,06% uczniów nie powiadomiłaby nikogo w takiej sytuacji.

Wykres 55. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?

Natomiast, pytając badanych o to, czy mają kontakt z pedagogiem bądź psychologiem szkolnym, 43,78% odpowiedziało twierdząco, 53,92% zaprzeczyło posiadaniu takiego kontaktu, a 2,30% zaznaczyło, że w szkole nie ma pedagoga/psychologa.

Z części poświęconej atmosferze w domu badanych uczniów dowiedzieliśmy się, że 43,78% postrzega swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre, a 41,01% jako dobre. Kolejno 12,44% ankietowanych stwierdziło, że są one różne (raz dobre, a raz złe), zaś 1,84% odpowiedziało, że są one raczej złe. Pozostałe 0,92% oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo złe. Warto dodać, iż chłopcy (47,54%) najczęściej oceniali swoje relacje z opiekunami jako bardzo dobre, zaś dziewczęta jako dobre (42,11%).

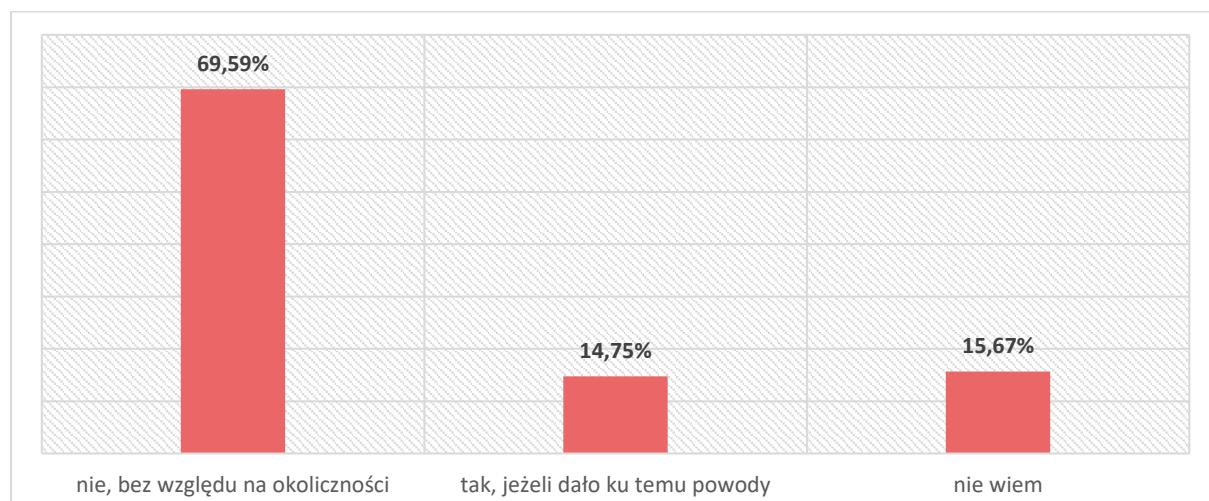

Wykres 56. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?

Co więcej, 37,79% ankietowanych zadeklarowało, że zawsze mogą porozmawiać z rodzicami na temat swoich problemów. Kolejne 43,78% badanych uczniów zaznaczyło, że czasem zdarza im się coś powiedzieć rodzicom, ale nie zawsze. 11,06% stanowili ankietowani deklarujący, że raczej nie mówią rodzicom o swoich problemach, a 7,37% odpowiedziało, że nigdy nie dzielą się swoimi problemami z opiekunami. Chłopcy, w odpowiedzi na to pytanie, najczęściej deklarowali, że darzą całkowitym zaufaniem swoich opiekunów (40,16%), ale i równie często wskazywali odpowiedź, że czasem coś powiedzą (40,98%). Dziewczęta (47,37%) stwierdzały, że czasem wspominają rodzicom o swoich problemach.

Ponadto z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość badanych uczniów czuje się bezpiecznie w swoim domu. Odpowiedź tę wskazało 94,93% badanych i czemu zaprzeczyło pozostałe 5,07%. Dodatkowo 69,59% uczniów było zdania, że rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka bez względu na okoliczności. W ocenie 14,75% mogą to

zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 15,67% nie miało zdania na temat prawa rodziców do uderzenia swojego dziecka.

Wykres 57. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?

Dane przedstawione w podrozdziale dotyczącym klimatu w środowisku szkolnym zaświadcza o tym, że z reguły uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych na terenie gminy Wilkowice deklarują najczęściej raczej dobre samopoczucie w szkole (37,79%). Co więcej, blisko połowa ankieterowanych uczniów postrzega swoją szkołę jako miejsce raczej bezpieczne (53,00%), w którym zazwyczaj zachowuje się dobrze (50,69%).

Kolejna część badania poruszająca kwestię przemocy w szkole obrazuje, iż uczniowie przeważnie są świadkami przemocy w swojej szkole raz na pół roku (32,72%). Dodatkowo najwięcej uczniów spotyka się z agresją słowną, w tym z wyzwiskami (81,57%) oraz ośmieszaniem i wulgaryzmami (77,88%). Stąd nie należy lekceważyć deklaracji badanych wskazujących na obecność zjawiska przemocy w środowisku szkolnym, tym bardziej, że co czwarty badany uczeń (24,42%) zadeklarował bycie ofiarą przemocy, 15,67% odczuwa lęk przed niektórymi uczniami oraz 32,26% spotyka się z przemocą poza murami szkolnymi. Co więcej, warto zwrócić uwagę na wynik potwierdzający, iż 49,31% badanych nie wie do kogo się udać w przypadku, kiedy będzie potrzebować pomocy w sytuacji zetknięcia się z tym problemem.

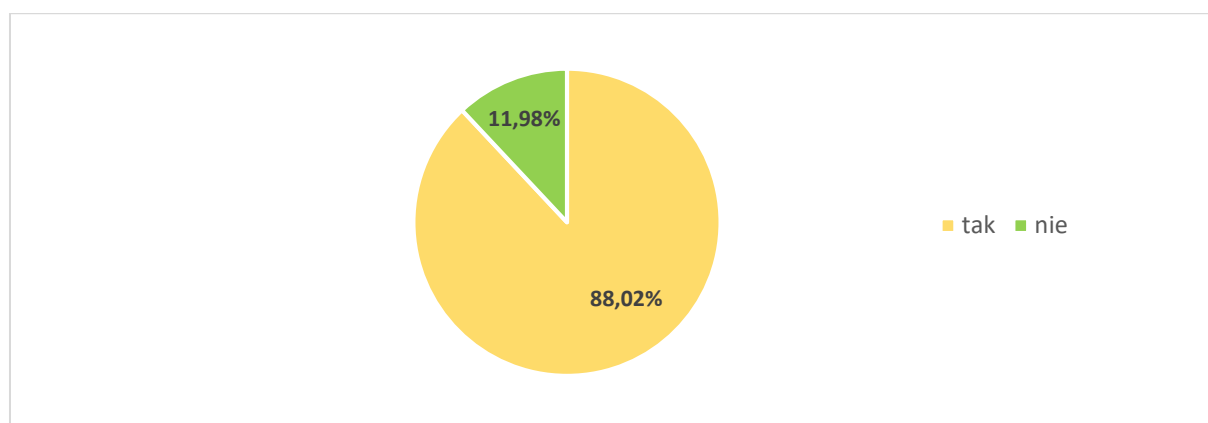
Uzyskane dane na temat relacji z rodzicami pokazują, że uczniowie postrzegają je najczęściej jako bardzo dobre (43,78%). Oprócz tego, 37,79% ma do swoich rodziców pełne zaufanie i 94,93% czuje się bezpiecznie w swoim domu.

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych – nie jest przedmiotem tak szerokich dyskusji społecznych, jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie tytoniu nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych i tym samym pozostaje jedynie ważnym i aktualnym problemem zdrowotnym w Polsce. Niemniej jednak, każdego dnia dochodzi do sytuacji, iż wielu nieletnich zapala pierwszego w swoim życiu papierosa. Co więcej, nie poprzestając na tym, stają się potencjalnymi kandydatami do bycia w przyszłości nałogowymi palaczami. Jak pokazują badania CBOS, w 2016 roku w Polsce do regularnego palenia papierosów w Polsce przyznało się 21% badanych uczniów w wieku 16-20 lat⁹.

Część dotyczącą doświadczeń ankietowanych uczniów z wyrobami nikotynowymi rozpoczęliśmy od pytania, czy badani znają osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy. Posiadanie takich znajomości zadeklarowało 88,02% uczniów, w tym 88,42% dziewcząt i 87,70% chłopców. Pozostałe 11,98% respondentów udzieliło odpowiedzi, że w wśród swoich rówieśników nie zna nieletnich osób, które sięgają po papierosy.

Wykres 58. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?

Do odbycia inicjacji nikotynowej przyznało się 47,00% badanych uczniów, z czego 17,97% (w tym 12,63% dziewcząt i 22,13% chłopców) zapaliło e-papierosa, a 29,03% (w tym 30,53% dziewcząt i 27,87% chłopców) paliło tradycyjne papierosy. Pozostałe 53,00% stanowili uczniowie niepalący.

⁹ CBOS, *Młdzież 2016*, 2016, <http://www.cinn.gov.pl/porta?id=166545>, data dostępu: 14.04.2019.

Skala zjawiska palenia papierosów	Uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych		
	Dziewczęta (n=95)	Chłopcy (n=122)	Łącznie (n=217)
nigdy nie paliłam/em papierosów	56,84% – 54 osoby	50,00% – 61 osób	53,00% – 115 osób
tak, ale elektronicznego (e-papierosa)	12,63% – 12 osób	22,13% – 27 osób	17,97% – 39 osób
tak, tradycyjnego papierosa	30,53% – 29 osób	27,87% – 34 osoby	29,03% – 63 osób

Tabela 10. Czy zdarzyło Ci się kiedykolwiek zapalić papierosa?

Badani palący e-papierosy zostali poproszeni o ocenę, czy papierosy elektroniczne są zdrowsze od tradycyjnego papierosa. Jak się okazuje, zdaniem 30 ankietowanych (76,92%), e-papierosy są mniej szkodliwe od papierosów tradycyjnych, zaś ze stwierdzeniem tym nie zgodziło się 9 badanych (23,08%). Co więcej, spośród badanych palących e-papierosa, 12,82% rodzice na to przyzwalają. Pozostali badani, to jest 87,18%, zadeklarowali, że nie posiadają zgody rodziców na palenie e-papierosa.

Ankietowanym palącym tradycyjne papierosy zadaliśmy pytanie o to, ile razy zdarzyło im się go zapalić. Jak wynika z uzyskanych danych, próbę pojedynczego zapalenia papierosa (1-2 razy) zadeklarowało 30,16% uczniów. Kolejno 14,29% przyznało, że paliło 3-5 razy, a 6,35% twierdziło, że było to od 6 do 9 razy. 14,29% zadeklarowało, że było to od 10 do 19 razy, a 6,35% zaznaczyło, że od 20-39 razy. Pozostałe 28,57% paliło tradycyjnego papierosa 40 razy lub więcej. Biorąc pod uwagę płeć respondenta okazuje się, iż w gronie dziewcząt mających za sobą inicjację nikotynową najczęściej palono papierosy 1-2 razy (34,48%). Chłopcy deklarowali najczęściej, że palili papierosy 40 razy lub więcej (32,35%)

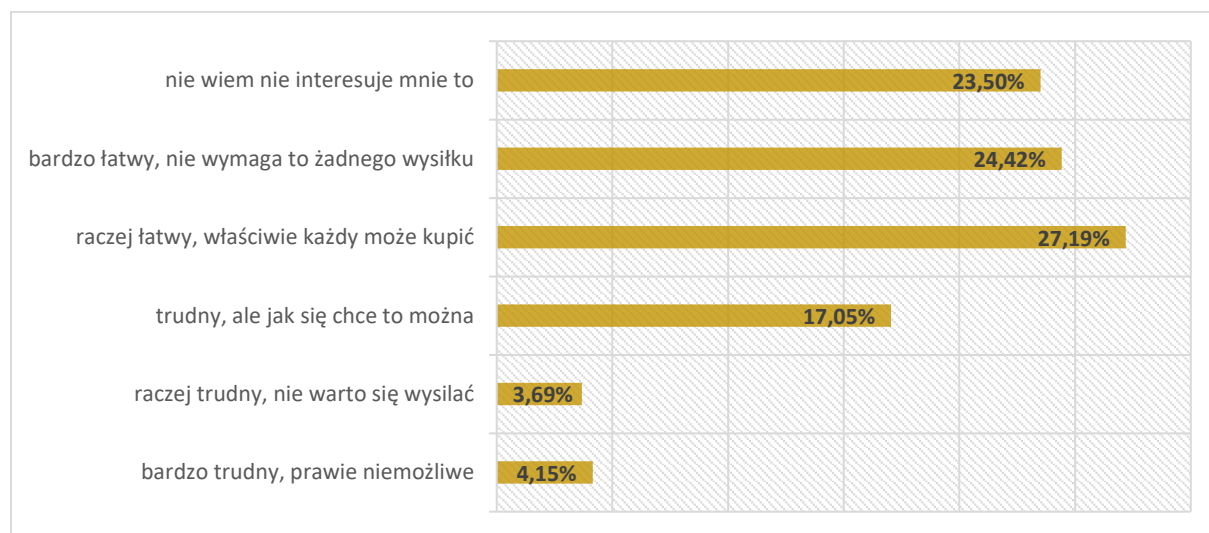
Częstotliwość palenia tradycyjnych papierosów	Uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych (n=63)
1-2 razy	30,16% – 19 osób
3-5 razy	14,29% – 9 osób
6-9 razy	6,35% – 4 osoby
10-19 razy	14,29% – 9 osób
20-39 razy	6,35% – 4 osoby
40 razy lub więcej	28,57% – 18 osób

Tabela 11. Ile razy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?

Pytając badanych o to, jak często sięgali po tradycyjnego papierosa w ciągu ostatnich 30 dni dowiedzieliśmy się, że 49,21% nie sięgnęło po niego ani raz. W przypadku osób, które wówczas paliły papierosy było to najczęściej mniej niż jeden papieros dziennie (17,46%).

Kolejno badani palący tradycyjne papierosy zostali zapytani o to, gdzie palili po raz pierwszy papierosy. Spośród możliwych odpowiedzi 44,44% zaznaczyło, że było to na wakacjach. Kolejno 9,52% przyznało, że pierwszy raz zapaliło papierosa na wagarach, a 6,35% w szkole. Dla 3,17% uczniów to dyskoteka była miejscem inicjacji nikotynowej. Pozostałe 36,51% podało inne miejsca (w tym na spacerze, w domu i za blokiem). Ponadto z deklaracji tych uczniów wynika, że 44,44% zapaliło pierwszego papierosa za namową osób trzecich. Pozostali badani, to jest 55,56%, zadeklarowali samodzielne podjęcie decyzji o zapaleniu pierwszego papierosa.

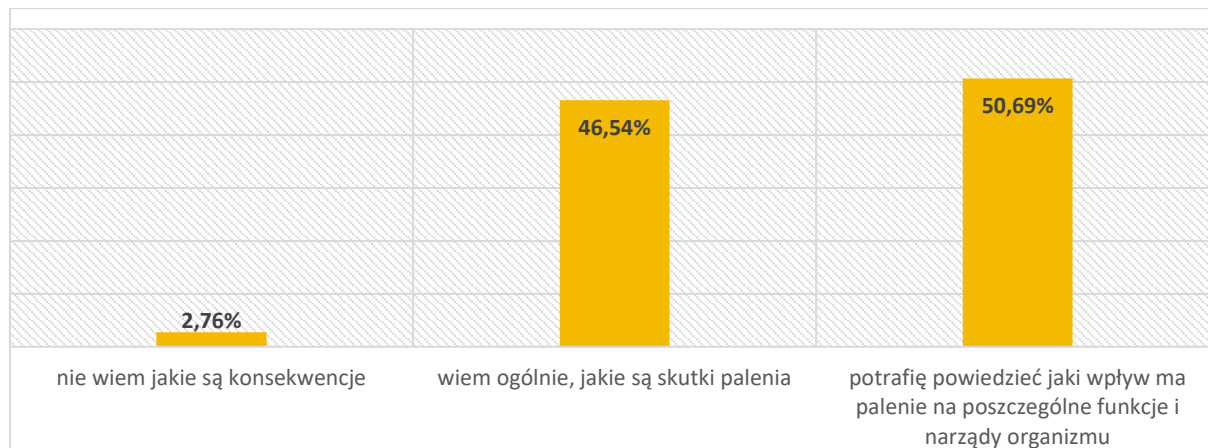
W kwestionariuszu ankiety dla uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych nie zabrakło również pytania odnośnie oceny dostępności papierosów w ich środowisku lokalnym. Jak się okazuje, 24,42% badanych stwierdziło, że zakup papierosów jest bardzo łatwym zadaniem i nie wymaga żadnego wysiłku, a 27,19% uważało zakup papierosów za raczej łatwe zadanie. Kolejne 17,05% było zdania, iż kupno papierosów jest trudne, ale jednocześnie możliwe. Z kolei 3,69% zadeklarowało, że jest to raczej trudne zadanie nie warte wysiłku, a 4,15% uznało, że zakup tytoniu przez osobę niepełnoletnią jest bardzo trudny, wręcz niemożliwy. Pozostałe 23,50% nie miało zdania na ten temat.

Wykres 59. Dostęp do papierosów w środowisku badanych

W związku z powyższym, istotny okazuje się wynik potwierdzający świadomość konsekwencji zdrowotnych, jakie powoduje palenie, bowiem 46,54% uczniów zadeklarowało

znajomość ogólnych skutków palenia, a 50,69% zaznaczyło, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 2,76% odpowiedziało, że nie zna konsekwencji zdrowotnych palenia papierosów.

Wykres 60. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?

Ponadto dobrym sygnałem jest wynik mówiący o tym, iż w opinii 55,76% badanych palenie nie pomaga w trudnych sytuacjach. Przeciwnego zdania było 6,45% badanych, a 17,51% stwierdziło, że należy rozpatrywać to pod kątem konkretnej sytuacji. Pozostałe 20,28% badanych nie wyraziło zdania na ten temat.

Analiza danych przedstawiona w podrozdziale obejmującym problematykę palenia papierosów wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice dostarcza informacji, iż co drugi badany (53,00%) palił papierosy, w tym 29,03% zapaliło tradycyjnego papierosa, a 17,97% elektronicznego.

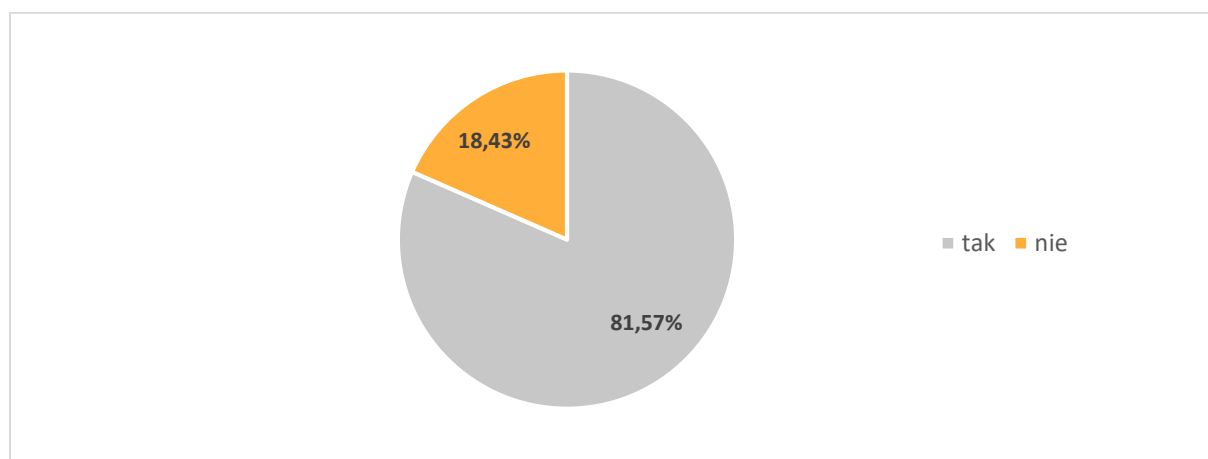
44,44% uczniów palących tradycyjne papierosy sięgnęło po raz pierwszy po papierosa za namową innej osoby, zaś pytając o częstotliwość palenia dowiedzieliśmy się, że badani najczęściej palili 1-2 razy (30,16%) oraz 40 razy i więcej (28,57%).

Z otrzymanych wyników ponadto dowiadujemy się, że dostęp do wyrobów nikotynowych został najczęściej oceniony przez ankietowanych uczniów jako bardzo łatwy i raczej łatwy (51,61%). Oprócz tego, 88,42% badanych zna osoby niepełnoletnie palące papierosy. Z racji tego, iż znajomość osób palących oraz przekonanie o łatwym dostępie do takich substancji może przekładać się na wcześniejsze rozpoczęcie inicjacji nikotynowej, to wysoki odsetek respondentów deklarujących znajomość konsekwencji zdrowotnych palenia papierosów jest bardzo dobrym sygnałem (97,24%).

Picie alkoholu

Badania przeprowadzone przez CBOS w 2016 roku ugruntowały tezę, iż napoje alkoholowe to najbardziej rozpowszechniona substancja psychoaktywna wśród nieletnich w Polsce od wielu lat¹⁰. Jak się okazuje, 75,1% młodzieży w wieku 12-17 lat ma już za sobą pierwsze doświadczenia z alkoholem. Co więcej, do inicjacji alkoholowej wśród polskich nastolatków najczęściej dochodzi w wieku 13 lat, zaś miejscem, w którym po raz pierwszy dochodzi do inicjacji alkoholowej jest własny dom. Poniżej prezentujemy dane statystyczne dotyczące postaw młodzieży (13-16 lat) z gminy Wilkowice wobec spożywania napojów alkoholowych.

Badając zjawisko rozpowszechnienia picia alkoholu w środowisku badanych uczniów dowiedzieliśmy się, że 81,57% ankietowanych zna osoby nieletnie, które sięgają po tego typu substancje. Było to 86,32% dziewcząt i 77,87% chłopców. Pozostałe 18,43% respondentów udzieliło odpowiedzi, że wśród swoich rówieśników nie zna nieletnich, którzy spożywają napoje alkoholowe.

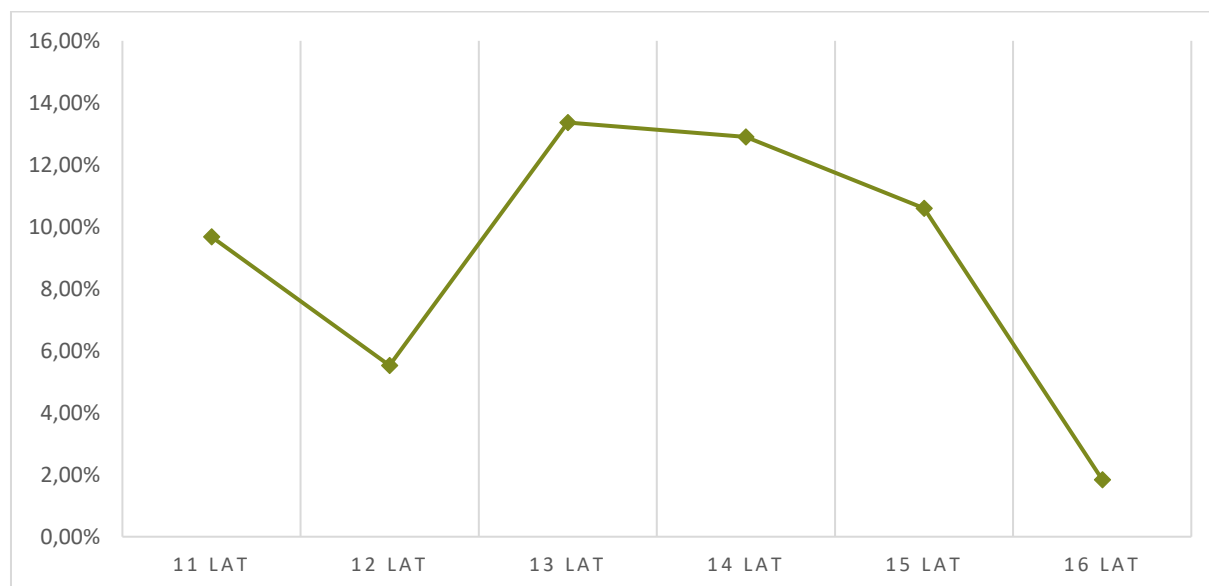

Wykres 61. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?

Gdy zapytaliśmy uczniów o to, czy i kiedy zdarzyło im się po raz pierwszy wypić napój alkoholowy, 46,08% odpowiedziało, że taka sytuacja nie miała jeszcze miejsca. Niemniej jednak, spośród 53,92% badanych mających za sobą inicjację alkoholową, 9,68% wskazało wiek 11 lat jako jej początek. Wiek 12 lat to początek pierwszych eksperymentów z alkoholem dla 5,53% uczniów. Kolejno 13,36% podało wiek 13 lat, 12,90% wskazało wiek 14 lat, a 10,60% wiek 15 lat. Pozostałe 1,84% ankietowanych zadeklarowało, że moment inicjacji przypadł na wiek 16 lat. Biorąc pod uwagę płeć respondenta okazuje się, iż u

¹⁰ CBOS, *Młodzież 2016*, 2016, <http://www.cinn.gov.pl/porta1?id=166545>, data dostępu: 14.04.2019.

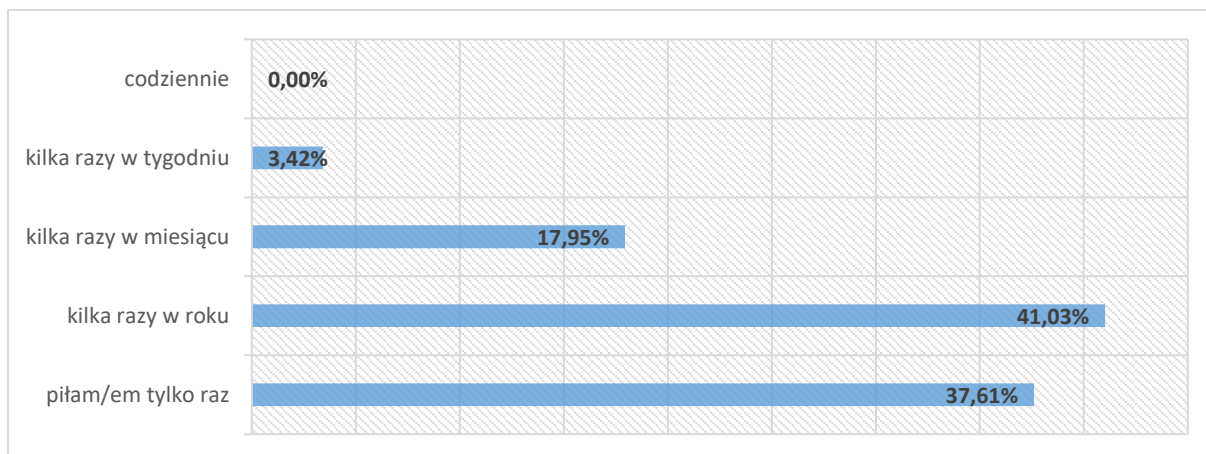
chłopców do pierwszorazowego kontaktu z alkoholem najczęściej dochodziło w wieku 14 lat (13,93%) i 15 lat (13,93%), a u dziewcząt w wieku 13 lat (18,95%).

Wykres 62. Wiek inicjacji alkoholowej wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych

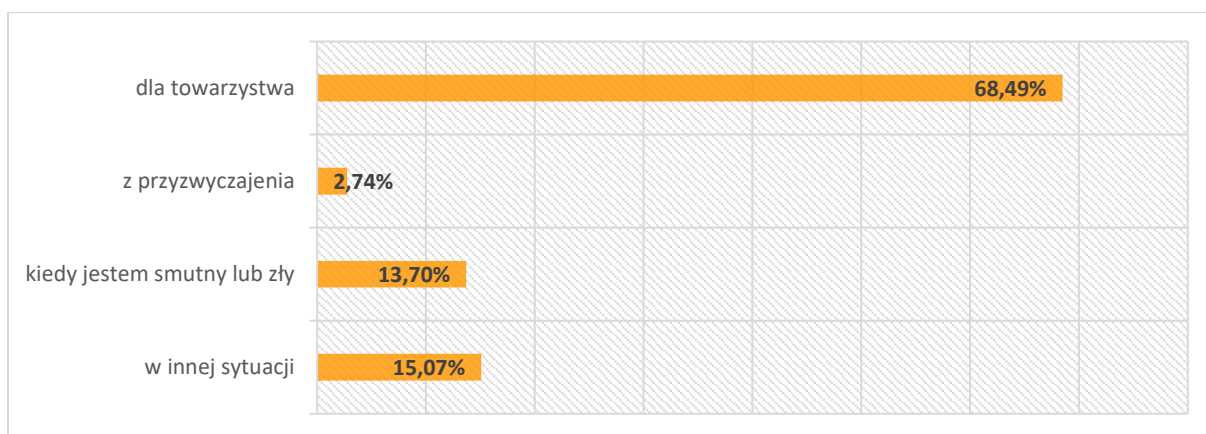
Zadając pytanie uczniom mającym za sobą inicjację alkoholową o okoliczności pierwszej próby spożycia alkoholu, 46,15% ankietowanych spośród podanych odpowiedzi wskazało wakacje, 8,55% dyskotekę, a 2,56% wagarę. Pozostałe 42,74% dopowiedziało, iż do pierwszorazowego spożycia alkoholu doszło w innych okolicznościach np. na imprezie okazjonalnej. Co więcej, 29,06% badanych (w tym 26,53% dziewcząt i 30,88% chłopców) piło po raz pierwszy alkohol za namową osób trzecich. Z kolei 70,94% wskazało, iż nikt nie namawiał ich do pierwszorazowego spożycia alkoholu i tym samym pili go z własnej inicjatywy.

Spośród uczniów mających za sobą inicjację alkoholową, 37,61% badanych piło alkohol tylko jeden raz. Spożycie alkoholu kilka razy w roku zadeklarowało 41,03% uczniów, a kilka razy w miesiącu 17,95% ankietowanych. 3,42% zaznaczyło sięganie po alkohol kilka razy w tygodniu. Nikt nie skazał odpowiedzi, że pije go codziennie lub prawie codziennie.

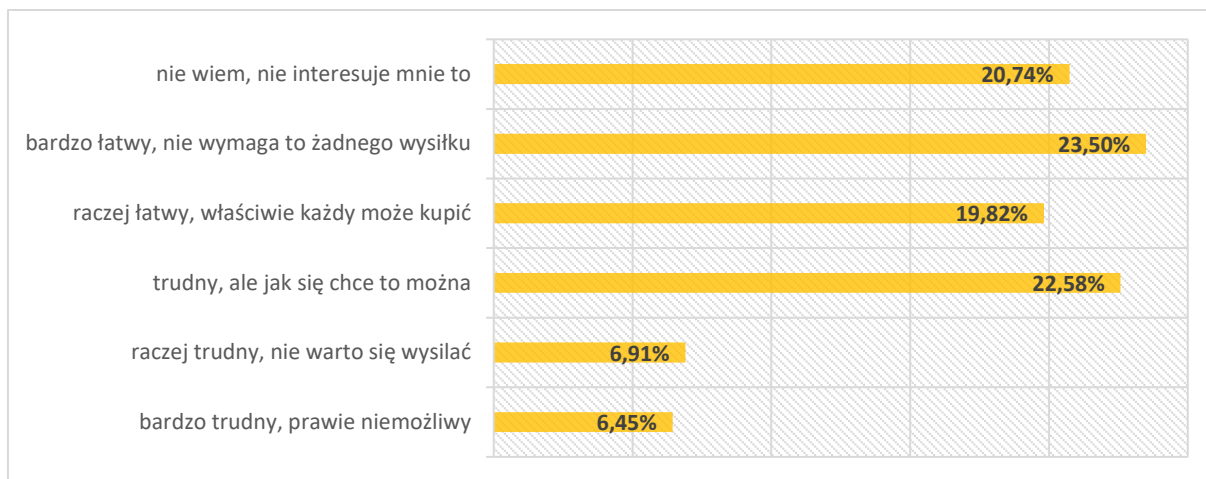
Wykres 63. Jak często sięgasz po alkohol?

Co więcej, badani, którzy spożywali alkohol, najczęściej sięgali po niego dla towarzystwa (68,49%). Kolejne 15,07% podało inne powody, w tym spożywanie alkoholu przez wzgląd na różnego rodzaju uroczystości. 13,70% zaznaczyło, że za częste picie alkoholu odpowiada zły nastrój, zaś pozostałe 2,74% wypilo alkohol z przyzwyczajenia.

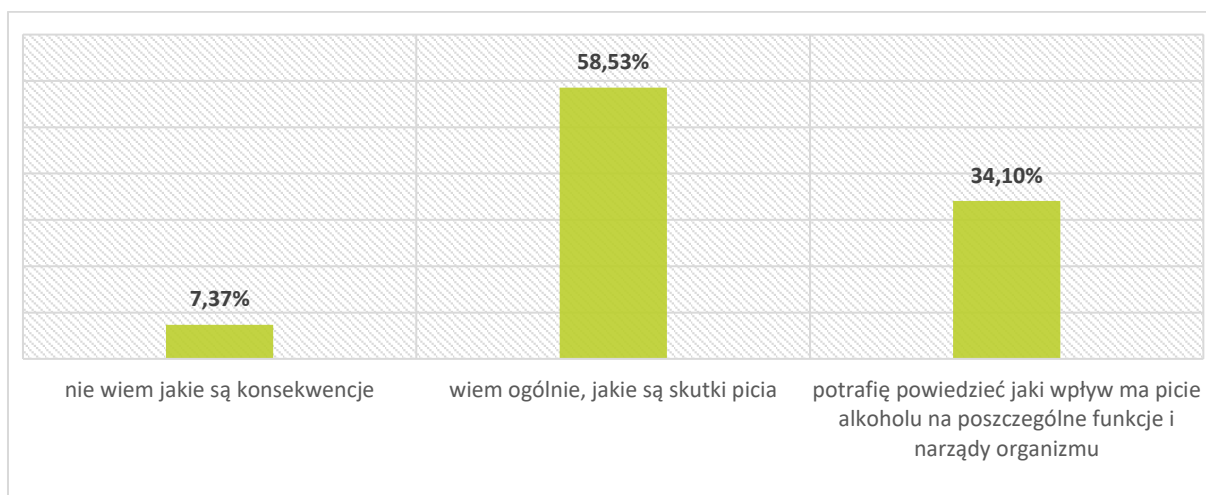
Wykres 64. Dlaczego najczęściej sięgasz po alkohol?

Pytając wszystkich badanych uczniów z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych o dostęp do alkoholu w ich środowisku, dowiedzieliśmy się, iż dla 6,45% ankietowanych kupno alkoholu jest bardzo trudne, wręcz niemożliwe. Następnie 6,91% stwierdziło, że zakup alkoholu jest raczej trudny, stąd nie warto nawet podejmować wysiłku. 22,58% zaznaczyło, iż jest to trudne zadanie, ale mając odpowiednie znajomości jak najbardziej możliwe do sfinalizowania. Kolejne 19,82% było zdania, że zakup alkoholu jest raczej łatwy i właściwie każdy może go kupić, a 23,50% badanych uznało wręcz, że zakup alkoholu jest bardzo łatwy i nie wymaga żadnego wysiłku. Pozostałe 20,74% odpowiedziało, że nie ma wiedzy i nie interesuje się tym tematem.

Wykres 65. Dostęp do alkoholu w środowisku badanych

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. 58,53% uczniów zadeklarowało posiadanie ogólnej wiedzy na temat skutków picia, a 34,10% stwierdziło, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 7,37% uczniów przyznało, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Wykres 66. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?

Co więcej, 53,46% badanych zadeklarowało, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej. Kolejne 22,12% ankietowanych nie miało zdania w tym temacie, a 21,20% uzależniało to od sytuacji. Pozostałe 3,23% uznało, iż alkohol jest pomocny w sytuacjach kryzysowych.

Wyniki otrzymane w podrozdziale opisującym spożywanie napojów alkoholowych przez uczniów z gminy Wilkowice pokazują, iż 53,92% badanych odbyło inicjację alkoholową, a wiek 13 lat został wskazany jako najczęstszy moment jej rozpoczęcia. Niemniej jednak, kiedy pod uwagę weźmiemy płeć respondenta okazuje się, że dla chłopców moment wypicia pierwszego napoju wyskokowego przypada najczęściej w wieku 14 i 15 lat a dziewcząt 13 lat. Prócz tego, odczytujemy, że imprezy okolicznościowe oraz czas wakacyjny najczęściej sprzyjają pierwszym próbom picia alkoholu.

Na uwadze należy mieć również fakt, iż 81,57% badanych zna niepełnoletnie osoby pijące alkohol i co może wiązać się z częstszymi pokusami jego spróbowania, tym bardziej, że jedna trzecia badanych uczniów (29,06%) piła po raz pierwszy alkohol za namową osób trzecich i tylko 20,74% ze wszystkich badanych uczniów nie interesują się jego kupnem. Z drugiej strony dobrym sygnałem jest to, że większość badanych (92,63%) zna ogólne lub szczegółowe konsekwencje zdrowotne jego spożywania i 53,46% nie uważa, aby alkohol pomagał w sytuacji kryzysowej.

Zażywanie narkotyków

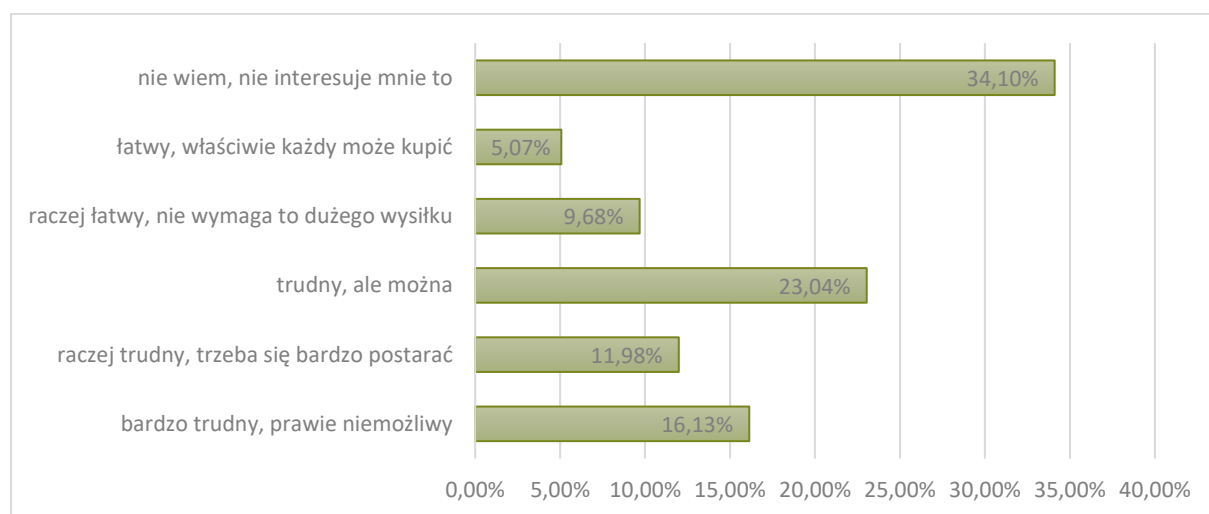
Problem narkomanii dotyczy coraz częściej środowisk młodych ludzi, przy czym współcześnie trudno jest wyodrębnić tę grupę osób pod względem jednolitych cech społeczno-demograficznych. Jak się okazuje, nie tylko młodzież pochodząca z małych miejscowości oraz biednych rodzin dotkniętych patologią sięga po narkotyki, ale także biorą je nastolatki z dobrych domów i dużych miast. Dlatego też znaczący wpływ na używanie narkotyków przez młodych ludzi może mieć nie tylko trudność w sprostaniu wygórowanym oczekiwaniom rodziców bądź chęć zachowania równowagi w dysfunkcyjnej rodzinie, ale także sam okres dojrzewania rzutujący na zmiany hormonalne i emocjonalne. Szczególnie ze względu na tę z ostatnich przyczyn możemy mówić o niemal powszednim zjawisku zażywania narkotyków w środowiskach młodzieżowych, bowiem w Polsce od 2003 roku liczba uczniów sięgających po narkotyki utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie (w granicach 20%)¹¹.

W ostatnich latach zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania, jak i rodzaj

¹¹ CBOS, *Młodzież 2016*, 2016, <http://www.cinn.gov.pl/portals?id=166545>, data dostępu: 14.04.2019.

najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce. Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.

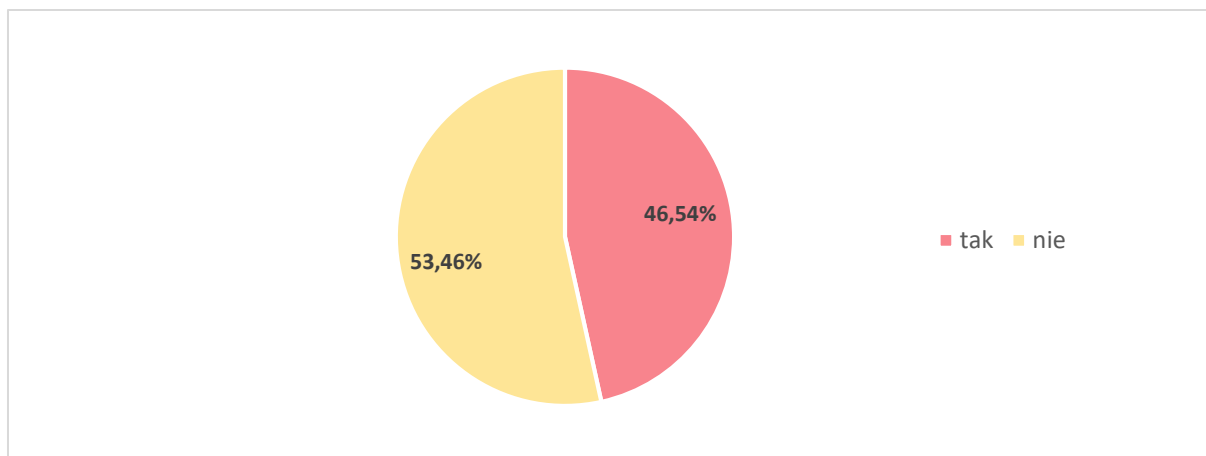
W związku z powyższym, w kwestionariuszu ankiety nie zabrakło również pytania o stopień trudności zakupu narkotyków. Dowiedzieliśmy się, iż dla 16,13% uczniów pozyskanie tych substancji jest bardzo trudne, wręcz niemożliwe. Kolejne 11,98% badanych twierdziło, że zakup narkotyków jest raczej trudny i trzeba się bardzo postarać. 23,04% zaznaczyło, iż jest to trudne zadanie, ale możliwe. 9,68% postrzegało zakup narkotyków jako raczej łatwy i niewymagający dużego wysiłku, a 5,07% odpowiedziało, że właściwie łatwo jest kupić narkotyki. Pozostałe 34,10% zadeklarowało, iż nie ma wiedzy i nie interesuje się tym tematem.

Wykres 67. Dostęp do narkotyków w środowisku badanych

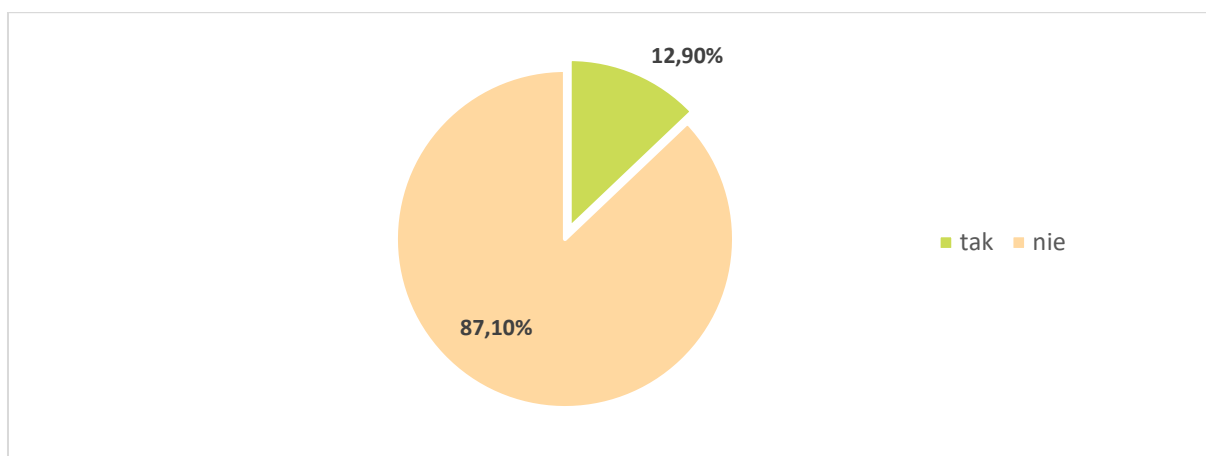
Na uwadze należy mieć także fakt, iż 27,65% badanych (w tym 33,68% dziewcząt i 22,95% chłopców) wie dokładnie, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Pozostałe 72,35% zadeklarowało brak takiej wiedzy.

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych ponadto wynika, że 46,54% badanych zna w swoim środowisku osoby, które zażywają narkotyki. Takie znajomości posiadało 48,42% dziewcząt i 42,62% chłopców. Pozostałe 53,46% odpowiedziało, że nie zna takich osób.

Wykres 68. Czy znasz osoby w swoim środowisku, które zażywają narkotyki?

Jeśli chodzi o samych badanych i ich kontakt z narkotykami, to zdecydowana większość respondentów zaprzeczyła eksperymentowaniu z tego typu substancjami (87,10%). Do odbycia inicjacji narkotykowej przyznało się 12,90% badanych, w tym 11,48% chłopców i 14,74% dziewcząt.

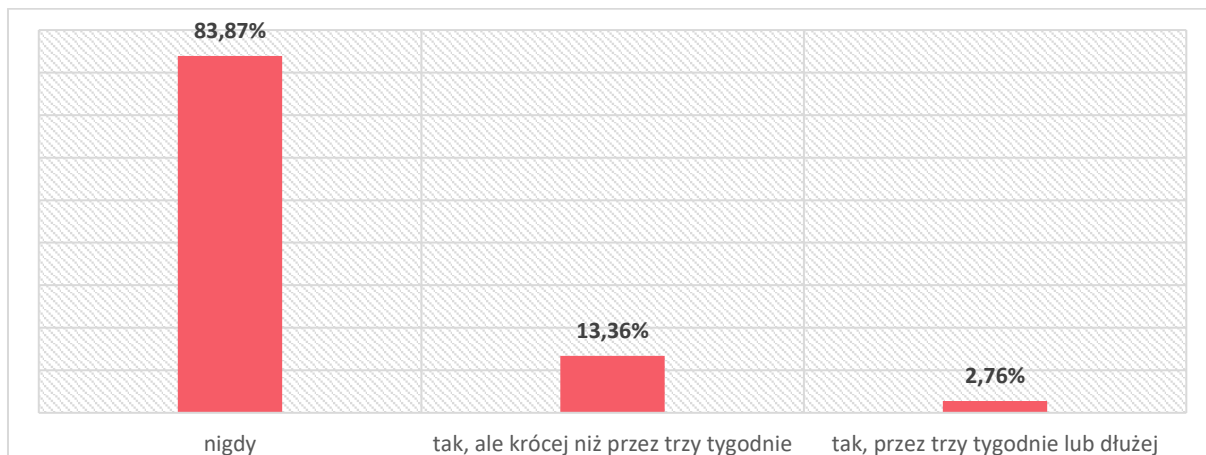

Wykres 69. Czy używałaś/eś kiedykolwiek narkotyków?

Przyglądając się badanym mającym za sobą inicjację narkotykową warto dodać, iż na ogół osoby deklarują kontakt z marihuaną lub haszyszem (21 osób). Kilku badanych przyznaje się do eksperymentowania z substancjami wziewnymi (3 osoby) i ecstazy (4 osoby). Uczniowie wskazują też amfetaminę (5 osób), metamfetaminę (5 osób), kokainę (1 osoba). Najczęstszym powodem do sięgnięcia po narkotyki była ciekawość. Natomiast do ich pierwszorazowego użycia z reguły dochodziło na wakacjach. Ponadto dziewięciu badanym zdarzyło się przebywać na terenie szkoły pod wpływem narkotyków.

Z kolei, gdy zapytaliśmy wszystkich badanych, czy zdarzyło im się przyjmować takie substancje, jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza, to najczęściej uczniowie

odpowiadali, że taka sytuacja nie miała miejsca (83,87%). Mimo to pojawiło się kilka odpowiedzi potwierdzających zażywanie tego typu substancji. 13,36% uczniów zaznaczyło, że brali je krócej niż przez trzy tygodnie, a pozostałe 2,76% przyznało się do ich zażywania przez dłuży czas.

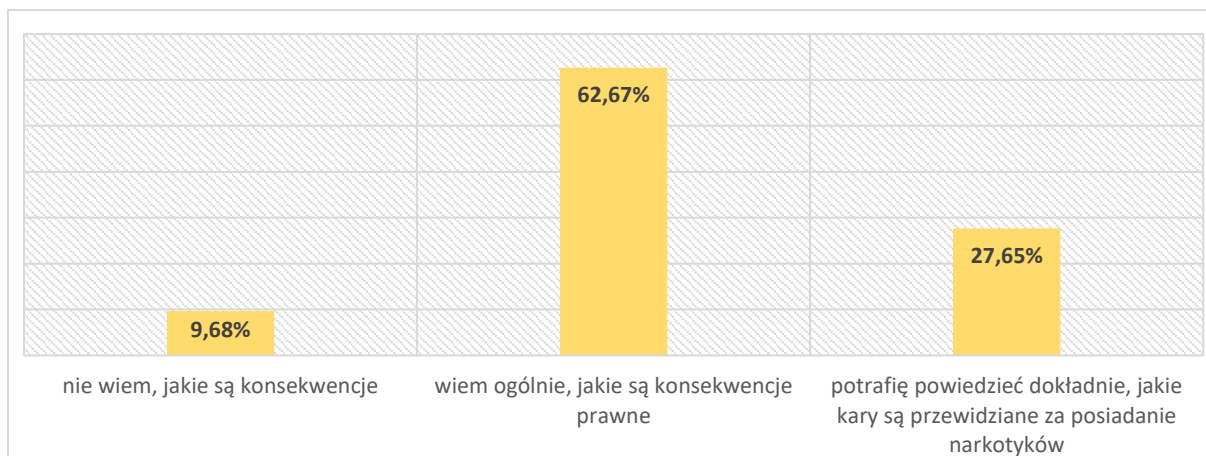

Wykres 70. Czy zdarzyło Ci się przyjmować takie substancje, jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza?

Co ważniejsze, ponad połowa badanych (54,38%) zadeklarowała posiadanie ogólnej wiedzy na temat konsekwencji zdrowotnych, jakie powoduje zażywanie narkotyków, a 37,33% stwierdziło, że jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 8,29% zaznaczyło, że tych konsekwencji nie zna. Co więcej, 9,68% badanych nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Znajomość owych kar w stopniu ogólnym zadeklarowało 62,67% ankietowanych. Z kolei 27,65% badanych stwierdziło, że potrafi dokładnie powiedzieć, jakie grożą za to sankcje.

Wykres 71. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?

Wykres 72. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?

Ponadto 74,65% ankietowanych było zdania, iż narkotyki nie pomagają w sytuacji kryzysowej. 5,07% stwierdziło, że należy rozpatrywać to w zależności od problemów, przez wzgląd na które dana osoba sięga po narkotyki, a 3,23% zadeklarowało, iż narkotyki są pomocne w takich przypadkach. Pozostałe 17,05% nie wyraziło opinii na ten temat.

Dane opisane w rozdziale obejmującym problematykę używania narkotyków obrazują, iż zdecydowana większość uczniów (87,10%) nie zażywała tego typu substancji psychoaktywnych. Mimo to w gronie badanych uczniów 12,90% przyznało się do ich używania. Prócz tego, zdecydowana większość uczniów, to jest 83,87%, nie przyjmowała także leków uspokajających i nasennych z przepisu lekarza.

Z powyższych danych odczytujemy, iż 46,54% badanych uczniów zna w swoim środowisku osoby, które je zażywają. Warto dodać, iż nieco więcej dziewcząt niż chłopców posiada wiedzę o osobach zażywających takie substancje. Ponadto dowiadujemy się, że 27,65% wie, gdzie i u kogo może je kupić. Zatem dobrze, że 34,10% uczniów nie interesuje się ich nabyciem i 91,71% ma świadomość konsekwencji zdrowotnych stosowania narkotyków, a 90,32% skutków prawnych ich posiadania.

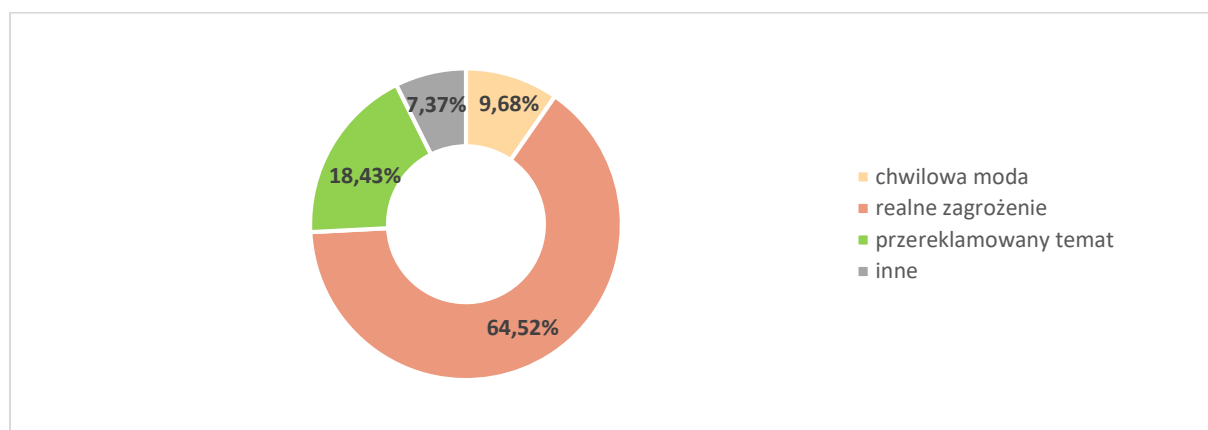
Zażywanie dopalaczy

W Polsce od dekady mamy do czynienia z intensyfikacją zjawiska dopalaczy będącego przedmiotem szczególnej uwagi władz państwowych i całego społeczeństwa. W latach 2009-2010 na terenie naszego kraju było ponad tysiąc sklepów sprzedających tego typu

substancje¹², bowiem dopalacze jako wyroby typowo kolekcjonerskie zyskały status legalności. Niemniej jednak, problem pojawił się w momencie ich zażywania przez młodych ludzi. Co ważniejsze, według badań Global Drug Survey¹³, w 2015 roku Polska była wiodącym państwem pod względem liczby osób, które sięgnęły po dopalacze. Niewątpliwie informacje te podnoszą wagę tego zjawiska na tle pozostałych problemów społecznych, tym bardziej, że nasza wiedza o dopalaczach w wymiarze farmakologicznym i społeczno-kulturowym jest wciąż ograniczona¹⁴.

Poniżej prezentujemy wyniki na temat wiedzy oraz stopnia trudności zakupu dopalaczy w uznanii uczniów w gminie Wilkowice.

64,52% postrzega dopalacze jako realne zagrożenie. Dla 18,43% badanych jest to przereklamowany temat, a 18,43% uznało tego rodzaju substancje psychoaktywne za objaw chwilowej mody. 7,37% badanych ma inne zdanie na ten temat.

Wykres 73. Stosunek uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych do dopalaczy

15,21% badanych (w tym 18,95% dziewcząt i 12,30% chłopców) złożyło deklarację, iż znają w swoim środowisku osoby zażywające dopalacze. Pozostałe 84,79% przyznało, że nie zna takich osób.

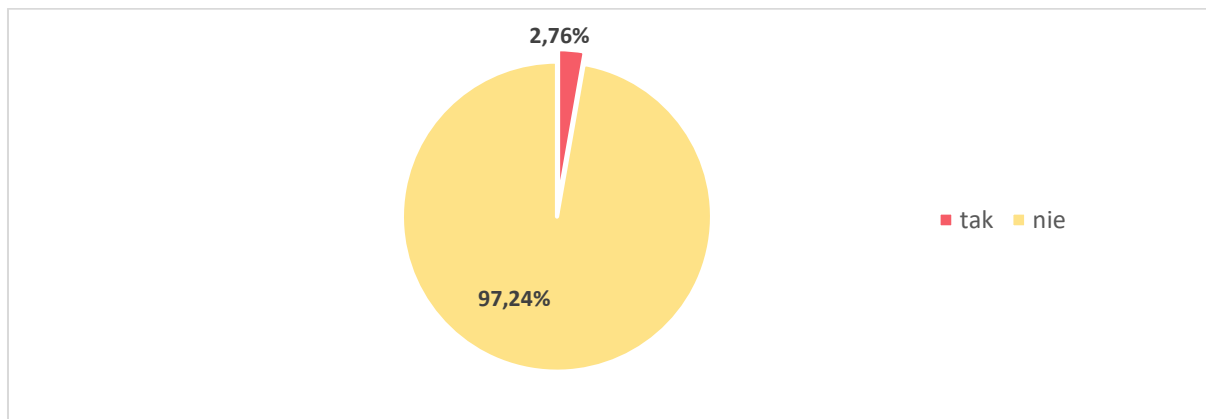
Ponadto, 12,44% badanych uczniów zadeklarowało, że posiada wiedzę, gdzie i od kogo można kupić dopalacze. Kolejno 35,02% badanych odpowiedziało, że nie posiada wiedzy na ten temat, a 52,53% zaznaczyło, że nie interesuje się ich pozyskaniem.

¹² Za: D. Gajos-Kaniewska, *NIK: Polska przegrywa walkę z dopalaczami*, 2017, <https://www.rp.pl/Zdrowie/306039953-NIK-Polska-przegrywa-walke-z-dopalaczami.html>, data dostępu: 14.04.2019.

¹³ <https://www.newsweek.pl/polska/dopalacze-w-polsce-narkotyki-syntetyczne-konopie-uzaleznienie/e7pnhp8>

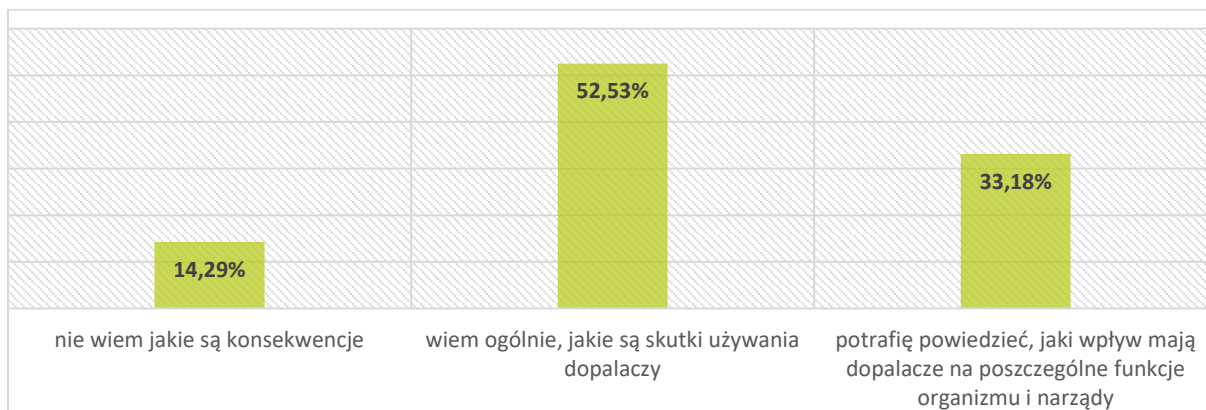
¹⁴ Za: J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015r.*, s. 1-120, <http://www.parpa.pl/images/file/Raport%20ESPAD%202015.pdf>, data dostępu 14.04.2019, s. 53-54.

Następnie 97,24% ankietowanych zgodnie odpowiedziało, że nigdy nie zażywali takich substancji psychoaktywnych. Pozostałe 2,76% (2,11% dziewcząt i 3,28% chłopców) przyznało, że miało styczność z dopalaczami, a ciekawość oraz towarzystwo okazały się być silnymi powodami do ich spróbowania w szkole i w domu.

Wykres 74. Czy używałaś/eś kiedykolwiek dopalaczy?

Jeśli chodzi o świadomość konsekwencji zdrowotnych, jakie powodują dopalacze, 52,53% badanych uczniów zaznaczyło posiadanie ogólnej wiedzy na temat skutków ich brania, a 33,18% uznało, że potrafi w miarę szczegółowo powiedzieć, jaki wpływ mają dopalacze na poszczególne funkcje organizmu i narządy. Pozostałe 14,29% przyznało, że nie zna konsekwencji zdrowotnych ich zażywania.

Wykres 75. Czy znasz konsekwencje zdrowotne zażywania dopalaczy?

Większość ankietowanych uczniów (76,04%) była zdania, że dopalacze nie pomagają w sytuacji kryzysowej. Z drugiej strony 5,99% ankietowanych stwierdziło, że należy rozpatrywać to w zależności od konkretnej sytuacji, a 0,92% złożyło deklarację, że dopalacze są pomocne w takich sytuacjach. Pozostałe 17,05% nie miało zdania na ten temat.

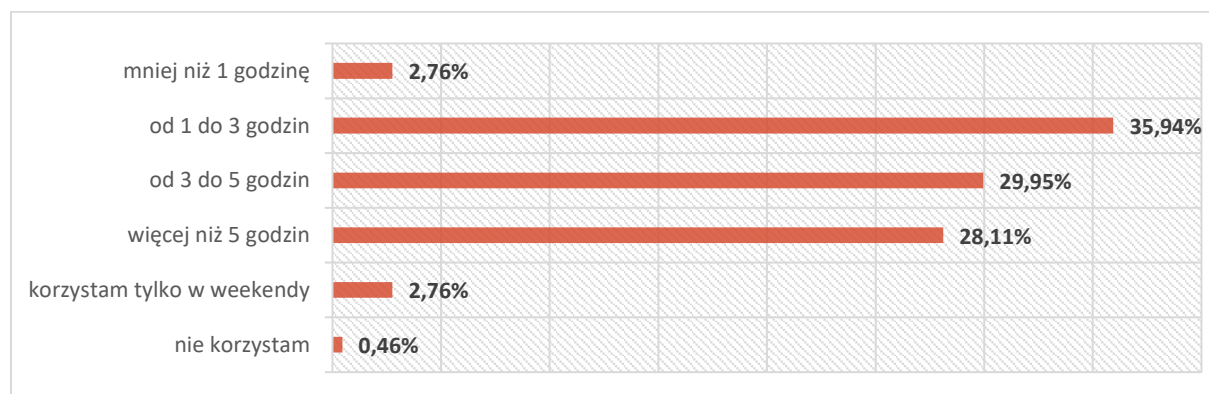
Wyżej przedstawione wyniki nakreślające problem zażywania dopalaczy obrazują, iż niemal wszyscy badani uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych na terenie gminy Wilkowice nie mieli do czynienia z tego typu używką. Pomimo tego, z powyższej analizy odczytujemy, że 15,21% badanych zna w swoim środowisku osoby zażywające tego typu substancję oraz 12,44% wie, gdzie i od kogo można je kupić. Zatem istotne okazuje się to, że 64,52% ankietowanych postrzega dopalacze jako realne zagrożenie i blisko 86,00% zna ogólne lub szczegółowe konsekwencje zdrowotne ich brania.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu uczniów

Jak wynika z badań, praktycznie wszyscy uczniowie (99,54%) klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z terenu gminy Wilkowice posiadają swój komputer, tablet czy telefon.

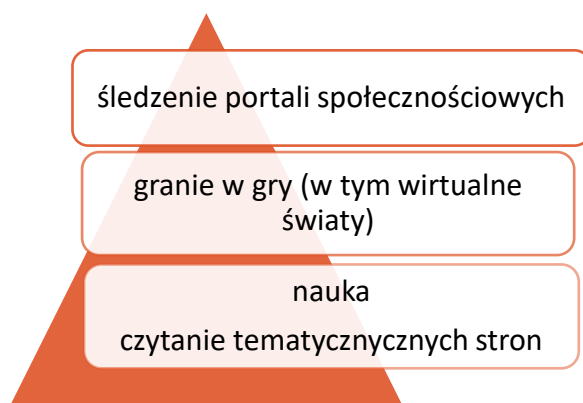
Z racji tego, iż łatwa dostępność do różnego rodzaju sprzętów elektronicznych może pociągać za sobą niepożądane konsekwencje w postaci uzależnienia od nich, to w naszej ankiecie nie zabrakło pytania o ilość przeznaczanego czasu w ciągu dnia na korzystanie z tych urządzeń. Uzyskaliśmy następujące odpowiedzi. 2,76% uczniów przyznało, że korzysta z tych sprzętów przez mniej niż 1 godzinę na dobę. 35,94% odpowiedziało, że jest to od 1 do 3 godzin, a 29,95% wskazało czas od 3 do 5 godzin. 28,11% zadeklarowało używanie powyższych sprzętów przez czas przekraczający 5 godzin na dobę. 2,76% stanowili uczniowie korzystający z komputera, tabletu czy telefonu tylko w weekendy. Pozostałe 0,46% zaznaczyło, iż nie korzysta z tego rodzaju sprzętów.

Wykres 76. Ile czasu poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?

Uwzględniając płeć respondenta okazuje się, że chłopcy najczęściej korzystają ze sprzętów elektronicznych od 1 do 3 godzin dziennie (38,52%), zaś dziewczęta więcej niż 5 godzin dziennie (33,68%).

Najwięcej czasu spędzanego z urządzeniami elektronicznymi badani poświęcają na śledzenie portali społecznościowych i przeglądanie stron internetowych służących rozrywce. Kolejno w miarę często spędzają czas na graniu w wirtualne światy. Natomiast stosunkowo niewiele czasu z całkowitego użytkowania komputera, tabletu lub telefonu przeznaczają na naukę i czytanie tematycznych stron internetowych.

Wykres 77. Aktywności podejmowane podczas korzystania z urządzeń elektronicznych

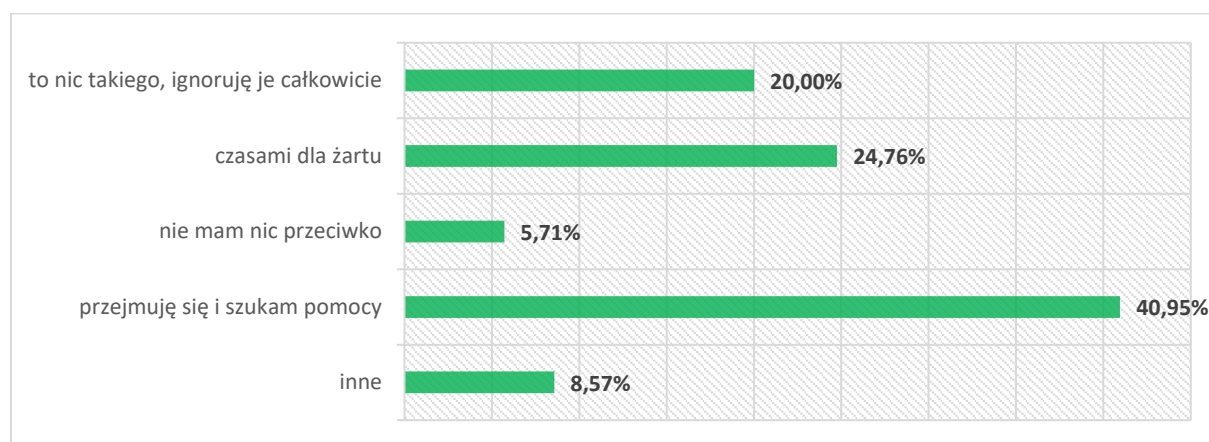
Uczniowie zapytani o to, czy często zawierają nowe znajomości w Internecie najczęściej odpowiedzieli, że raczej jest to okazjonalna sytuacja. Odpowiedź tę wskazało 55,76% badanych (63,16% dziewcząt oraz 50,00% chłopców). 17,97% badanych, w tym 19,67% chłopców i 15,79% dziewcząt, przyznało się do bardzo częstego zawierania takich znajomości, a pozostałe 26,27% zadeklarowało, że nigdy nie zawiera takich znajomości.

Dane dotyczące użytkowania sprzętów elektronicznych przez uczniów z terenu gminy Wilkowice obrazują, iż w zasadzie wszyscy ankietowani posiadają swój własny komputer, telefon czy tablet i z których najczęściej korzystają najczęściej od 1 do 3 godzin na dobę w celu śledzenia portali społecznościowych czy stron internetowych służących rozrywce. Co więcej, niepokojący okazuje się wynik zaświadczający o tym, iż 55,76% badanych zawiera okazjonalnie znajomości w Internecie, a 17,97% robi to bardzo często.

Młodzież a cyberprzemoc

Cyberprzemoc jako forma dokonywania przemocy przy używaniu technologii informacyjnych i komunikacyjnych okazuje się kolejnym ważnym problemem społecznym występującym w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej, bowiem z raportu „Bezpieczeństwo uczniów i klimat w polskich szkołach” opracowanego w 2015 roku wynika, iż 25% uczniów szkoły podstawowej i 29% uczniów z gimnazjum w ciągu czterech tygodni poprzedzających to badanie doświadczyło agresji elektronicznej¹⁵. Z uwagi na ten fakt prześledziliśmy również i tę formę przemocy wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z terenu gminy Wilkowice.

Jak wynika z badań, 96,77% ankietowanych przyznało, że wie czym jest cyberprzemoc. Mimo to 20,00% zadeklarowało, że ignoruje cyberprzemoc i uważa, że to nic takiego. Kolejne 24,76% było zdania, że cyberprzemoc to forma żartu, a 5,71% stwierdziło, że nie ma nic przeciwko temu zjawisku. Z drugiej strony 40,95% przyznało, że przejmują się tym zjawiskiem i stara się szukać pomocy wobec aktów cyberprzemocy. Pozostałe 8,57% miało inne odczucia na ten temat.

Wykres 78. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?

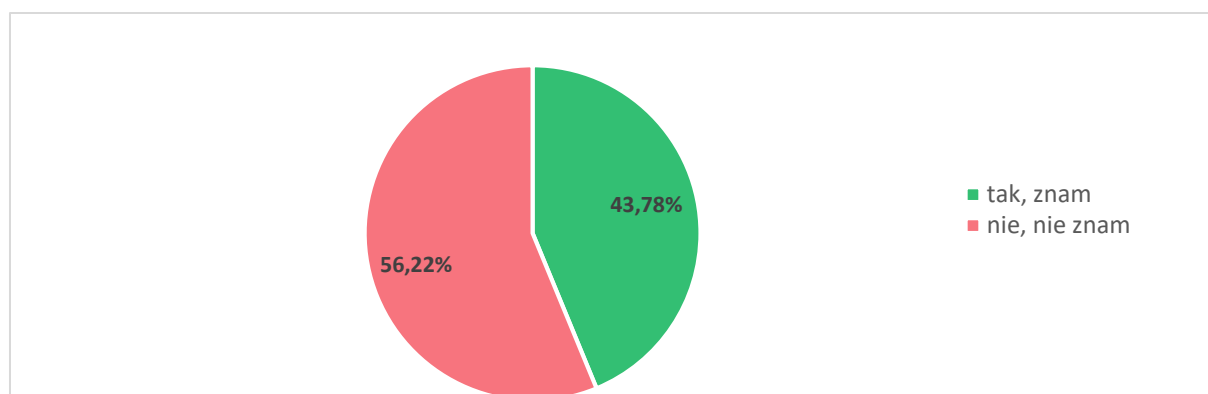
W przypadku uwzględnienia płci respondenta okazuje się, że dziewczęta najczęściej wybierały odpowiedź, iż przejmują się i szukają pomocy w przypadku występowania tego typu przemocy (59,14%). Zaś chłopcy z reguły przyznawali, że czasami dla żartu, to nic takiego (29,91%) a 27,35% całkowicie ignoruje cyberprzemoc.

Z kolei, gdy zapytaliśmy uczniów, czy wbrew ich woli wykonano im film lub zrobiono zdjęcie, 57,14% (w tym 55,79% dziewcząt oraz 58,20% chłopców) stwierdziło, że taka

¹⁵ Za: J. Przewłocka, *Bezpieczeństwo uczniów i klimat społeczny w polskich szkołach*, 2015, <http://www.ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/525-przemoc-w-polskiej-szkole>, data dostępu: 14.04.2019.

sytuacja miała miejsce. 17,05% zaznaczyło, że taka sytuacja nigdy nie miała miejsca, a 25,81% zaznaczyło, że nie przypomina sobie takiego zdarzenia. Istotnym jest, że 18,43% ankietowanych uczniów przyznała się do bycia sprawcą ośmieszania lub szantażowania kogoś za pomocą narzędzi elektronicznych.

W tej części badania zapytaliśmy także uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych ze szkół podstawowych, czy znają jakieś organizacje lub serwisy internetowe, które udzielają pomocy w sytuacjach zetknięcia się z cyberprzemocą. 56,22% nie zna ani jednej takiej organizacji. Pozostałe 43,78% badanych (w tym 45,26% dziewcząt i 42,62% chłopców) zaznaczyło, że potrafi wskazać przynajmniej jedną instytucję lub organizację, która zajmuje się taką pomocą. Najwięcej z tych osób słyszało o Akademii Bezpiecznego Internetu (41,05%) oraz Kampanii „Dziecko w sieci” (36,84%).

Wykres 79. Czy słyszałaś/eś o organizacjach i serwisach internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą?

Dane przedstawione w powyższym rozdziale poświęconym tematyce coraz bardziej powszechnego zjawiska, jakim jest cyberprzemoc pokazują, iż uczniowie z gminy Wilkowice w większości wiedzą czym jest przemoc cyfrowa. Niemniej jednak, kiedy pod uwagę weźmiemy płeć uczniów okazuje się, że chłopcy najczęściej uważają cyberprzemoc za formę żartu bądź ignorują, zaś dziewczęta na ogół przejmują się tym zjawiskiem i szukają pomocy.

Co więcej, z odpowiedzi badanych wynika, że zarówno chłopcy, jak i dziewczęta w takim samym stopniu są zagrożeni cyberprzemocą, bowiem osobiście doświadczyło jej odpowiednio 58,20% i 55,79% ankietowanych. Zatem fakt, iż ponad połowa badanych, to jest 56,22%, nie zna organizacji ani serwisów internetowych, które udzielają pomocy w sytuacjach zetknięcia się z cyberprzemocą jest niepokojący.

CZĘŚĆ V: Analiza ankiet przeprowadzonych w klasach 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych w porównaniu do badania ESPAD 2015

Cel badania

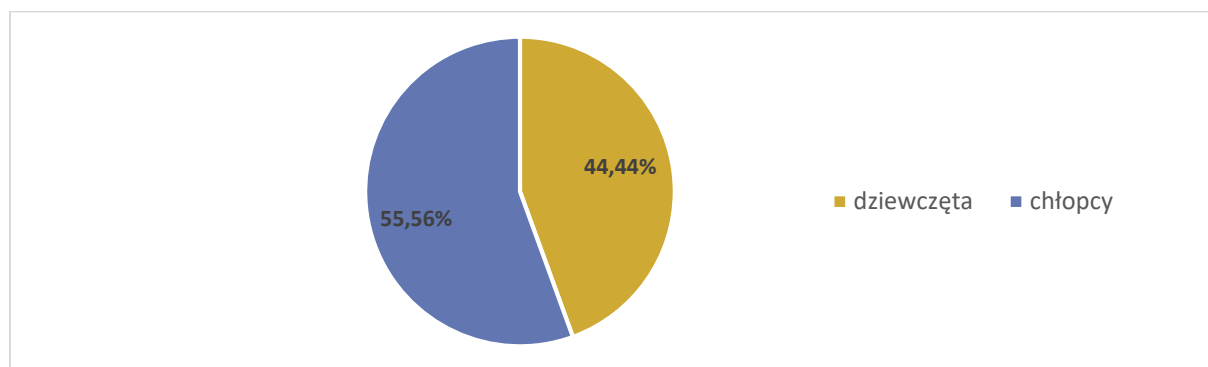
Europejski program badań ankietowych w szkołach¹⁶ wywodzi się z idei współpracy, powstałej wśród badaczy skupionych wokół Rady Europy zajmujących się tematyką używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną. Badania prowadzone są co cztery lata, korzystając przy tym z tych samych wystandaryzowanych technik.

W Polsce w 2015 roku badania ESPAD zrealizowano w 9 województwach (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie) i 4 miastach (Wrocław, Bydgoszcz, Kędzierzyn-Koźle, Poznań). Stąd też celem niniejszej analizy jest przybliżenie, jak na tle uczniów z województwa śląskiego i całej Polski wypadają uczniowie klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych na terenie gminy Wilkowice w zakresie:

- a) częstotliwości spożywania wybranych napojów alkoholowych wraz ze szczegółową analizą ilości ich skonsumowania oszacowaną metodą „ostatniej okazji picia alkoholu”;
- b) postaw wobec innych legalnych i nielegalnych substancji psychoaktywnych.

Grupa badawcza

Dane zamieszczone w poniższych zestawieniach zaczerpnięte są z badań własnych przeprowadzonych wśród 117 uczniów (w tym 44,44% dziewcząt i 55,56% chłopców) klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice oraz z Europejskiego programu badań ankietowych w szkołach zrealizowanego w maju i czerwcu 2015 roku.

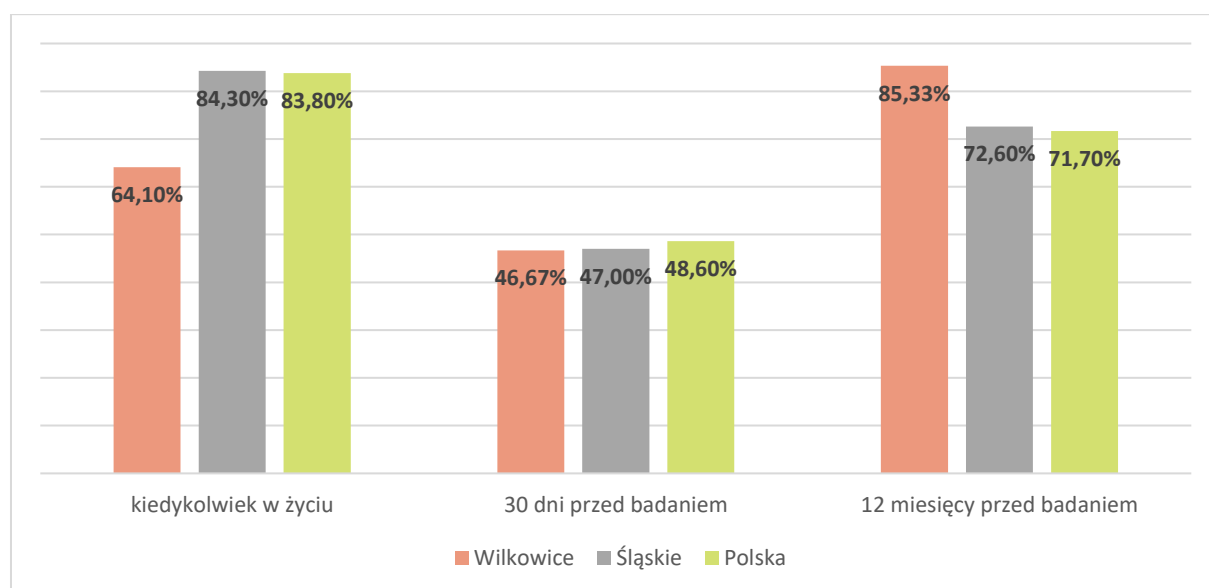

Wykres 80. Podział uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice według płci

¹⁶ K. Charzyńska, J. Sierostawski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2015r.*, s. 1-160, <http://rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2015/05/2016.08.16-raport.pdf>, data dostępu: 14.04.2019, s. 6-8.

Konsumpcja napojów alkoholowych

Pierwsze próby picia alkoholu ma za sobą 64,10% uczniów (w tym 57,69% dziewcząt i 69,23% chłopców) klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice. W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem jakkolwiek napój alkoholowy spożywało 85,33% ankietowanych z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych. Z kolei 30 dni przed badaniem napoje te piło 46,67% ankietowanych uczniów z gminy Wilkowice. Poniżej prezentujemy tabelę zawierającą wyniki badań uzyskanych na terenie gminy Wilkowice w zestawieniu z wynikami ESPAD 2015.

Wykres 81. Czy piłaś/eś alkohol...?

Kolejno chcieliśmy dowiedzieć się, jak przedstawia się ilość i częstotliwość ostatnio spożytych napojów alkoholowych przez badanych uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice wraz z dodatkowym wskazaniem na wyniki ESPAD 2015.

Na pytanie, jak dużą ilość piwa wypito podczas ostatniej okazji do picia alkoholu, 18,67% badanych uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice wybrało odpowiedź poniżej pół litra. Kolejno 28,00% przyznało, że było to od 0,5 do 1 litra. Powyżej 1 litra piwa do 2 litrów skonsumowało 9,33% badanych uczniów, zaś 6,67% zadeklarowało, że wypilo powyżej 2 litrów piwa. Inny alkohol podczas ostatniej okazji do picia spożywało 17,33% uczniów, a 20,00% zadeklarowało, że nie pije piwa.

Dziewczęta, które spożywały piwo podczas ostatniej okazji do picia alkoholu najczęściej piły go w ilości powyżej 1 litra do 2 litrów (16,67%), również chłopcy pili piwo najczęściej w ilości powyżej 1 litra do 2 litrów (37,78%).

Ilość spożytego piwa	Wilkowice	Śląskie	Polska
nigdy nie piję piwa	20,00% – 15 osób	28,2%	24,6%
ostatnim razem nie piłam/em piwa (piłam/em inny alkohol)	17,33% – 13 osób	16,4%	14,5%
poniżej 0,5 litra	18,67% – 14 osób	23,7%	25,3%
od 0,5 do 1 litra	28,00% – 21 osób	23,1%	25,5%
powyżej 1 litra do 2 litrów	9,33% – 7 osób	5,1%	6,4%
powyżej 2 litrów	6,67% – 5 osób	3,5%	3,7%

Tabela 12. Jak dużą ilość piwa wypitaś/eś podczas ostatniej okazji do picia alkoholu?

Gdy zapytaliśmy, jaką ilość wina wypili ankietowani uczniowie z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice podczas ostatniej okazji do picia alkoholu, to 20,00% wskazało odpowiedź poniżej 100 ml, a więc mniej niż jedną lampkę. Kolejno 13,33% wypilo powyżej 100 ml do 200 ml. Po 2,67% respondentów zadeklarowało spożycie wina powyżej 200 ml do 749 ml oraz powyżej 750 ml. Pozostałe 14,67% badanych zadeklarowało, że podczas ostatniej okazji do picia alkoholu nie spożywało wina, a 46,67% odpowiedziało, że nigdy nie pije wina.

Dziewczęta wskazywały najczęściej, że wino wypijają w ilością poniżej 100 ml (20,00%) oraz powyżej 100 ml do 200 ml (20,00%). Jednak 33,33% odpowiedziało, że w ogóle nie pije wina. Chłopcy również z reguły nie piją wina (55,56%). Niemniej jednak, w gronie chłopców, którzy spożywali wino najczęściej odpowiedzi wskazuje na ilość poniżej 100 ml (20,00%).

Ilość spożytego wina	Wilkowice	Śląskie	Polska
nigdy nie piję wina	46,67% – 35 osób	40,7%	45,5%
ostatnim razem nie piłam/em wina (piłam/em inny alkohol)	14,67% – 11 osób	31,6%	29,5%
poniżej 100 ml (mniej niż jeden kieliszek)	20,00% – 15 osób	18,1%	15,7%
powyżej 100 ml do 200 ml (jeden, dwa kieliszki)	13,33% – 10 osób	5,3%	5,0%
powyżej 200 ml do 749 ml	2,67% – 2 osoby	1,9%	2,2%

powyżej 750 ml	2,67% – 2 osoby	2,5%	2,1%
----------------	-----------------	------	------

Tabela 13. Jaką ilość wina wypijaś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?

Pytając o ilość wypitej wódki podczas ostatniej okazji do picia alkoholu, 6,67% badanych uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice wskazało odpowiedź, że wypilo jej poniżej 50 ml. 8,00% ankietowanych zadeklarowało, iż podczas ostatniej takiej okazji wypilo od 50 ml do 100 ml i tyle samo uczniów (8,00%) wskazało, że było to od 100 ml do 250 ml. Powyżej 250 ml wypilo 22,67% badanych. Z kolei 9,33% uczniów przyznało, że podczas ostatniej okazji do picia spożywało inny alkohol, a pozostałe 45,33% zaznaczyło, że nigdy nie pije wódki.

Dziewczęta najczęściej odpowiadały, że w ogóle nie piją wódki (43,33%). W przypadku chłopców najczęstszą odpowiedzią było spożycie wódki powyżej 250 ml, bowiem wybrało ją 20,00% ankietowanych.

Ilość spożytej wódki	Wilkowice	Śląskie	Polska
nigdy nie piję wódki	45,33% – 34 osoby	44,0%	42,6%
ostatnim razem nie piłam/em wódki (piłam/em inny alkohol)	9,33% – 7 osób	22,4%	21,6%
poniżej 50 ml	6,67% – 5 osób	8,9%	9,9%
powyżej 50 ml do 100 ml	8,00% – 2 osoby	6,1%	7,8%
powyżej 100 ml do 250 ml	8,00% – 2 osoby	8,2%	7,8%
powyżej 250 ml	22,67% – 17 osób	10,4%	10,3%

Tabela 14. Jaką ilość wódki wypijaś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?

Pytając respondentów z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice o to, jak dużą ilość cydru wypili podczas ostatniej okazji do picia alkoholu. 4,00% badanych zaznaczyło, że wypilo go w ilości powyżej 1 litra do 2 litrów, a 5,33% poniżej 0,5 litra. Pozostałe 13,33% badanych uczniów ostatnim razem nie piło akurat tego alkoholu, a 77,33% odpowiedziało, że w ogóle nie pije cydru.

Biorąc pod uwagę płeć respondenta okazuje się, iż tylko jedna z badanych dziewcząt piła cydr. Chłopcy najczęściej wskazywali odpowiedź poniżej 0,5 litra (8,89%).

Ilość spożytego cydru	Wilkowice	Śląskie	Polska
nigdy nie piję cydru	77,33% – 58 osób	78,1%	77,6%
ostatnim razem nie piłam/em cydru (piłam/em inny alkohol)	13,33% – 10 osób	16,2%	14,3%
poniżej pół litra	5,33% – 4 osoby	3,6%	3,9%
od 0,5 do 1 litra	0,00%	1,3%	2,8%
powyżej 1 litra do 2 litrów	4,00% – 3 osoby	0,2%	0,8%
powyżej 2 litrów	0,00%	0,6%	0,7%

Tabela 15. Jaką ilość cydru wypijaś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?

Z kolei, gdy zapytaliśmy uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice o jednorazowe spożycie alkopopu, to do wypicia go w ilości poniżej pół litra przyznało się 6,67% badanych uczniów. Kolejno 5,33% badanych odpowiedziało, że wypilo go w ilości od 0,5 do 1 litra. 4,00% wskazało odpowiedź powyżej 1 litra do 2 litrów. 5,33% badanych zaznaczyło, że nie sięgnęło po ten napój podczas ostatniej okazji do picia alkoholu, zaś 78,67% wskazało, że nigdy nie pije alkopopu.

Chłopcy najczęściej wskazywali ilość poniżej 0,5 litra (6,67%), natomiast dziewczęta najliczniej odpowiadały, że wypijają alkopop w ilości powyżej 1 litra do 2 litrów (10,00%).

Ilość spożytego alkopopu	Wilkowice	Śląskie	Polska
nigdy nie piję alkopopu	78,67% – 59 osób	86,0%	77,6%
ostatnim razem nie piłam/em alkopopu (piłam/em inny alkohol)	5,33% – 4 osoby	11,0%	14,3%
poniżej pół litra	6,67% – 5 osób	1,4%	3,9%
od 0,5 do 1 litra	5,33% – 4 osoby	0,9%	2,8%
powyżej 1 litra do 2 litrów	4,00% – 3 osoby	0,2%	0,8%
powyżej 2 litrów	0,00%	0,5%	0,7%

Tabela 16. Jaką ilość alkopopu wypijaś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?

Zgodnie z badaniami ESPAD 2015 o upiciu się można mówić, gdy nasilenie nietrzeźwości osiągnie poziom 7 i wyższy na skali dziesięciopunktowej. Jak się okazuje,

średnia nietrzeźwości w efekcie ostatniego picia alkoholu dla uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice wyniosła 3,79. W przypadku chłopców średnia ta osiągnęła 3,4, zaś dla dziewcząt była ona wyższa, to jest 4,37. Wynik ten daje podstawę do przyjęcia, iż stężenie alkoholu we krwi badanych podczas ostatniego picia alkoholu mogło wiązać się z zaburzeniami równowagi, pobudliwością, i gadatliwością.

Badani zostali również zapytani o to, czy zdarzyło im się tak silne upicie, że stracili kontrolę nad własnym zachowaniem. 82,67% uczniów twierdziło, że taka sytuacja nie miała nigdy miejsca. 17,33%, to jest osiem dziewcząt i pięciu chłopców, przyznało, że przytrafiło im się takie upicie w życiu, pod wpływem którego stracili kontrolę nad własnym zachowaniem.

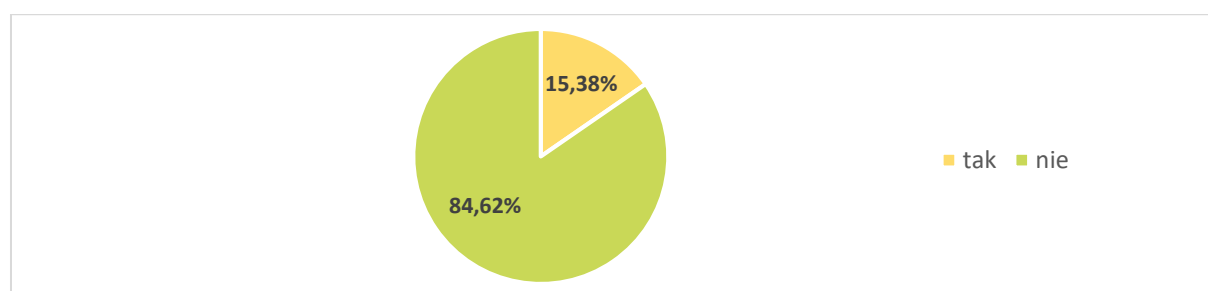
Spośród osób, które doświadczyły stanu silnego upojenia alkoholem 38,46% wskazało, iż miało to miejsce 30 dni przed badaniem. 69,23% badanych umiejscowiło takie zdarzenie w czasie 12 miesięcy przed badaniem.

Utrata kontroli nad własnym zachowaniem w wyniku spożycia alkoholu	Wilkowice	Śląskie	Polska
kiedykolwiek w życiu	17,33% – 13 osób	34,7%	36,9%
w czasie 12 miesięcy przed badaniem	69,23% – 9 osób	27,4%	27,6%
w czasie 30 dni przed badaniem	38,46% – 5 osób	10,6%	12,5%

Tabela 17. Silne upicie się, tzn. wypicie takiej ilości alkoholu, pod wpływem której doszło do utraty kontroli nad własnym zachowaniem

Narkotyki i dopalacze

Na pytanie odnośnie używania substancji psychoaktywnych takich, jak narkotyki i leki 15,38%, to jest 18 osób, odpowiedziało twierdząco. Było to 18,46% chłopców i 11,54% dziewcząt. Pozostałe 84,62% zaprzeczyło eksperymentowaniu z tego typu substancjami.

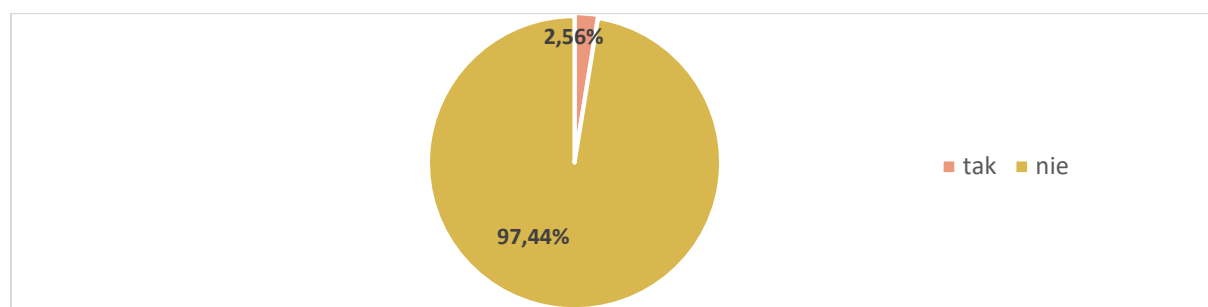

Wykres 82. Czy kiedykolwiek używałaś/eś substancji psychoaktywnych (narkotyków, leków)?

Osoby zażywające substancje psychoaktywne najczęściej deklarowały, że brały marihuanę lub haszysz (83,33%). Co więcej, substancje te były używane przez 72,22% badanych w czasie ostatnich 12 miesięcy oraz przez 44,44% badanych 30 dni przed badaniem. Oprócz tego, w gronie chłopców deklarujących kontakt z narkotykami pojawiły się pojedyncze deklaracje potwierdzające używanie wszystkich innych odmian narkotyków wymienionych w kwestionariuszu ankiety. Z kolei w gronie dziewcząt oprócz marihuany badane przyznały się do zażywania leków przeciwbólowych w nadmiernej ilości oraz picia alkoholu razem z tabletkami.

Kilkoro uczniów przyznało, że zażywało leki uspakajające i nasenne z przepisu lekarza (44,44%) oraz leki przeciwbólne w nadmiernej ilości (38,89%).

Ponadto z przeprowadzonych badań wśród uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice dowiedzieliśmy się, że 2,56% (2 dziewczęta i 1 chłopiec) miało do czynienia z nowymi substancjami psychoaktywnymi, to jest dopalaczami.

Wykres 83. Czy używałeś dopalaczy?

Dostępność substancji psychoaktywnych

Na zakończenie badań, ankietowani zostali poproszeni o oszacowanie dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych na skali odpowiedzi wyznaczonej przez dwie skrajne możliwości: „Niemożliwe” oraz „Bardzo łatwe”. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice.

Substancje psychoaktywne	Nie-możliwe	Bardzo trudne	Dosyć trudne	Dosyć łatwe	Bardzo łatwe	Nie wiem
papierosy	3,42%	1,71%	3,42%	30,77%	47,01%	13,68%
piwo	4,27%	1,71%	7,69%	27,35%	46,15%	12,82%
cydr	5,98%	5,98%	6,84%	12,82%	25,64%	42,74%
alcopops	8,55%	4,27%	3,42%	11,97%	14,53%	57,26%

wino	5,98%	0,85%	9,40%	31,62%	34,19%	17,95%
wódka	5,98%	5,98%	12,82%	23,08%	38,46%	13,68%
marihuana lub haszysz	9,40%	10,26%	18,80%	18,80%	11,11%	31,62%
amfetamina	11,97%	15,38%	14,53%	7,69%	7,69%	42,74%
metamfetamina	11,97%	17,95%	10,26%	5,98%	8,55%	45,30%
leki uspokajające lub nasenne	8,55%	4,27%	5,13%	15,38%	37,61%	29,06%
ecstasy	8,55%	10,26%	9,40%	6,84%	10,26%	54,70%
kokaina	10,26%	18,80%	11,11%	5,13%	10,26%	44,44%
crack	9,40%	17,09%	11,11%	4,27%	6,84%	51,28%
heroina	11,11%	17,95%	12,82%	5,13%	7,69%	45,30%
dopalacze	10,26%	11,97%	12,82%	10,26%	10,26%	44,44%

Tabela 18. Ocena dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych

Z napojów alkoholowych, w opinii badanych uczniów, bardzo łatwo jest pozyskać piwo (46,15%), wódkę (38,46%) i wino (34,19%). Z kolei cydr i alcopops okazały się być substancjami, o których dostępności nie wiedziało zbyt wielu badanych (odpowiednio 42,74% i 57,26% uczniów). Warto dodać, iż łącznie 14,53% uczniów uznało cydr i alcopops za niemożliwe do zdobycia. Natomiast 40,17% stwierdziło, że stosunkowo bardzo łatwo byłoby im uzyskać dostęp do cydru i alcopopsu, gdyby tego chcieli. Taką deklarację złożyło odpowiednio 25,64% i 14,53% uczniów. Niemniej jednak, z przeprowadzonych badań wynika, iż respondentom od napojów alkoholowych jeszcze łatwiej byłoby pozyskać wyroby tytoniowe (47,01%).

Zdaniem uczniów dostęp do różnych substancji nielegalnych na ogół jest trudny, wręcz niemożliwy. Stąd też odsetki badanych postrzegających te substancje jako bardzo łatwe do zdobycia wahały się od 8,55% w przypadku ecstasy do 11,97% w przypadku amfetaminy i metamfetaminy. Niemniej jednak, na tle różnorodnych narkotyków, to marihuana i haszysz byłyby stosunkowo najłatwiejsze do zdobycia dla 11,11% badanych. Prócz tego, w przypadku substancji nielegalnych należy także zwrócić uwagę na wysokie odsetki badanych, którzy nie potrafili oszacować swoich możliwości w zakresie dostępu do nich. Najwięcej badanych miało trudności z oceną dostępu do ecstasy (54,70%) i cracku (51,28%).

Natomiast, jeśli chodzi o leki uspokajające i nasenne, to zdaniem 37,61% badanych bardzo łatwo byłoby im je pozyskać, zaś 8,55% postrzegало to za trudne zadanie.

Analiza danych dotyczących postaw uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowice wobec substancji psychoaktywnych pokazuje, że 35,90% uczniów nie odbyło inicjacji alkoholowej, a tym samym próbę spożywania alkoholu ma za sobą ponad połowa badanych, to jest 64,10%. Co więcej, czas ostatnich 12 miesięcy przed badaniem był najczęściej wskazywanym momentem jego ostatniego spożywania.

Z uzyskanych danych również dowiadujemy się, że piwo i wódka są najczęściej spożywanymi alkoholami przez badaną młodzież w wieku 15-16 lat. Co więcej, ilość od 0,5 do 1 litra (28,00%) w przypadku piwa oraz powyżej 250 ml (22,67%) w przypadku wódki to najczęściej wskazywane miary spożycia tych napojów wysokowych. Natomiast alcopops oraz cydr to alkohole, które są najmniej preferowane przez uczniów. Dobrym sygnałem jest wynik, iż 64,10% uczniów mających za sobą inicjację alkoholową nigdy nie zdarzyło się tak silne upicie, aby stracili kontrolę nad własnym zachowaniem.

Ponadto z przeprowadzonej analizy odczytujemy, iż większość badanych uczniów (84,62%) nie zażywała takich substancji psychoaktywnych, jak narkotyki czy leki. Kontakt z tego rodzaju substancjami zadeklarowało 15,38% uczniów.

Natomiast odpowiedzi dotyczące dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych pozwalają stwierdzić, iż napoje alkoholowe (piwo, wódka i wino), papierosy oraz leki uspokajające lub nasenne są stosunkowo łatwo dostępne w środowisku badanych uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z terenu gminy Wilkowice.

CZĘŚĆ VI: Problemy społeczne w świadomości sprzedawców napojów alkoholowych

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 18 sprzedawców w punktach sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych na terenie gminy Wilkowice.

Cel badania

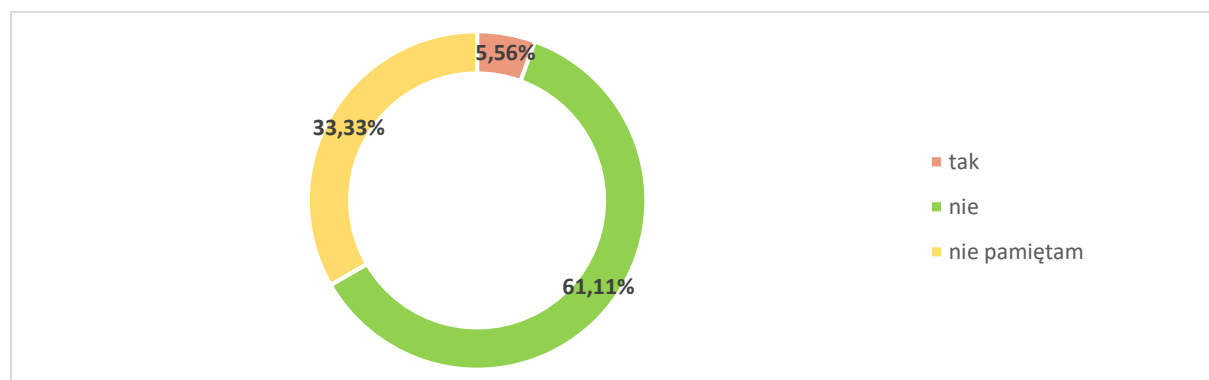
Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w punktach sprzedaży alkoholu w gminie Wilkowice miał na celu analizę postawy sprzedawców względem takich zagadnień, jak:

1. sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim;
2. sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym;
3. spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży;
4. awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

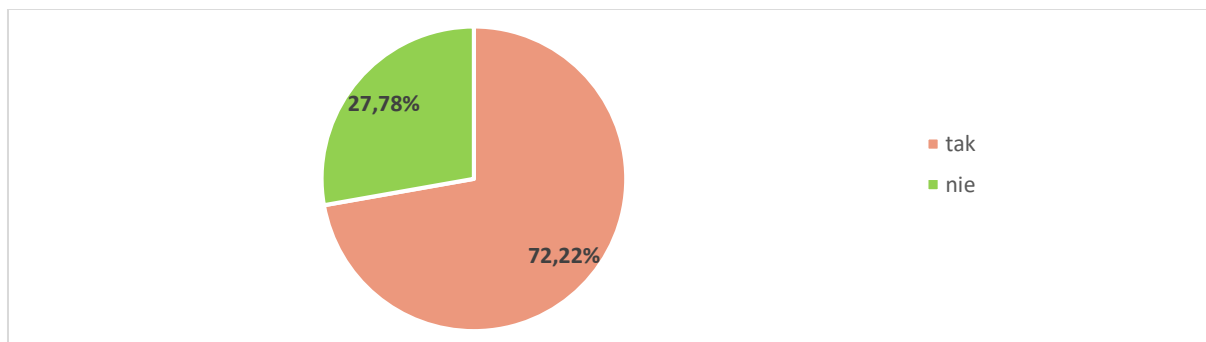
Pierwsza część kwestionariusza ankiety dostarczyła informacji na temat spożywania alkoholu i zakłócania porządku w obrębie sklepu.

Niemal wszyscy badani zadeklarowali, iż do tej pory nie spotkali się ze spożywaniem alkoholu na terenie punktów sprzedaży (94,44%). Z kolei jeden z badanych sprzedawców (5,56%) zaznaczył, iż do spożywania alkoholu w obrębie sklepu dochodzi raz lub dwa razy w miesiącu. Co więcej, ten również jeden badany (5,56%) był świadkiem nieprzyjemnego zajścia związanego ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. Pozostałe 61,11% ankietowanych sprzedawców udzieliło odpowiedzi, iż nie dochodzi do takich incydentów, a 33,33% przyznało, że nie pamięta, czy tego typu zdarzenia miały miejsce.

Wykres 84. Czy kiedykolwiek zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu?

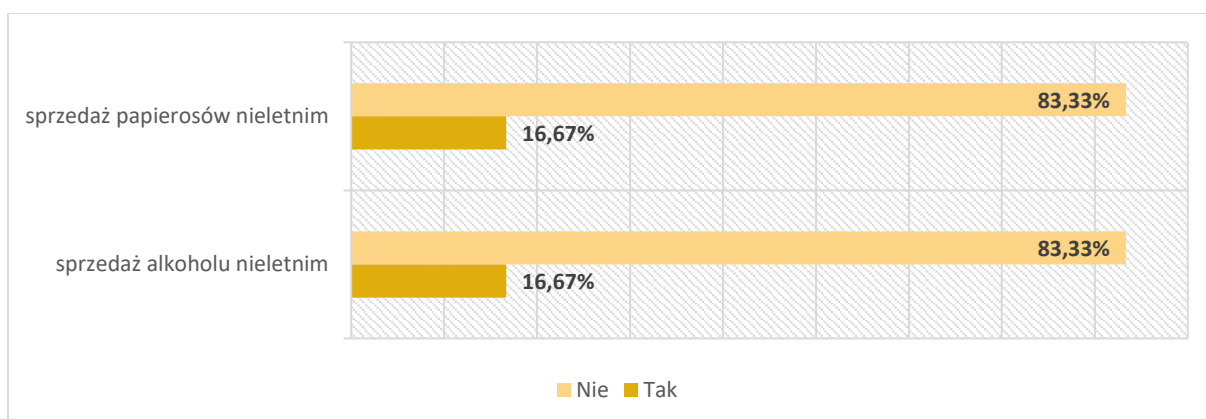
Gdy zapytaliśmy sprzedawców o to, czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu, dowiedzieliśmy się, iż tego typu sytuacje są w zasadzie na porządku dziennym, bowiem z próbą zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe spotkało się 72,22% sprzedawców. Stąd ważne jest, iż wszyscy sprzedawcy (100,00%) zgodzili się ze z tym, że sprzedaż alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej jest jak najbardziej niestosowna, w związku z czym nie zdarzyło im się także sprzedać napoju wysokokawowego osobie nietrzeźwej.

Wykres 85. Czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu?

W drugiej części kwestionariusza ankiety zbadaliśmy dostępność nieletnich do alkoholu i tytoniu oraz częstotliwości prób zakupu poszczególnych substancji legalnych.

Na początek zapytaliśmy sprzedawców o to, czy znają przypadki sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim. Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku niemal wszyscy ankietowani sprzedawcy (83,33%) zadeklarowali, iż nie posiadają wiedzy na ten temat. Z drugiej strony dwóch badany sprzedawców (16,67%) zaznaczyło, iż znają przypadki sprzedaży papierosów i alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.

Wykres 86. Czy zna Pan/Pani przypadki sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim?

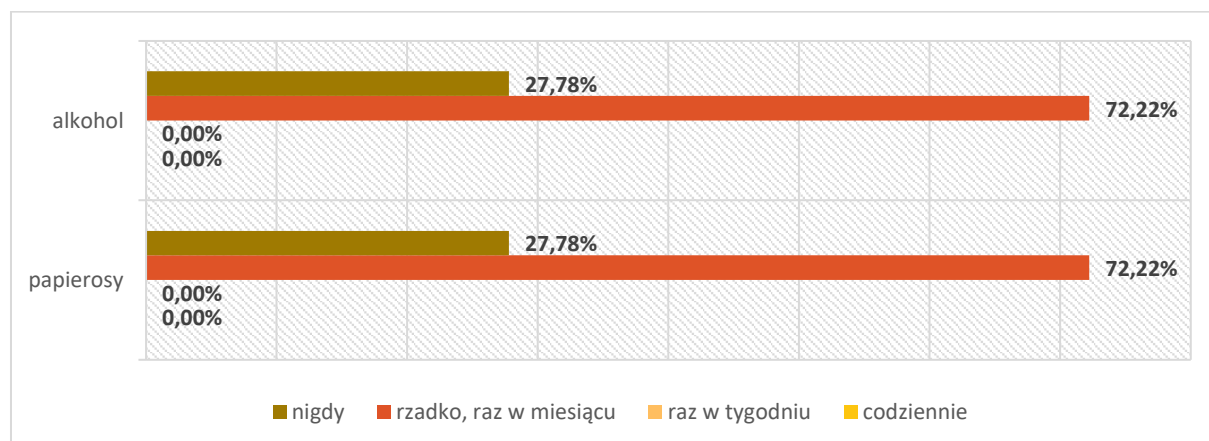
Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim w Polsce jest dość powszechne. Należy zatem w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu”

uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 18 lutego 2000 roku, gdzie wyraźnie zaznaczono, iż: „Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić”¹⁷.

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe, w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów, mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

W związku z powyższym, spytaliśmy sprzedawców o to, czy kiedykolwiek zdarzyło im się sprzedać papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia. Żaden z ankietowanych nie przyznał się do takiego czynu.

W badaniu nie zabrakło również pytania odnośnie tego, jak często nieletni podejmują próbę zakupu napojów alkoholowych oraz tytoniu. W przypadku alkoholu 72,22% badanych zadeklarowało, iż taka sytuacja zdarza się rzadko. Pozostałe 27,78% nie spotkało się bezpośrednio z taką sytuacją. Natomiast, jeśli chodzi o zakup papierosów rozkład odpowiedzi był identyczny w porównaniu z napojami alkoholowymi.

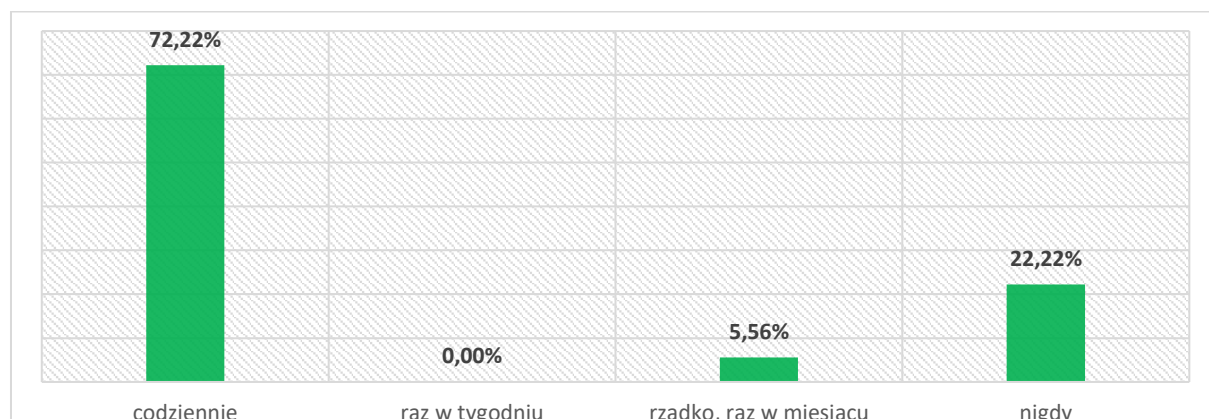

Wykres 87. Jak często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu napojów alkoholowych/papierosów?

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości podejmowanych prób zakupu napojów energetyzujących przez osoby niepełnoletnie. Wyniki ankiety świadczą o tym, że napoje te są bardzo popularne wśród młodych osób. 72,22% sprzedawców zadeklarowało, iż każdego dnia są świadkiem próby zakupu tego rodzaju napoju bezalkoholowego przez nieletnich, a 5,56% zaznaczyło spotkanie się z tą sytuacją raz w miesiącu. Pozostałe 22,22% twierdziło, iż

¹⁷ Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000r.

nigdy nie zdarzyło im się obsługiwać osobę poniżej 18 roku życia próbującą zakupić napój energetyzujący.

Wykres 88. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić napoje energetyzujące?

Ponadto zapytaliśmy sprzedawców jak często spotykają się z próbą zakupu leków przez osoby niepełnoletnie. Większość sprzedawców, to jest 83,33%, zaznaczyła, że nie spotyka się z taką sytuacją. Niemniej jednak, 16,67% odpowiedziało, że raz na miesiąc odnotowuje próby zakupu leków sprzedawanych bez recepty przez osoby poniżej 18 roku życia.

Dodatkowo zadaliśmy pytanie jak często sprzedawcy spotykają się z próbą zakupu piwa 0% przez osoby poniżej 18 roku życia. Ponad połowa ankietowanych (55,56%) zaznaczyła, że takie sytuacje zdarzają się rzadko, raz w miesiącu. Natomiast 11,11% sprzedawców jest świadkiem takich prób raz w tygodniu, a 5,56% nawet codziennie. 27,78% deklaruje, że takie sytuacje nie miały nigdy miejsca.

Na zakończenie zapytaliśmy badanych, czy proszą o Dowód Osobisty potwierdzający pełnoletność klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletności.

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, w której wyraźnie zaznaczono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletniości osoby próbującej zakupić napoje alkoholowe lub wyroby tytoniowe, sprzedający uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia grozi konsekwencjami w postaci grzywny i utraty zezwolenia.

Wszyscy zapytani sprzedawcy zadeklarowali, że w przypadku wątpliwości zawsze proszą o pokazanie dokumentu tożsamości potwierdzającego wiek. Ogólna tendencja

wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.

Wyżej zaprezentowane wyniki przedstawiają opinię sprzedawców napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych z gminy Wilkowice na temat obecności osób nietrzeźwych w obrębie sklepu oraz dostępu nieletnich do substancji legalnych.

Z deklaracji 94,44% ankietowanych wynika, iż nieobecne jest zjawisko spożywania napojów alkoholowych na terenie punktów sprzedaży. Oprócz tego, w opinii 61,11% sprzedawców nie zdarzają się też nieprzyjemne zajścia związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu.

W dalszej części badania, kiedy zapytaliśmy, czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu, uzyskaliśmy informację, że jest to bardzo nagminna sytuacja. Taką deklarację złożyło 72,22% ankietowanych sprzedawców. Wobec tego, dobrym sygnałem jest wynik mówiący o tym, że dla wszystkich ankietowanych sprzedanie napoju procentowego osobie nietrzeźwej jest niestosowne.

Z powyższych danych ponadto odczytujemy, iż sprzedawcy w zasadzie nie znają przypadków sprzedaży nieletnim alkoholu i wyrobów tytoniowych (z taką sytuacją spotkało się 16,67% sprzedawców). Co ważniejsze, z deklaracji ankietowanych sprzedawców wynika, iż żaden z nich nie sprzedaje papierosów lub alkoholu osobie, na temat której posiada wiedzę, że jest niepełnoletnia.

CZĘŚĆ VII: Podsumowanie – diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Problem alkoholizmu w świadomości dorosłych mieszkańców i sprzedawców napojów alkoholowych

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO ALKOHOLIZMU W ŚRODOWISKU LOKALNYM:

- Przyjętą miarą ważności różnych problemów społecznych był odsetek respondentów wskazujących dany problem jako bardzo istotny oraz istotny.
- W opinii 23,00% ankietowanych mieszkańców istotnym problemem społecznym w ich środowisku lokalnym jest alkoholizm.
- 41,00% badanych mieszkańców jest zdania, że osoby spożywające alkohol na terenie gminy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnej.
- 72,22% badanych sprzedawców spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe.
- 36,00% ankietowanych mieszkańców twierdzi, że zna osoby, którym zdarza się nadużywać alkoholu.
- 84,00% badanych mieszkańców jest zdania, że spożywanie alkoholu w miejscach publicznych w ciągu ostatnich 10 lat stało się zjawiskiem rzadszym.
- 40,00% ankietowanych mieszkańców stwierdza, że spożywanie alkoholu przez osoby dorosłe oraz nieletnie na przestrzeni ostatnich 10 lat jest widokiem coraz rzadszym.
- 16,67% badanych sprzedawców zna przypadki sprzedaży alkoholu nieletnim.
- 72,22% ankietowanych sprzedawców rzadko, raz w miesiącu spotyka się z próbami zakupu alkoholu przez osoby poniżej 18 roku życia.

B. POSTAWY WOBEC ALKOHOLU:

- 15,00% badanych mieszkańców deklaruje abstynencję.
- Zdecydowana większość badanych mieszkańców, to jest 78,00%, pije alkohol tylko okazjonalnie.
- Choć 66,00% badanych mieszkańców twierdzi, że alkohol zawarty w piwie lub winie jest tak samo szkodliwy, jak ten zawarty w wódce, to jednak 19,00% jest zdania, że alkohol może mieć charakter odstresowujący, w zależności od sytuacji.

- 54,00% ankietowanych mieszkańców uważa, że żeby uzależnić się trzeba spożywać napoje alkoholowe codziennie.
- Wszyscy ankietowani sprzedawcy (100,00%) uznają sprzedaż alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej za niestosowną.
- Żadnemu ze sprzedawców nie zdarzyło się sprzedać napojów alkoholowych oraz papierosów osobie niepełnoletniej.

Wnioski i rekomendacje

Wyniki badania wskazują, że w opinii 23,00% przebadanych mieszkańców istotnym problemem społecznym w środowisku lokalnym jest alkoholizm. Zatem zasadne jest podejmowanie działań w celu eliminowania potencjalnych zagrożeń związanych z nadużywaniem alkoholu na terenie gminy takich jak m.in.:

- Kontrole punktów sprzedaży alkoholu w zakresie przestrzegania i zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim i nietrzeźwym.
- Prowadzenie szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych z asertywnych technik odmowy sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim i nietrzeźwym.
- Zwiększenie poziomu egzekwowania prawa w zakresie spożywania alkoholu w miejscach publicznych.
- Tworzenie programów pomocowych dla osób zagrożonych marginalizacją.
- Wdrożenie działań profilaktycznych mających na celu uświadamianie mieszkańcom, w jaki sposób radzić sobie ze stresem oraz przeciwdziałających mitom i stereotypom dotyczącym alkoholu jako metody na stres i zły nastrój.
- Zwiększanie społecznej świadomości na temat konsekwencji używania alkoholu dla zdrowia na przykład poprzez ulotki informacyjne.

Problem narkomanii w świadomości dorosłych mieszkańców

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO NARKOMANII W ŚRODOWISKU LOKALNYM:

- Przyjętą miarą ważności różnych problemów społecznych był odsetek respondentów wskazujących dany problem jako bardzo istotny oraz istotny.

- W opinii 6,00% przebadanych mieszkańców, narkomania jest ważnym problemem społecznym w ich środowisku lokalnym.
- 12,00% badanych mieszkańców wie, gdzie można nabyć narkotyki.
- 8,00% badanych mieszkańców zna mniej niż 5 osób, które według nich zażywają narkotyki.

B. POSTAWY WOBEC NARKOTYKÓW:

- 83,00% ankietowanych mieszkańców jest zdania, że dopalacze są równie szkodliwe, co narkotyki.
- Niemal wszyscy badani mieszkańcy (95,00%) są zgodni w ocenie, że narkotyki nie są dobrym sposobem na radzenie sobie w sytuacjach kryzysowych.

Wnioski i rekomendacje

Badania zrealizowane wśród mieszkańców pozwoliły stwierdzić, iż problem uzależnienia od narkotyków jako niekorzystne zjawisko uwidacznia się w gminie Wilkowice. Zatem, aby uniknąć rozpowszechnienia się tego problemu, zasadne jest podejmowanie takich działań, jak:

- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie przeciwdziałania narkomanii.
- Realizowanie lokalnych kampanii społecznych na temat działania substancji psychoaktywnych.
- Rozpowszechnianie rzetelnych informacji na temat substancji odurzających i ich szkodliwości poprzez lokalną prasę, tablice informacyjne, media.
- Promowanie wśród społeczności lokalnej zdrowego stylu życia.
- Zapewnienie dostępu do materiałów edukacyjnych z zakresu profilaktyki narkotykowej.

Problem nikotynowy w świadomości dorosłych mieszkańców i sprzedawców wyrobów tytoniowych

Główne wyniki badania

A. POSTAWY WOBEC WYROBÓW TYTONIOWYCH:

- Prawie jedna trzecia ankietowanych mieszkańców, to jest 31,00%, pali papierosy.

- Do nałogowego palenia przyznaje się 32,26% badanych mieszkańców.
- Spośród palących respondentów ponad jedna trzecia (6,45%) uważa, że palenie papierosów nie szkodzi ich zdrowiu.
- 35,48% ankietowanych mieszkańców przyznaje, że pali papierosy przy dzieciach.
- W grupie wszystkich badanych mieszkańców 45,00% jest zdania, iż palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne.
- 27,78% sprzedawców ma do czynienia z próbami zakupu papierosów przez nieletnich raz w miesiącu.
- Wszyscy badani sprzedawcy (100,00%) zaprzeczają, aby sprzedawali papierosy osobie, o której wiedzą, że jest niepełnoletnia.

Wnioski i rekomendacje

Wyniki badania przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców gminy Wilkowice zwracają uwagę na problem uzależnienia od nikotyny i jednocześnie wskazują na podjęcie między innymi takich działań, jak:

- Realizowanie programów podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych konsekwencji nadużywania papierosów.
- Prowadzenie edukacji społecznej na temat szkodliwości wdychania dymu tytoniowego przez osoby niepalące.
- Wzmacnianie motywacji do rzucenia palenia poprzez organizowanie spotkań z osobami, które poradziły sobie z problemem uzależnień.
- Kontrolowanie punktów sprzedaży wyrobów tytoniowych w zakresie przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Główne wyniki badania

A. POSTAWY WOBEC ALKOHOLU:

- Ponad połowa (45,32%) badanych uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych nie interesuje się pozyskaniem alkoholu.

- W ocenie 43,32% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych dostęp do alkoholu, gdy nie ma się ukończonych 18 lat, jest w zasadzie łatwy.
- Wraz z wiekiem zwiększyła się dwukrotnie liczba znajomych pijących alkohol. 38,92% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 81,57% uczniów z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol.
- Procent uczniów pijących alkohol również wzrasta wraz z wiekiem. Wśród uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych, 10,34% badanych spróbowało alkohol przynajmniej raz w życiu, a wśród ankietowanych uczniów z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych 53,92%.

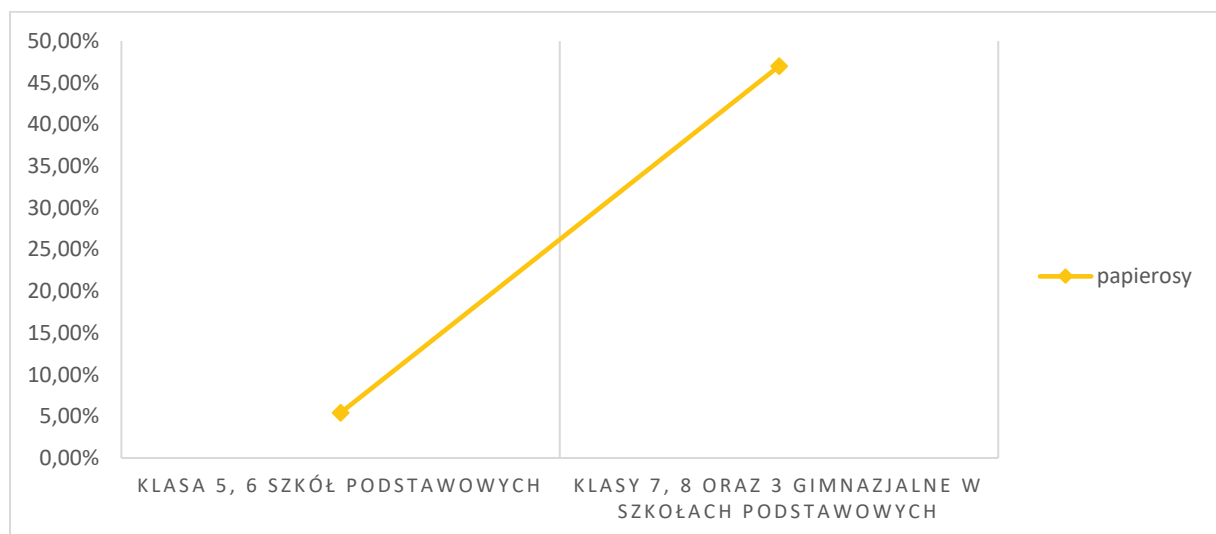
Wykres 89. Używanie alkoholu kiedykolwiek w życiu przez badanych uczniów szkół podstawowych

- Wśród okoliczności pierwszorazowego spożycia alkoholu, uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych najczęściej wskazują wakacje i imprezy okolicznościowe.
- Spośród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych mających za sobą inicjację alkoholową, 29,06% piło alkohol za namową osób trzecich.
- 41,03% uczniów z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych sięga po alkohol kilka razy w roku, głównie dla towarzystwa.
- W grupie uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych mających za sobą inicjację alkoholową, 46,67% spożywało alkohol w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.
- Piwo (62,67%) i wódka (45,34%) to najczęściej spożywane alkohole przez badaną młodzież w wieku 15-16 lat.

- 83,74% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 92,63% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna konsekwencje zdrowotne picia alkoholu.

B. POSTAWY WOBEC PALENIA TYTONIU:

- Wraz z wiekiem zmienia się postrzeganie swoich możliwości w dostępie do papierosów. O ile łącznie 36,45% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych uważa papierosy za towar trudno dostępny, o tyle 51,61% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych twierdzi, że pozyskanie papierosów jest łatwym zadaniem.
- Badani uczniowie otaczają się sporą liczbą osób palących. 47,78% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 88,02% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy.
- Inicjację nikotynową odbyło 5,42% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 47,00% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych.

Wykres 90. Kontakt z papierosami wśród młodzieży szkolnej

- 44,44% badanych uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych przyznaje, że pierwszego papierosa zapalono za namową znajomych.
- W grupie uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych palących tradycyjne papierosy, 28,57% wypaliło 40 sztuk i więcej.
- 76,92% uczniów palących e-papierosa jest zdania, iż są one mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy.

- 83,74% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 97,24% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna ogólne, bądź szczegółowe skutki palenia tytoniu.

C. POSTAWY WOBEC NARKOTYKÓW:

- Relatywnie wysokie odsetki badanych uczniów z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych wybierających odpowiedź „Nie wiem” przy ocenie dostępu do narkotyków sygnalizują, iż wielu badanych nie interesuje się pozyskiwaniem takich substancji.
- Ponad połowa (72,35%) uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych nie wie, gdzie można kupić narkotyki.
- 6,90% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 46,54% uczniów z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna osoby zażywające narkotyki.
- Do odbycia inicjacji narkotykowej przyznało się 12,90% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych. Najczęściej wskazywanymi narkotykami była marihuana.
- 81,28% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 91,71% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków.
- 79,31% uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i 90,32% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna konsekwencje prawne posiadania narkotyków.

D. NOWE SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE:

- Łącznie 24,79% badanych uczniów z klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych postrzega dopalacze jako towar stosunkowo trudno dostępny.
- 87,56% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych nie wie, gdzie i u kogo można kupić dopalacze.
- 15,21% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych twierdzi, że zna w swoim środowisku osoby, które zażywają dopalacze.
- Niemal wszyscy badani uczniowie, to jest 97,24%, z klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zadeklarowali, że nigdy nie używali dopalaczy.

- 64,52% przebadanych uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych postrzega dopalacze jako realne zagrożenie.
- Blisko 85,71% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych zna ogólne lub szczegółowe konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy.

Wnioski i rekomendacje

Zrealizowane badania wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Wilkowice ukazały zróżnicowane postawy względem alkoholu, a w szczególności pod względem odbycia inicjacji alkoholowej oraz oceny dostępności do tego typu substancji. Ponadto otrzymane wyniki uwidaczniające zależność pomiędzy wiekiem a znajomością osób zażywających różnego rodzaju substancje psychoaktywne wskazują na zasadność podjęcia działań w zakresie:

- Prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szkołach na temat zdrowotnych, psychologicznych, a także społecznych konsekwencji nadużywania substancji psychoaktywnych.
- Wychowania do odpowiedzialności za własne postępowanie w kontekście podejmowania decyzji związanych z piciem alkoholu i zażywaniem narkotyków.
- Rozpowszechnienia sposobów funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy substancji psychoaktywnych.
- Rozwijania kompetencji społecznych, a w szczególności uczenie asertywnego odmawiania w przypadku, gdy ktoś proponuje sięgnięcie po używkę.
- Ułatwienia dostępności do programów edukacyjnych dla młodzieży dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych i tym samym promujących zdrowy tryb życia.
- Realizacji warsztatów dla nauczycieli i wychowawców z zakresu tworzenia, realizacji, monitoringu i ewaluacji programów profilaktycznych.
- Uruchamiania programów edukacyjnych zaadresowanych do rodziców/prawnych opiekunów w celu zaangażowanie ich w oddziaływania profilaktyczne wobec swoich dzieci.
- Promowanie wydarzeń kulturalnych i społecznych o charakterze bezalkoholowym oraz bezalkoholowe i aktywne spędzanie wolnego czasu.

Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Główne wyniki badania

A. ZJAWISKO PRZEMOCY W ŚRODOWISKU SZKOLNYM:

- Uczniowie klas 5, 6 szkół podstawowych (68,97%) bardzo dobrze i raczej dobrze oceniają swoje samopoczucie w szkole, zaś uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych (37,79%) na ogół przyznają, że w szkole czują się raczej dobrze.
- Do wagarowania w gronie uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych przyznaje się 6,90% ankietowanych, natomiast w grupie uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych jest to już 29,02% badanych.
- Z reguły badani uczniowie z klas 5, 6 szkół podstawowych (52,71%) i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych (50,69%) w szkołach podstawowych zachowują się w szkole dobrze.
- Zdaniem 96,55% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 88,88% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa.
- 32,02% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 32,73% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych przyznaje, że jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów stosunkowo rzadko, to jest raz na pół roku.
- Z przejawami przemocy poza szkołą spotyka się 28,08% badanych uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 24,42% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych.
- Najczęstszym rodzajem przemocy, z którymi spotykają się uczniowie w obu grupach badawczych jest przemoc psychiczna, do której zalicza się między innymi poniżanie, wyzywanie i używanie wulgarnych epitetów.

Zjawisko przemocy	Uczniowie II etap edukacji	Uczniowie III etap edukacji
złośliwe smsy, wpisy przez komunikatory	60,59%	59,91%
publikowanie w Internecie obraźliwych informacji	36,45%	45,16%
publikowanie amatorskich filmów video	24,63%	45,16%

poniżanie	55,67%	65,44%
zastraszanie	22,17%	33,64%
ośmieszanie, wulgaryzmy	48,77%	77,88%
szantaż	21,18%	28,11%
pobicie	26,60%	47,47%
wyzywiska	42,86%	81,57%
groźby	35,96%	56,22%

Tabela 19. Znajomość przypadków przemocy w szkole badanych uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych

- Przynajmniej jednej z przedstawionych w tabeli form przemocy doświadczyło 46,80% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 50,69% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych.
- Deklaracje badanych uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych dają podstawę do przyjęcia, iż przemoc rówieśnicza ma charakter homogeniczny ze względu na płeć. Innymi słowy, jeśli sprawcą przemocy był chłopiec, to najczęściej ofiarą też jest chłopiec.
- 45,32% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 49,31% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych nie wie, jakie instytucje zajmują się pomocą osobom doświadczającym przemocy.
- Ponad połowa badanych uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych (63,05%) i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych (53,92%) w sytuacji zetknięcia się z przemocą rówieśniczą zawiadomi pracowników szkoły, to jest wychowawcę, dyrektora, pedagoga lub psychologa.

B. ZJAWISKO CYBERPRZEMOCY:

- Badani uczniowie klas 5, 6 szkół podstawowych (99,51%) i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych (99,54%) w zdecydowanej większości posiadają swój komputer, telefon lub tablet.
- Najczęściej badani chłopcy z klas 5, 6 szkół podstawowych (60,11%) przejmują się cyberprzemocą i szukają pomocy, natomiast uczniowie klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych (57,26%) pozostają obojętni wobec krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych.
- Wraz z wiekiem badanych uczniów nasila się skala zjawiska cyberprzemocy. 32,02% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 57,14% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych twierdzi, że wykonano im zdjęcie wbrew ich woli.
- 34,98% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 55,76% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych deklaruje okazjonalne zawieranie znajomości przez Internet.
- 54,68% uczniów klas 5, 6 szkół podstawowych i 56,22% uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych nie posiada wiedzy na temat organizacji i serwisów internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą.

Wnioski i rekomendacje

Problem przemocy i agresji rówieśniczej znajduje swoje potwierdzenie w wynikach omawianych badań na terenie gminy Wilkowice. Stąd z perspektywy profilaktyki koniecznym wydaje się:

- Realizowanie projektów profilaktycznych dotyczących agresji i przemocy rówieśniczej, a także nowych form przemocy z wykorzystaniem urządzeń cyfrowych.
- Informowanie, szkolenie i podnoszenie świadomości dzieci i ich rodziców na temat zagrożeń wynikających z nieodpowiedniego wykorzystania Internetu.
- Organizowanie zajęć psychoedukacyjnych dla osób będących ofiarami różnych form przemocy w celu przekazywania wiedzy na temat sposobów skutecznego radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych bez użycia przemocy.

- Prowadzenie programów profilaktycznych zwracających uwagę na rolę osoby krzywdzącej i tego, jak bardzo silnie jej działanie może wpłynąć na psychikę ofiary, szczególnie w tak młodym wieku.
- Prowadzenia programów profilaktycznych wspierających rozwój osobowości i zdolności interpersonalnych młodych ludzi.
- Kształtowanie pozytywnych relacji międzyludzkich i pogłębiania umiejętności interpersonalnych, szczególnie w zakresie bezprzemocowej komunikacji.
- Opracowywanie programów kształtujących wrażliwość uczniów w odniesieniu do doświadczania przemocy cyfrowej.
- Ułatwianie dostępności do informacji z zakresu niebezpieczeństwa, jakim jest zawieranie nowych znajomości w Internecie.
- Przekazywanie informacji odnośnie organizacji i serwisów internetowych, które pomagają w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą.
- Ułatwianie dostępności do informacji na temat instytucji zajmujących się pomocą osobom dotkniętym problemem przemocy.

BIBLIOGRAFIA

Spis publikacji

1. CBOS, Młodzież 2016, 2016, <http://www.cinn.gov.pl/portal?id=166545>, dostęp: 12.04.2019, 14.04.2019.
2. Charzyńska K., Sierostawski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie śląskim w 2015r., s. 1-160, <http://rops-katowice.pl/wp-content/uploads/2015/05/2016.08.16-raport.pdf>, dostęp: 14.04.2019.
3. Dz. U. z 2010 r., Nr 125, poz. 842
4. Gajos-Kaniewska D., NIK: Polska przegrywa walkę z dopalaczami, 2017, <https://www.rp.pl/Zdrowie/306039953-NIK-Polska-przegrywa-walke-z-dopalaczami.html>, dostęp: 14.04.2019.
5. Gdaniec T., W Polsce jest ponad 100 tys. osób uzależnionych od narkotyków, <https://wiadomosci.wp.pl/w-polsce-jest-ponad-100-tys-osob-uzalezniionych-od-narkotykow-6027418525160065a>, dostęp: 12.04.2019, 14.04.2019
6. Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i AlkoholU uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000r.
7. Przewłocka J., Bezpieczeństwo uczniów i klimat społeczny w polskich szkołach, 2015, <http://www.ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/525-przemoc-w-polskiej-szkole>, dostęp: 14.04.2019.
8. RARHA, Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the UE, 2016, <http://www.parpa.pl/images/file/Comparative%20monitoring%20of%20alcohol%20epidemiology%20across%20the%20EU.pdf>, dostęp: 12.04.2019, 14.04.2019.
9. Sierostawski J., Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015r., s. 1-120, <http://www.parpa.pl/images/file/Raport%20ESPAD%202015.pdf>, dostęp: 12.04.2019, 14.04.2019.
10. Tracz-Dral J. Agresja i przemoc w szkołach, 2012, https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/34/plik/ot-613_2.pdf, dostęp: 12.04.2019, 14.04.2019.
11. Trząsalska A. i in., Raport z ogólnopolskiego badania ankietowego na temat postaw wobec palenia tytoniu, 2017, <https://gis.gov.pl/wp->

<content/uploads/2018/04/Postawy-Polak%C3%B3w-do-palenia-tytoniu-Raport-2017.pdf>, dostęp: 12.04.2019.

Źródła internetowe

1. <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica>
2. <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica>
3. <http://www.parpa.pl/index.php/badania-i-informacje-statystyczne/statystyki>
4. <https://www.newsweek.pl/polska/dopalacze-w-polsce-narkotyki-syntetyczne-konopie-uzaleznienie/e7pnhp8>

Spis wykresów

Wykres 1. Podział mieszkańców gminy Wilkowice ze względu na płeć	8
Wykres 2. Liczba mieszkańców gminy Wilkowice w latach 2010-2017	9
Wykres 3. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym	9
Wykres 4. Mobilne i niemobilne grupy w wieku produkcyjnym	10
Wykres 5. Bezrobotni zarejestrowani według płci	10
Wykres 6. Struktura próby badawczej z podziałem na płeć.....	24
Wykres 7. Czy osoby spożywające alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w środowisku lokalnym?	26
Wykres 8. Czy zna Pan/Pani w swoim środowisku osoby nadużywające alkohol?	27
Wykres 10. Jak często spożywa Pan/Pani napoje alkoholowe?	29
Wykres 12. Jaki rodzaj alkoholu spożywasz najczęściej?	29
Wykres 13. Czy alkohol zawarty w piwie i winie jest mniej groźny od tego zawartego w wódce?	30
Wykres 14. Jak często trzeba spożywać napoje alkoholowe, żeby się od nich uzależnić?	31
Wykres 15. Czy zna Pan/Pani w swoim otoczeniu osoby, które zażywają narkotyki?	32
Wykres 16. Czy wie Pan/Pani, gdzie można zdobyć narkotyki?	32
Wykres 17. Jakie w Pana/Pani opinii jest najpoważniejsze źródło występowania przemocy w rodzinie?	34
Wykres 18. Czy uważa Pan/Pani, że rodzic może uderzyć swoje dziecko?	35
Wykres 23. Częstotliwość palenia papierosów przez mieszkańców gminy Wilkowice.....	36
Wykres 24. Czy uważa Pan/Pani, że palenie bierne szkodzi tak samo jak palenie czynne?.....	36
Wykres 25. Czy uważa Pan/Pani, że palenie papierosów szkodzi Pana/Pani zdrowiu?	37
Wykres 26. Czy pali Pan/Pani w obecności dzieci?	37
Wykres 27. Struktura próby badawczej ze względu na płeć	39
Wykres 28. Struktura próby badawczej ze względu na klasę.....	39
Wykres 29. Jak się czujesz w swojej szkole?.....	40
Wykres 30. Jak oceniasz swoje zachowanie w szkole?	41
Wykres 31. Czy w swojej szkole czujesz się bezpiecznie?	41
Wykres 32. Jak często obserwujesz zjawisko przemocy w szkole?	42
Wykres 33. Czy uważasz, że byłeś/eś ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy?	42

Wykres 34. Czy znasz przypadki stosowania którejs z wymienionych form przemocy?.....	43
Wykres 35. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom w potrzebie?	44
Wykres 36. Kogo zawiadomisz, jeśli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	44
Wykres 37. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	45
Wykres 38. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?	46
Wykres 39. Czy kiedykolwiek zapaliłaś/eś papierosa?	47
Wykres 40. Dostęp do papierosów w środowisku badanych.....	48
Wykres 41. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	48
Wykres 42. Czy kiedykolwiek piłaś/eś alkohol?	49
Wykres 43. Dostęp do alkoholu w środowisku badanych.....	50
Wykres 44. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	50
Wykres 45. Czy znasz w swoim środowisku osoby, które zażywają narkotyki?.....	51
Wykres 46. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?	51
Wykres 47. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?	52
Wykres 48. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?.....	52
Wykres 49. Aktywności podejmowane podczas korzystania z urządzeń elektronicznych.....	53
Wykres 50. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?	54
Wykres 51. Czy wbrew Twojej woli wykonano Ci kiedyś zdjęcie lub nakręcono film?	55
Wykres 52. Czy słyszałaś/eś o organizacjach i serwisach internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą?	55
Wykres 53. Struktura próby badawczej ze względu na klasę.....	57
Wykres 54. Jak oceniasz swoje samopoczucie w szkole?.....	58
Wykres 55. Jak oceniasz swoje zachowanie w szkole?	59
Wykres 56. Czy w swojej szkole czujesz się bezpiecznie?	59
Wykres 57. Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	60
Wykres 58. Czy uważasz, że byłaś/eś ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy w szkole?.....	60
Wykres 59. Czy znasz przypadki stosowania którejs z wymienionych form przemocy?.....	61
Wykres 60. Czy wiesz, jakie instytucje w Twoim środowisku zajmują się pomocą osobom dotkniętym przemocą?	62
Wykres 61. Kogo zawiadomisz, jeżeli będziesz świadkiem lub ofiarą przemocy?	62

Wykres 62. Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	63
Wykres 63. Czy uważasz, że rodzice mają prawo uderzyć swoje dziecko?	64
Wykres 64. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które palą papierosy?	65
Wykres 65. Dostęp do papierosów w środowisku badanych.....	67
Wykres 66. Czy znasz konsekwencje zdrowotne palenia papierosów?	68
Wykres 67. Czy znasz osoby poniżej 18 roku życia, które piją alkohol?	69
Wykres 68. Wiek inicjacji alkoholowej wśród uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych	70
Wykres 69. Jak często sięgasz po alkohol?	71
Wykres 70. Dlaczego najczęściej sięgasz po alkohol?	71
Wykres 71. Dostęp do alkoholu w środowisku badanych.....	72
Wykres 72. Czy znasz konsekwencje zdrowotne picia alkoholu?	72
Wykres 73. Dostęp do narkotyków w środowisku badanych	74
Wykres 74. Czy znasz osoby w swoim środowisku, które zażywają narkotyki?.....	75
Wykres 75. Czy używałeś/eś kiedykolwiek narkotyków?	75
Wykres 76. Czy zdarzyło Ci się przyjmować takie substancje, jak leki uspokajające i nasenne z przepisu lekarza?.....	76
Wykres 77. Czy znasz konsekwencje zdrowotne stosowania narkotyków?	76
Wykres 78. Czy znasz konsekwencje prawne posiadania narkotyków?	77
Wykres 79. Stosunek uczniów klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych do dopalaczy	78
Wykres 80. Czy używałeś/eś kiedykolwiek dopalaczy?	79
Wykres 81. Czy znasz konsekwencje zdrowotne zażywania dopalaczy?	79
Wykres 82. Ile czasu poświęcasz na korzystanie z komputera, tabletu, telefonu?.....	80
Wykres 83. Aktywności podejmowane podczas korzystania z urządzeń elektronicznych.....	81
Wykres 84. Jakie są Twoje odczucia wobec cyberprzemocy?	82
Wykres 85. Czy słyszałeś/eś o organizacjach i serwisach internetowych, które udzielają pomocy w sytuacji zetknięcia się z cyberprzemocą?	83
Wykres 86. Podział uczniów klas 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych z gminy Wilkowie według płci	84
Wykres 87. Czy piłeś/eś alkohol...?.....	85

Wykres 88. Czy kiedykolwiek używałaś/eś substancji psychoaktywnych (narkotyków, leków)?	89
Wykres 89. Czy używałaś dopalaczy?	90
Wykres 90. Czy kiedykolwiek zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu?	93
Wykres 91. Czy osoby nietrzeźwe podejmują próbę zakupu alkoholu?	94
Wykres 92. Czy zna Pan/Pani przypadki sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim?	94
Wykres 93. Jak często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu napojów alkoholowych/papierosów?	95
Wykres 94. Jak często osoby poniżej 18 roku życia próbują zakupić napoje energetyzujące?	96
Wykres 95. Używanie alkoholu kiedykolwiek w życiu przez badanych uczniów szkół podstawowych	102
Wykres 96. Kontakt z papierosami wśród młodzieży szkolnej	103

Spis tabel

Tabela 1. Powody przyznawania pomocy społecznej	11
Tabela 2. Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową	12
Tabela 3. Procedura „Niebieskie Karty”	13
Tabela 4. Osoby doświadczające i stosujące przemoc w rodzinie	13
Tabela 5. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu	21
Tabela 6. Przepięstwa na terenie gminy Wilkowice.....	21
Tabela 7. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu - dane Straży Gminnej.....	23
Tabela 8. Ocena wężności problemów społecznych na terenie gminy.....	25
Tabela 9. Ocena zjawiska alkoholizmu w czasie ostatnich 10 lat.....	28
Tabela 11. Czy zdarzyło Ci się kiedykolwiek zapalić papierosa?.....	66
Tabela 12. Ile razy zdarzyło Ci się zapalić papierosa?.....	66
Tabela 13. Jak duęą ilość piwa wypiałś/eś podczas ostatniej okazji do picia alkoholu?	86
Tabela 14. Jaką ilość wina wypiałś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?	87
Tabela 15. Jaką ilość wódki wypiałś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?	87
Tabela 16. Jaką ilość cydru wypiałś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?	88
Tabela 17. Jaką ilość alkopopu wypiałś/eś podczas ostatniej okazji picia alkoholu?	88
Tabela 18. Silne upicie się, tzn. wypicie takiej ilości alkoholu, pod wpływem której doszło do utraty kontroli nad własnym zachowaniem.....	89
Tabela 19. Ocena dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych.....	91
Tabela 20. Znajomość przypadków przemocy w szkole badanych uczniów z klas 5, 6 szkół podstawowych i klas 7, 8 oraz 3 gimnazjalnych w szkołach podstawowych	107